

Nagyhatékonyságú logikai programozás

Jegyzetek a BME informatikus hallgatói számára

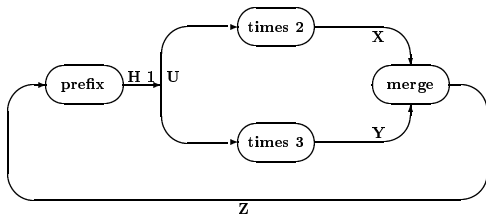
Szeredi Péter, Benkő Tamás
Számítástudományi
és Információelméleti Tanszék
IQSOFT Rt.
{szeredi,benko}@iqsoft.hu

- Prolog háttér
- A CLP (Constraint Logic Programming) áttekintése
- A SICStus clpq/r könyvtárai
- A SICStus clpb könyvtára
- A SICStus clpfd könyvtára
- A SICStus chr könyvtára
- A Mercury programozási nyelv

Budapest 2001. szeptember

1

Prolog háttér: a Hamming probléma

% A H lista az első N, csak a 2 és 3 tényezőkből álló szám.
hamming(N, H) :-

U = [1|H], times(U, 2, X), times(U, 3, Y),
merge(X, Y, Z), prefix(N, Z, H).

% times(X, M, Z): A Z lista az X elemeinek M-szerese
:- block times(-, ?, ?).
times([A|X], M, Z) :-
B is M*A, Z = [B|U], times(X, M, U).
times([], _, []).

% merge(X, Y, Z): Z az X és Y összefűsülése.
:- block merge(-, ?, ?), merge(? , -, ?).
% Csak akkor fusson, ha az első két argumentum ismert
merge([A|X], [B|Y], V) :-
A < B, !, V = [A|Z], merge(X, [B|Y], Z).
merge([A|X], [B|Y], V) :-
B < A, !, V = [B|Z], merge([A|X], Y, Z).
merge([A|X], [A|Y], [A|Z]) :- merge(X, Y, Z).
merge([], X, X) :- !.
merge(_, [], []).

% prefix(N, X, Y): Az X lista első N eleme Y.
prefix(0, _, []) :- !.
prefix(N, [A|X], [A|Y]) :-
N > 0, N1 is N-1, prefix(N1, X, Y).

3

Fejlett vezérlési lehetőségek SICStusban: Blokk-deklarációk

:- block p(-, ?, -, ?, ?).

Jelentése: ha az első és a harmadik argumentum is behelyettesíthető változó (blokkolási feltétel), akkor a p hívás felfüggesztődik.

Ugyanarra az eljárásra több vaglyagos feltétel is szerepelhet, pl.
:- block p(-, ?), p(?, -).

Végtelen választási pontok kiküszöbölése blokk-deklarációval

:- block append(-, ?, -).

append([], L, L).
append([X|L1], L2, [X|L3]) :-
append(L1, L2, L3).

Generál-és-ellenőriz típusú programok gyorsítása

- általában nem hatékonyak, mert túl sok visszalépést használnak
- korutinszervezéssel a generáló és ellenőrző rész „automatikusan” összefűsülhet
- ehhez az ellenőrző részt kell előre tenni és megfelelően blokkolni

Korutinszervezésre épülő programok

Példa: egyszerűsített Hamming feladat

- keressük a $2^i * 3^j$ ($i \geq 1, j \geq 1$) alakú számok közül az első N darabot nagyság szerint rendezve.
- „stream-and-parallelism” közelítősmódot használva korutinszervezéssel egyszerűen lehet megoldani

2

Prolog háttér: korutinszervező eljárások

freeze(X, Hivas)

Hivast felfüggeszti mindaddig, amíg X behelyettesíthető változó.

frozen(X, Hivas)

Az X változó miatt felfüggesztett hívás(oka)t egyesíti Hivas-sal.

dif(X, Y)

X és Y nem egyesíthető. Mindaddig felfüggesztődik, amíg ez el nem dönthető.

call_residue(Hivas, Maradék)

Hivas-t végrehajtja, és ha a sikeres lefutás után maradnak felfüggesztett hívások, akkor azokat visszaadja Maradékban. Pl.

| ?- call_residue(dif(X, f(Y)), Maradek).

Maradek = [[X]-(prolog:dif(X,f(Y)))] ?

yes

| ?- call_residue((dif(X, f(Y)), X=f(Z)), Maradek).

X = f(Z),

Maradek = [[Y,Z]-(prolog:dif(f(Z),f(Y)))] ?

yes

4

Prolog háttér: kifejezések testreszabott kiírása

```
print/1
Alapértelmezésben azonos write-tal. Ha a felhasználó definiál egy portray/1
eljárást, akkor a rendszer minden a print-tel kinyomtatandó részkifejezésre
meghívja portray-t. Ennek sikere esetén feltételezi, hogy a kiírás megtörtént,
meghiúsulás esetén maga írja ki a részkifejezést.
A rendszer a print eljárást használja a változó-behelyettesítések és a
nyomkövetés kiírására!
```

```
portray/1
Igaz, ha Kif kifejezést a Prolog rendszernek nem kell kiírnia. Alkalmas
formában kiírja a Kif kifejezést.
Ez egy felhasználó által definiálandó (kampó) eljárás (hook predicate).
```

```
portray(Matrix) :-
    Matrix = [[_|_|_|_],
    ( member(Row, Matrix), nl, print(Row), fail
    ; true
    ).
```

```
| ?- X = [[1,2,3],[4,5,6]].
X =
[1,2,3]
[4,5,6] ?
```

5

A CLP alapgondolata

A CLP(\mathcal{X}) séma

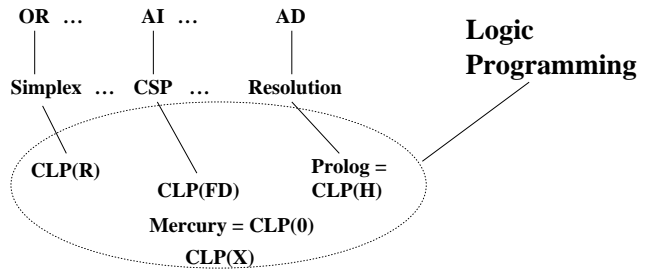
Prolog + egy valamilyen \mathcal{X} adattartományra és azon értelmezett korlátokra (relációkra) vonatkozó „erős” következtetési mechanizmus.

Példák az \mathcal{X} tartomány megválasztására

$\mathcal{X} = \mathbb{Q}$ vagy \mathbb{R} (a racionális vagy valós számok)
korlátok = lineáris egyenlőségek és egyenlőtlenségek
következtetési mechanizmus = Gauß elimináció és szimplex módszer

$\mathcal{X} = \text{FD}$ (egész számok Végese Tartománya, angolul FD — Finite Domain)
korlátok = különféle aritmetikai és kombinatorikus relációk
következtetési mechanizmus = MI CSP-módszerek (CSP = Korlát-Kielégítési Probléma)

$\mathcal{X} = \text{B}$ (0 és 1 Boole értékek)
korlátok = ítéletkalkulusbeli relációk
következtetési mechanizmus = MI SAT-módszerek (SAT — Boole kielégíthetőség)

6

Példa: A SICStus clpq könyvtára

A Prologba ágyazás szintaxisa:

$\{Korlát\}$ a *Korlát* felvétele

Példafutás

```
| ?- use_module(library(clpq)).
{loading .../library/clpq.q1...}
...

| ?- {X=Y+4, Y=Z-1, Z=2*X-9}.           % lineáris egyenlet
X = 6, Y = 2, Z = 3 ?

| ?- {X+Y+9<4*Z, 2*X=Y+2, 2*X+4*Z=36}.  % egyenlőtlenség is lehet
{X<29/5}, {Y= -2+2*X}, {Z=9-1/2*X} ?

| ?- {(Y+X)*(X+Y)/X = Y*Y/X+100}.        % lineárisra egyszerűsíthető
{X=100-2*Y} ?

| ?- {(Y+X)*(X+Y) = Y*Y+100*X}.          % így már nem...
clpq:{2*(X*Y)-100*X+X^2=0} ?

| ?- {exp(X+Y+1,2) = 3*X*X+Y*Y}.         % nem lineáris...
clpq:{1+2*X+2*(Y*X)-2*X^2+2*Y=0} ?

| ?- {exp(X+Y+1,2) = 3*X*X+Y*Y}, X=Y.    % így már igen...
X = -1/4, Y = -1/4 ?

| ?- {2 = exp(8, X)}.                   % nem-lineárisak is
                                         % megoldhatók

X = 1/3 ?
```

7

A CLP(\mathcal{X}) séma megvalósítási elvei

A korlát-tár

- *konzisztens* korlátok halmaza (konjunkciója)
- elemei az ún. primitív korlátok (a megengedett korlátok egy részhalmaza)
- az előremenő végrehajtás során a tár csak bővíthet (pontosabb lehet)
- ha a tár inkonzisztenssé válna, visszalépés történik (és a tár is visszaáll)
- a nem-primitív korlátok ágensként (démonként) várakoznak arra, hogy:
 - a. primitív korláttá váljanak
 - b. a tárat egy primitív korláttal bővíthessék (az ún. erősítés)

Példa várakozó ágensre

```
| ?- {X =< Y}, {X*(Y+1) > X*X+Z},
    ( Z = X*(Y-X), {Y < 0}
    ; Y = X
    ).
                                         Y = X, {X-Z>0} ? ; no
```

A végrehajtás részletei

```
| ?- {X =< Y}, {X*(Y+1) > X*X+Z}.
                                         {X-Y=<0}, clpq:{Z-X-Y*X+X^2<0} ?
```

```
| ?- {X =< Y}, {X*(Y+1) > X*X+Z}, Z = X*(Y-X).
                                         Z = X*(Y-X), {X-Y=<0}, {X>0} ?
```

```
| ?- {X =< Y}, {X*(Y+1) > X*X+Z}, Z = X*(Y-X), {Y < 0}.
                                         no
```

```
| ?- {X =< Y}, {X*(Y+1) > X*X+Z}, Y = X.
                                         Y = X, {X-Z>0} ?
```

8

CLP rendszerek a nagyvilágban

Néhány implementáció

- clp(R) — az első CLP(X) rendszer (Monash Univ, Australia, IBM Yorktown Heights és CMU)
- CHIP — FD, Q és B (ECRC, München, Cosytec, Franciaó.); CHARME (Bull); Decision Power (ICL)
- Prolog III, Prolog IV (PrologIA, Marseille), Q (nem-lineáris is), B, FD, listák, intervallumok
- ILOG solver (ILOG, Franciaó.) — C++ könyvtár: R (nem-lineáris is), FD, halmazok
- SICStus Prolog (SICS, Svédo.) — R/Q, FD, B, CHR
- GNU Prolog (INRIA, Franciaó.) — FD (C-re fordít)
- Oz (DFKI, Németo.) — constraint alapú elosztott funkcionális nyelv.

Kommerciális rendszerek (a fentiek között)

- ILOG, CHIP, Prolog III–IV, SICStus
- a szakma óriása: ILOG
 - szakterület: CLP + vizualizációs eszközök + szabályalapú eszközök
 - felvásárolta az egyik vezető operációkutatási céget, a CPLEX-et
 - 400 munkatárs 7 országban
 - 55M USD éves bevétel
 - NASDAQ-on jegyzett

Ipari erőforrás optimalizálás

- termék- és gépkonfiguráció
- gyártásütemezés
- emberi erőforrások ütemezése
- logisztikai tervezés

Közlekedés, szállítás

- repülőtéri allokációs feladatok (beszállókapu, poggyász-szalag stb.)
- repülő-személyzet járatokhoz rendelése
- menetrendkészítés
- forgalomtervezés

Távközlés, elektronika

- GSM átjátszók frekvencia-kiosztása
- lokális mobiltelefon-hálózat tervezése
- áramkörtervezés és verifikálás

Egyéb

- szabászati alkalmazások
- grafikus megjelenítés megtervezése
- multimédia szinkronizáció
- légifelvelevek elemzése

A SICStus clp(Q,R) könyvtárak

A clpq/clpr könyvtárak

- Tartomány:
 - clpr: lebegőpontos számok
 - clpq: racionális számok
- Függvények:
 - + - * / min max pow exp (kétargumentumúak, pow ≡ exp),
 - + - abs sin cos tan (egyargumentumúak).
- Constraint-relációk:
 - = := < > =< >= \= (= ≡ :=)
- Primitív constraint-ek (constraint tár elemei):
 - lineáris kifejezéseket tartalmazó relációk
- Constraint-megoldó algoritmus:
 - lineáris programozási módszerek: Gauss elimináció, szimplex módszer

A könyvtár betöltése:

- use_module(library(clpq)), vagy
- use_module(library(clpr))

A fő beépített eljárás

- { *Constraint* } , ahol *Constraint* változókból és (egész vagy lebegőpontos) számokból a fenti műveletekkel felépített reláció, vagy ilyen relációknak a (, operátorral képzett) konjunkciója.

Egy összetettebb példa: hiteltörlesztés

```
| ?- [user].
% Hiteltörlesztés számítása: P összegű hitelt
% Time hónapon át évi InRate kamat mellett havi MP
% részletekben törlesztve Bal a maradványösszeg.
| mortgage(P, Time, InRate, Bal, MP):-
    {Time > 0, Time =< 1,
     Bal = P*(1+Time*InRate/1200)-Time*MP}.
| mortgage(P, Time, InRate, Bal, MP):-
    {Time > 1},
    mortgage(P*(1+InRate/1200)-MP, Time-1, InRate, Bal, MP).
| {user consulted, 20 msec 160 bytes}

| ?- mortgage(100000,180,12,0,MP).           % 100000 Ft hitelt 180
                                                % hónap alatt törleszt 12%-os
                                                % kamatra, mi a havi részlet?

MP = 1200.1681 ?

| ?- mortgage(P,180,12,0,1200).               % ugyanez visszafelé

P = 99985.9968 ?

| ?- mortgage(100000,Time,12,0,1300).         % 1300 Ft a törlesztőrészlet,
                                                % mi a törlesztési idő?

Time = 147.3645 ?

| ?- mortgage(P,180,12,Bal,MP).

{MP=0.0120*P-0.0020*Bal} ?

| ?- mortgage(P,180,12,Bal,MP), ordering([P,Bal,MP]).

{P=0.1668*Bal+83.3217*MP} ?
```

További könyvtári eljárások

`entailed(Constraint)` — `Constraint` levezethető a jelenlegi tárból.

`inf(Kif, Inf)` ill. `sup(Kif, Sup)` — kiszámolja `Kif` infimumát ill. szuprimumát, és egyesíti `Inf`-fel ill. `Sup`-pal. Példa:

```
| ?- { 2*X+Y =< 16, X+2*Y =< 11, X+3*Y =< 15, Z = 30*X+50*Y
      }, sup(Z, Sup).
```

`Sup = 310, {Z=30*X+50*Y}, {X+1/2*Y=<8}, {X+3*Y=<15}, {X+2*Y=<11}`

`minimize(Kif)` ill. `maximize(Kif)` — kiszámolja `Kif` infimumát ill. szuprimumát, és egyenlővé teszi `Kif`-fel. Példa:

```
| ?- { 2*X+Y =< 16, X+2*Y =< 11, X+3*Y =< 15, Z = 30*X+50*Y
      }, maximize(Z).
```

`X = 7, Y = 2, Z = 310`

`bb_inf(Egészek, Kif, Inf)` — kiszámolja `Kif` infimumát, azzal a további feltétellel, hogy az `Egészek` listában levő minden változó egész (ún. „Mixed Integer Optimisation Problem”).

```
| ?- {X >= 0.5, Y >= 0.5}, inf(X+Y, I).
```

`I = 1, {Y>=1/2}, {X>=1/2} ?`

```
| ?- {X >= 0.5, Y >= 0.5}, bb_inf([X,Y], X+Y, I).
```

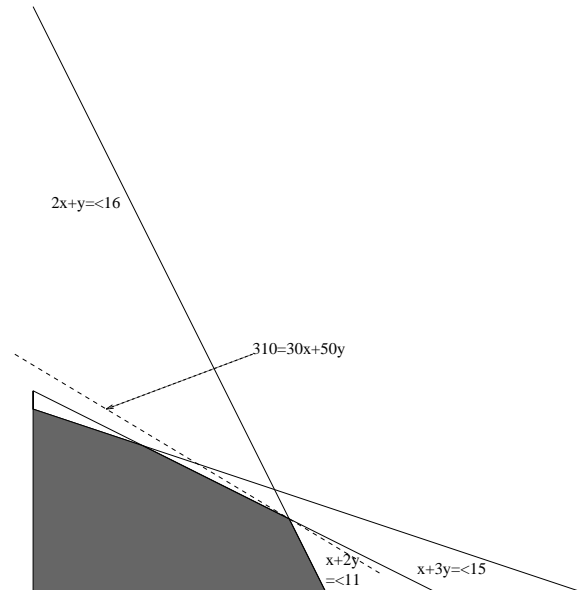
`I = 2, {X>=1/2}, {Y>=1/2} ?`

`ordering(V1 < V2)` — A `V1` változó előbb szerepeljen az eredmény-constraintben mint a `V2` változó.

`ordering([V1,V2,...])` — `V1, ...` ebben a sorrendben szerepeljen az eredmény-constraintben.

13

Szélsőérték-számítás grafikus illusztrálása


```
| ?- { 2*X+Y =< 16, X+2*Y =< 11, X+3*Y =< 15, Z = 30*X+50*Y
      }, sup(Z, Sup).
```

`Sup = 310, {Z=30*X+50*Y}, {X+1/2*Y=<8}, {X+3*Y=<15}, {X+2*Y=<11}`

14

További részletek

Projekció

% Az (X,Y) pont az (1,2) (1,4) (2,4) pontok
% által kifeszített háromszögben van.

`hszogben(X,Y) :-`

```
{ X=1*L1+1*L2+2*L3,
  Y=2*L1+4*L2+4*L3,
  L1+L2+L3=1, L1>=0, L2>=0, L3>=0 }.
```

```
| ?- hszogben(X,Y).
      {Y=<4}, {X>=1}, {X-1/2*Y=<0} ?
```

```
| ?- hszogben(_, Y).
      {Y=<4}, {Y>=2} ?
```

```
| ?- hszogben(X, _).
      {X>=1}, {X=<2} ?
```

Belső ábrázolás

`clpr` — lebegőpontos szám; `clpq` — `rat(Számláló, Nevező)`, ahol `Számláló` és `Nevező` relatív prímek. Például `clpq`-ban:

```
| ?- {X=0.5}, X=0.5.
```

`no`

```
| ?- {X=0.5}, X=1/2.
```

`no`

```
| ?- {X=0.5}, X=rat(2,4).
```

`no`

```
| ?- {X=0.5}, X=rat(1,2).
```

`X = 1/2 ?`

```
| ?- {X=5}, X=5.
```

`no`

```
| ?- {X=5}, X=rat(5,1).
```

`X = 5 ?`

15

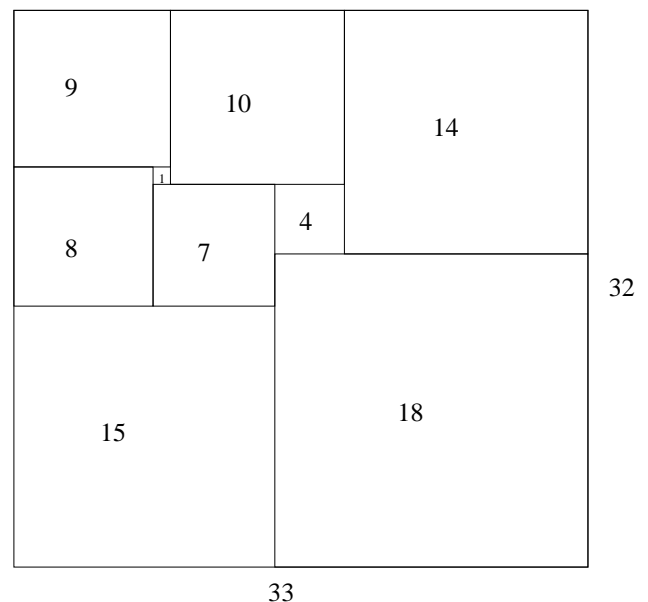
Egy nagyobb CLP(Q) feladat: Tökéletes téglalapok

A feladat

- egy olyan téglalap keresése
- amely kirakható páronként különböző oldalú négyzetekből

Egy megoldás

(a legkevesebb, 9 darab négyzet felhasználásával)

16

Tökéletes téglalapok — CLP(Q) megoldás

```
% Colmerauer A.: An Introduction to Prolog III, Communications of
% the ACM, 33(7), 69-90, 1990.
```

```
% Rectangle 1 x Width is covered by distinct squares of size Ss.
filled_rectangle(Width, Ss) :-
    { Width >= 1 }, distinct_squares(Ss),
    filled_hole([-1,Width,1], _, Ss, []).
```

```
% distinct_squares(Ss): All elements of Ss are distinct.
distinct_squares([]).
distinct_squares([S|Ss]) :-
    { S > 0 }, outof(Ss, S), distinct_squares(Ss).
```

```

outof([], _).
outof([S|Ss], S0) :- { S =\= S0 }, outof(Ss, S0).

```

```
% filled_hole(L0, L, Ss0, Ss): Hole in line L0
% filled with squares Ss0-Ss (diff list) gives line L.
% Def: h(L): sum of lengths of vertical segments in L.
% Pre: All elements of L0 except the first >= 0.
% Post: All elems in L >=0, h(L0) = h(L).
filled_hole(L, L, Ss, Ss) :-
    L = [V|_], {V >= 0}.
filled_hole([V|HL], L, [S|Ss0], Ss) :-
    { V < 0 }, placed_square(S, HL, L1),
    filled_hole(L1, L2, Ss0, Ss), { V1=V+S },
    filled_hole([V1,S|L2], L, Ss1, Ss).
```

```
% placed_square(S, HL, L): placing a square size S on
% horizontal line HL gives (vertical) line L.
% Pre: all elems in HL >=0
% Post: all in L except first >=0, h(L) = h(HL)-S.
placed_square(S, [H,V,H1|L], L1) :- { S > H, V=0, H2=H+H1 },
    placed_square(S, [H2|L], L1).
placed_square(S, [S,V|L], [X|L]) :- { X=V-S }.
placed_square(S, [H|L], [X,Y|L]) :- { S < H, X= -S, Y=H-S }.
```

Tökéletes téglalapok: példafutás

```
% 600 MHz Pentium III
| ?- length(Ss, N), N > 1, statistics(runtime, _),
    filled_rectangle(Width, Ss),
    statistics(runtime, [ ,MSec]).
```

N = 9, MSec = 8010, Width = 33/32,
Ss = [15/32, 9/16, 1/4, 7/32, 1/8, 7/16, 1/32, 5/16, 9/32] ? ;

```
N = 9, MSec = 1010, Width = 69/61,
Ss = [33/61,36/61,28/61,5/61,2/61,9/61,25/61,7/61,16/61] ? ;
```

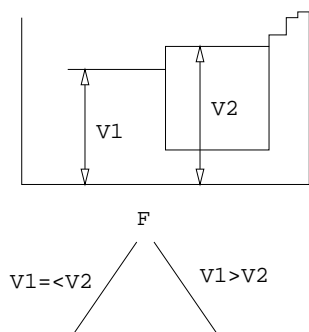
N = 9, MSec = 10930, Width = 33/32,
Ss = [9/16, 15/32, 7/32, 1/4, 7/16, 1/8, 5/16, 1/32, 9/32] ?

Az outof hívás kihagyásával kapott eredmények

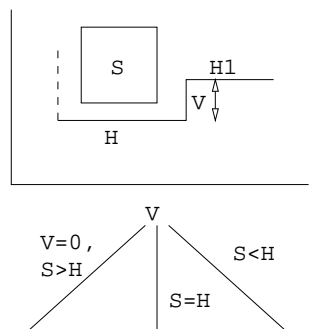
```
| ?- filled_rectangle(W, Ss).
W = 1, Ss = [ 1]
W = 2, Ss = [ 1, 1]
W = 3/2, Ss = [1/2, 1, 1/2]
W = 3/2, Ss = [ 1, 1/2, 1/2]
W = 3, Ss = [ 1, 1, 1]
W = 4/3, Ss = [1/3, 1, 1/3, 1/3]
W = 1, Ss = [1/2, 1/2, 1/2, 1/2]
W = 5/3, Ss = [2/3, 1, 1/3, 1/3]
W = 4/3, Ss = [ 1, 1/3, 1/3, 1/3]
W = 5/3, Ss = [ 1, 2/3, 1/3, 1/3]
W = 5/3, Ss = [1/3, 1/3, 1, 2/3]
W = 5/2, Ss = [1/2, 1, 1, 1/2]
W = 5/3, Ss = [ 1, 1/3, 1/3, 2/3]
W = 5/2, Ss = [ 1, 1/2, 1, 1/2]
W = 5/2, Ss = [ 1, 1, 1/2, 1/2]
W = 4, Ss = [ 1, 1, 1, 1]
W = 5/4, Ss = [1/4, 1, 1/4, 1/4, 1/4]
....
```

Tökéletes téglalapok: választási pontok

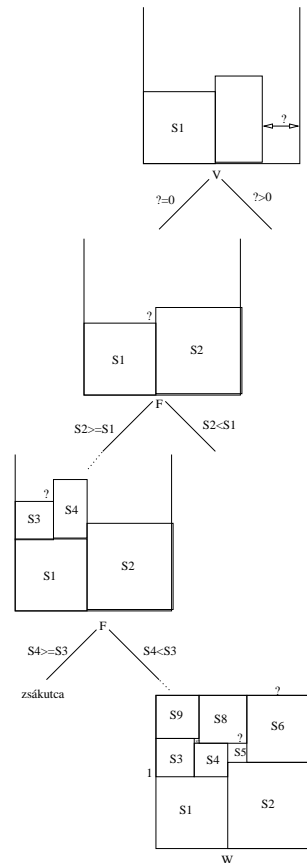
Függõleges

Vízszintes

Tökéletes téglalapok: a keresési tér szerkezete

A korlát logikai programozás elmélete

Egy CLP rendszer

- $\langle \mathcal{D}, \mathcal{F}, \mathcal{R}, \mathcal{S} \rangle$
- \mathcal{D} : egy tartomány (domain), pl. egészek (N), valósak (R), racionálisak(Q), Boole értékek (B), listák, füzérek (stringek) (+ a Prolog-fastruktúrák (Herbrand — H) tartománya)
- \mathcal{F} : \mathcal{D} -ben definiált függvényjeleknek egy halmaza, pl. $+$, $-$, $*$, \vee , \wedge
- \mathcal{R} : \mathcal{D} -ben definiált relációjeleknek (korlátoknak) egy halmaza pl. $=$, \neq , $<$, \in
- \mathcal{S} : egy korlát-megoldó algoritmus $\langle \mathcal{D}, \mathcal{F}, \mathcal{R} \rangle$ -re, azaz a \mathcal{D} tartományban az $\mathcal{F} \cup \mathcal{R}$ halmazbeli jelekből felépített korlátokra

CLP szintaxis és deklaratív szemantika

program

- klózok halmaza.

klóz

- szintaxis: $P :- G_1, \dots, G_n$, ahol mindegyik G_i vagy cél, vagy korlát.
- deklaratív olvasat: P igaz, ha G_1, \dots, G_n mind igaz.

kérdés

- szintaxis: $?- G_1, \dots, G_n$
- válasz egy Q kérdésre: korlátoknak egy olyan konjunkciója, amelyből a kérdés következik.

21

CLP procedurális szemantika

Szükséges megkülönböztetés

- egyszerű korlát: amit a korlát-tár közvetlenül befogad ($\mathcal{F} \cup \mathcal{R}$ -től függ)
- összetett korlát: a tár nem tudja befogadni, de hathat a tárra

Klózok procedurális olvasata

- $P :- G_1, \dots, G_n$ jelentése: P megoldásához megoldandó G_1, \dots, G_n .

Végrehajtási állapot

- $\langle G, s \rangle$
- G — cél/korlát sorozat
- s — korlát-tár: az eddig felhalmozott korlátok konjunkciója

Végrehajtási invariánsok

- s konzisztens
- $G \wedge s \rightarrow Q$ (Q a kezdő kérdés)

Végrehajtás vége

- $\langle G_e, s_e \rangle$, ahol G_e -re nem alkalmazható egyetlen következtetési lépés sem.

A végrehajtás eredménye

- Az s_e korlát-tár, vagy annak a kérdésben szereplő változókra való „vetítése” (a többi változó egzisztenciális kvantálásával).
- A G_e fennmaradó (összetett) korlátok.

22

Következtetési lépések

Következtetési fajták

- rezolúció:
 $\langle P \ \& \ G, s \rangle \Rightarrow \langle G_1 \ \& \ \dots \ \& \ G_n \ \& \ G, P = P' \wedge s \rangle$,
ha a programban van egy $P' :- G_1, \dots, G_n$ klóz
- korlát-megoldás:
 $\langle c \ \& \ G, s \rangle \Rightarrow \langle G, s \wedge c \rangle$
- korlát-erősítés:
 $\langle C \ \& \ G, s \rangle \Rightarrow \langle C' \ \& \ G, s \wedge c \rangle$
ha s -ből következik, hogy C ekvivalens $(C' \wedge c)$ -vel. ($C' = C$ is lehet.)

Ha a tár inkonzisztensé válna, visszalépés történik.

Példa erősítésre

- $\langle X > Y * Y \ \& \ \dots, Y > 3 \rangle \Rightarrow \langle X > Y * Y \ \& \ \dots, Y > 3 \wedge X > 9 \rangle$
hiszen $X > Y * Y \wedge Y > 3 \Rightarrow X > 9$
- $\text{clp}(\text{R})$ -ben nincs ilyen, de $\text{clp}(\text{FD})$ -ben van!

Követelmények

- inkrementalitás (az s tár konzisztenciáját ne bizonyítsa újra),
- a visszalépés támogatása,
- hatékonyság,
- teljesség,

23

A clpb könyvtár

- **Tartomány:** logikai értékek (1 és 0, igaz és hamis)
- **Függvények** (egyben constraint-relációk):
 - $\sim P$ P hamis (*negáció*).
 - $P * Q$ P és Q mindegyike igaz (*konjunkció*).
 - $P + Q$ P és Q legalább egyike igaz (*diszjunkció*).
 - $P \# Q$ P és Q pontosan egyike igaz (*kizáró vagy*).
 - $X \wedge P$ Létezik olyan X , hogy P igaz (azaz $P[X/0] + P[X/1]$ igaz).
 - $P = \backslash = Q$ Ugyanaz mint $P \# Q$.
 - $P := Q$ Ugyanaz mint $\sim(P \# Q)$.
 - $P = < Q$ Ugyanaz mint $\sim P + Q$.
 - $P >= Q$ Ugyanaz mint $P + \sim Q$.
 - $P < Q$ Ugyanaz mint $\sim P * Q$.
 - $P > Q$ Ugyanaz mint $P * \sim Q$.
 - $\text{card}(\text{Is}, \text{Es})$ Az Es listában szereplő igaz értékű kifejezések száma eleme az Is által jelölt halmaznak (Is egészek és ToI-Ig szakaszok listája).

- **Primitív constraintek** (constraint tár elemei): tetszőleges constraint (Boole-egyesítők formájában).
- **Constraint-megoldó algoritmus:** Boole-egyesítés.

A library(clpb) könyvtár eljárásai

- **sat**(*Kifejezés*), ahol *Kifejezés* változókból, a 0, 1 konstansokból és atomokból (ún. szimbolikus konstansok) a fenti műveletekkel felépített logikai kifejezés. Hozzáveszi *Kifejezést* a constraint-tárhoz.
- **taut**(*Kif*, *Ért*). Megvizsgálja, hogy *Kif* **levezethető-e** a tárból, ekkor *Ért*=1; vagy negálta levezethető-e, ekkor *Ért*=0. Egyébként meghíúsul.
- **labeling**(*Változók*). Behelyettesíti a *Változókat* 0, 1 értékekre, úgy, hogy a tár teljesüljön. Visszalépéskor felsorolja az összes lehetséges értéket.

24

Egyszerű példák

```
| ?- use_module(library(clpb)).
{ ... loading ...}

| ?- sat(X + Y).
sat(X=\_A*Y#Y) ?

| ?- sat(x + Y).
sat(Y=\_A*x#x) ?

| ?- taut(_A ^ (X=\_A*Y#Y) := X+Y, T).
T = 1 ?

| ?- sat(A # B := 0).
B = A ?

| ?- sat(A # B := C), A = B.
B = A, C = 0 ?

| ?- taut(A =< C, T).
no

| ?- sat(A =< B), sat(B =< C), taut(A =< C, T).
T = 1,
sat(A:=\_A*_B*C),
sat(B:=\_B*C) ?

| ?- taut(X, T).
no

| ?- taut(x, T).
T = 0 ?

| ?- taut(~x, T).
T = 0 ?
```

Megjegyzések

- A tár megjelenítése: **sat**(V := Kif) ill. **sat**(V =_ Kif) ahol Kif egy „polinom”, azaz konjunkciókból kizáró vagy (#) művelettel képzett kifejezés.
- Az atommal jelölt szimbolikus konstansok nem behelyettesíthetők, (legkívül) univerzálisan kvantifikált változóknak tekinthetők.

25

Példa: 1-bites összeadó

```
| ?- [user].
| adder(X, Y, Sum, Cin, Cout) :-
    sat(Sum := card([1,3], [X,Y,Cin])),
    sat(Cout := card([2-3], [X,Y,Cin])).
| {user consulted, 40 msec 576 bytes}

yes
| ?- adder(x, y, Sum, cin, Cout).

sat(Sum:=cin#x#y),
sat(Cout:=x*cin#x#y#y*cin) ?

yes
| ?- adder(x, y, Sum, 0, Cout).

sat(Sum:=x#y),
sat(Cout:=x*y) ?

yes
| ?- adder(X, Y, 0, Cin, 1), labeling([X,Y,Cin]).

Cin = 0, X = 1, Y = 1 ? ;

Cin = 1, X = 0, Y = 1 ? ;

Cin = 1, X = 1, Y = 0 ? ;

no
```

26

Boole-egyesítés

A feladat:

- Adott **g** és **h** logikai kifejezések.
- Keressük a **g = h** egyenletet megoldó legáltalánosabb egyesítőt (mgu).
- Példa: $\text{mgu}(X+Y, 1)$ lehet $X = W * Y \# Y \# 1$ (új változó, pl. W, bejöhethet).
- Egyszerűsítés: A $g = h$ egyenlet helyettesíthető az $f = 0$ egyenlettel, ahol $f = g \# h$.
- Az egyesítés során minden lépésben egy $f = 0$ formulabeli változót szeretnénk kifejezni.

Az X változó kifejezése

- Legyen $f_X(1)$ az f -ből az $X=1$, $f_X(0)$ az $X=0$ behelyettesítéssel kapott kifejezés.
- $f = 0$ kielégíthetőségének szükséges feltétele $f_X(1) * f_X(0) = 0$ kielégíthetősége.
- Fejezzük ki X-et $f_X(0)$ -val és $f_X(1)$ -gyel úgy, hogy $f = 0$ legyen!

$f_X(0)$	$f_X(1)$	X
0	0	bármilyen (W)
0	1	0
1	0	1
1	1	érdektelen

Keressük X-et $X = A * \sim W \# B * W$ alakban!

- Határozzuk meg A-t és B-t $f_X(0)$ és $f_X(1)$ függvényeként!

$f_X(0)$	$f_X(1)$	X	A	B
0	0	W	0	1
0	1	0	0	0
1	0	1	1	1

Az $A = f_X(0)$ és $B = \sim f_X(1)$ megfeleltetés tűnik a legegyszerűbbnek.

27

Bool-egyesítés (folyt.)

Az egyesítési algoritmus az $f = 0$ egyenlőségre

- Ha f -ben nincs változó, akkor azonosnak kell lennie 0-val (különben nem egyesíthető).
- Helyettesítsünk: $X = \sim W * f_X(0) \# W * \sim f_X(1)$ (Boole-egyesítő)
- Folytassuk az egyesítést az $f_X(1) * f_X(0) = 0$ egyenlőségre.

Példák

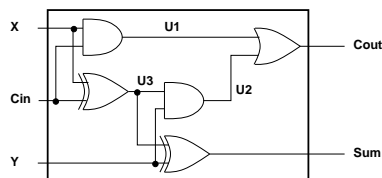
- $\text{mgu}(X+Y, 0) \rightarrow X = 0, Y = 0;$
- $\text{mgu}(X+Y, 1) = \text{mgu}(\sim(X+Y), 0) \rightarrow X = W * Y \# Y \# 1;$
- $\text{mgu}(X*Y, \sim(X*Z)) = \text{mgu}(X*Y \# (X*Z) \# 1, 0) \rightarrow X = 1, Y = \sim Z.$

Belső ábrázolás: BDD (Boolean/Binary Decision Diagrams)

28

Példa: Hibakeresés áramkörben


```

fault([F1,F2,F3,F4,F5], [X,Y,Cin], [Sum,Cout]) :-
    sat(
        card([0-1], [F1,F2,F3,F4,F5]) *
        (F1 + (U1 := X * Cin)) *
        (F2 + (U2 := Y * U3)) *
        (F3 + (Cout := U1 + U2)) *
        (F4 + (U3 := X # Cin)) *
        (F5 + (Sum := Y # U3))
    ).

```

```

fault_ex(1, Faults) :- fault(Faults, [1,1,0], [1,0]).
fault_ex(2, Faults) :- fault(Faults, [1,0,1], [0,0]).

```

```

| ?- fault_ex(I,L), labeling(L).

```

```

I = 1, L = [0,0,0,1,0] ? ;
I = 2, L = [1,0,0,0,0] ? ;
I = 2, L = [0,0,1,0,0] ? ;
no
| ?- fault([0,0,0,0,0], [x,y,cin], [Sum,Cout]).

```

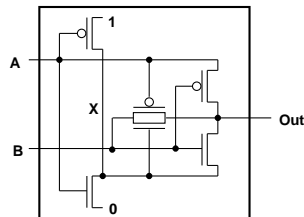
```

sat(Cout:=x*cin#x*y#y*cin),
sat(Sum:=cin#x#y)

```

29

Példa: Tranzisztoros áramkör verifikálása


```

n(D, G, S) :- % Gate => Drain = Source
    sat( G*D := G*S ).

```

```

p(D, G, S) :- % ~ Gate => Drain = Source
    sat( ~G*D := ~G*S ).

```

```

xor(A, B, Out) :-
    p(1, A, X),
    n(0, A, X),
    p(B, A, Out),
    n(B, X, Out),
    p(A, B, Out),
    n(X, B, Out).

```

```

| ?- n(D, 1, S).          S = D ?
| ?- n(D, 0, S).          true ?
| ?- p(D, 0, S).          S = D ?
| ?- p(D, 1, S).          true ?
| ?- xor(a, b, X).        sat(X:=a#b) ?

```

30

Minesweeper clpb-ben

```

:- use_module(library(clpb)).    :- use_module(library(lists)).

```

```

mine(Rows, Cols, Mines, Bd) :-
    length(Bd, Rows), all_length(Bd, Cols), append_lists(Bd, All),
    sat(card([Mines], All)), play_mine(Bd, []).

```

```

all_length([], _).
all_length([L|Ls], Len) :- length(L, Len), all_length(Ls, Len).

```

```

append_lists([], []).
append_lists([L|Ls], Es) :-
    append_lists(Ls, Es0), append(L, Es0, Es).

```

```

play_mine(Bd, Asked) :- select_field(Bd, Asked, R, C, E), !,
    format('Row ~w, col ~w (m for mine)? ', [R,C]), read(Ans),
    process_ans(Ans, E, R, C, Bd), play_mine(Bd, [R-C|Asked]).
play_mine(_Bd, _Asked).

```

```

select_field(Bd, Asked, R, C, E) :-
    nth(R, Bd, L), nth(C, L, E), non_member(R-C, Asked), taut(E, 0), !.
select_field(Bd, _Asked, R, C, E) :-
    nth(R, Bd, L), nth(C, L, E), non_member(R-C, Asked), \+ taut(E,1), !.

```

```

process_ans(m, 1, _, _, _) :- format('Mine!~n', []), !, fail.
process_ans(Ans, 0, R, C, Bd) :-
    integer(Ans), neighbours(n(R, C, Bd), Ns), sat(card([Ans], Ns)).

```

```

neighbours(RCB, N7) :-
    neighbour(-1,-1, RCB, [], N0), neighbour(-1, 0, RCB, N0, N1),
    neighbour(-1, 1, RCB, N1, N2), neighbour( 0,-1, RCB, N2, N3),
    neighbour( 0, 1, RCB, N3, N4), neighbour( 1,-1, RCB, N4, N5),
    neighbour( 1, 0, RCB, N5, N6), neighbour( 1, 1, RCB, N6, N7).

```

```

neighbour(ROf, COf, n(RO, CO, Bd), Nbs, [E|Nbs]) :-
    R is RO+ROf, C is CO+COf, nth(R, Bd, Row), nth(C, Row, E), !.
neighbour(_, _, _, Nbs, Nbs).

```

31

A SICStus clpfd könyvtár

Tartomány

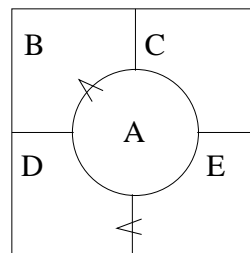
Egészszámok (negatívok is) véges (esetleg végtelen) halmaza

Korlátok

- aritmetikai
- logikai
- halmaz (halmazba tartozás)
- kombinatorikai
- tükrözött
- felhasználó által definiált

Háttér: CSP (Constraint Satisfaction Problems)

Példafeladat: Az alábbi térkép kiszínezése piros, sárga és kék színekkel úgy, hogy a < jellel összekapcsolt országok színei a fenti sorrend szerint kövessék egymást.

Az egyetlen megoldás:

A = kék, B = sárga, C = piros, D = piros, E = sárga

32

A CSP problémakör rövid áttekintése

A CSP fogalma

- CSP = (X, D, C)
 - $X = \langle x_1, \dots, x_n \rangle$ — változók
 - $D = \langle D_1, \dots, D_n \rangle$ — tartományok, azaz nem üres halmazok
 - x_i változó a D_i véges halmazból (x_i tartománya) vehet fel értéket
 - C a problémában szereplő korlátok (atomi relációk) halmaza, argumentumaik X változói (például $r(x_1, x_3)$, $r \subseteq D_1 \times D_3$)
- A feladat: minden x_i változónak egy olyan $v \in D_i$ értéket adni, hogy minden $c \in C$ korlátot egyidejűleg kielégítsünk.
- Egy c korlát egy x_i változójának d_i értéke *felesleges*, ha nincs a c többi változójának olyan értékrendszere, amely d_i -vel együtt kielégíti c -t.
- Felesleges érték elhagyásával (szűkítés) ekvivalens CSP-t kapunk.*
- Egy korlát *él-konzisztens* (arc consistent), ha egyik változójának tartományában nincs felesleges érték. A CSP *él-konzisztens*, ha minden korlátja él-konzisztens. Az él-konzisztencia szűkítéssel biztosítható.
- Ha minden reláció bináris, a CSP probléma gráffal ábrázolható. (Az él-konzisztencia elnevezés ebből fakad.)

A CSP megoldás folyamata

- felvesszük a változók tartományait;
- felvesszük a korlátokat mint démonokat, amelyek szűkítéssel él-konzisztenciát biztosítanak;
- többértelműség esetén címkézést (labeling) végzünk:
 - kiválasztunk egy változót (pl. a legkisebb tartományút),
 - a tartományt két vagy több részre osztjuk (választási pont),
 - az egyes választásokat visszalépéses kereséssel bejárjuk (egy tartomány üresre szűkülése váltja ki a visszalépést).

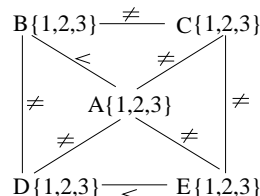
33

A térképszínezés mint CSP feladat

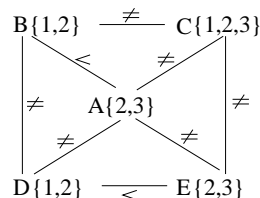
Modellezés (leképezés CSP-re)

- változók meghatározása: országoként egy a színt jelentő változó;
- változóértékek kódolása: piros $\rightarrow 1$, sárga $\rightarrow 2$, kék $\rightarrow 3$ (sok CSP megvalósítás kiköti, hogy a tartományok elemei pl. nem-negatív egészek);
- korlátok meghatározása:
 - az előírt $<$ relációk teljesülnek,
 - a többi szomszédos ország-pár különböző színű.

A kiinduló korlát-gráf

A korlát-gráf él-konzisztens szűkítése

34

CLP(FD) = a CSP beágyazása a CLP(\mathcal{X}) sémába

A CSP \rightarrow CLP(FD) megfeleltetés

- CSP változó \rightarrow CLP változó
- CSP: x tartománya $T \rightarrow$ CLP: „ X in T ” egyszerű korlát.
- CSP korlát \rightarrow CLP korlát, *általában összetett!*

A CLP(FD) korlát-tár

- Tartalma: X in *Tartomány* alakú egyszerű korlátok.
- Tekinthető úgy mint egy hozzárendelés a változók és tartományaik (lehetséges értékek) között.
- Egyszerű korlát hozzávétele a tárhoz: egy már bennlévő változó tartományának szűkítése vagy egy új változó-hozzárendelés felvétele.

Összetett CLP(FD) korlátok

- A korlátok többsége démon lesz, hatását a *korlát-erősítésen* keresztül fejti ki ($\langle C, s \rangle \rightarrow \langle C', s \wedge c \rangle$ ahol $s \models C \equiv C' \wedge c$).
- Az erősítés egy egyszerű korlát hozzávételét, azaz a CLP(FD) esetén a tár szűkítését jelenti.
- A démonok ciklikusan működnek: szűkítenek, elalszanak, aktiválódnak, szűkítenek,
- A démonokat a korlátbeli változók tartományának változása aktiválja.
- Különböző korlátok különböző mértékű szűkítést alkalmazhatnak (a maximális szűkítés túl drága lehet).

35

A clpfd könyvtár — alap-korlátok

Alapvető aritmetikai korlátok

- Függvények
 - $+$ $-$ $*$ $/$ \bmod \min \max (kétargumentumúak),
 - abs (egyargumentumú).
- Korlát-relációk: $\#<$, $\#>$, $\#=<$, $\#>=$, $\#=\#$ (xfx 700 operátorok)

Halmazkorlátok

- X in *KonstansTartomány*, jelentése: $X \in H$, ahol H a *KonstansTartomány* által leírt halmaz (xfx 700 operátor);
- $\text{domain}([X, Y, \dots], \text{Min}, \text{Max})$: $X \in [\text{Min}, \text{Max}]$, $Y \in [\text{Min}, \text{Max}]$, ...

A konstans tartományok szintaxisa

- felsorolás: $\{ \text{Szám}, \dots \}$,
- intervallum: $(\text{Min} \dots \text{Max})$, (xfx 550 operátor)
- metszet: $\text{KonsTartomány} \wedge \text{KonsTartomány}$ (yfx 500, beépített op.),
- únió: $\text{KonsTartomány} \vee \text{KonsTartomány}$, (yfx 500, beépített op.),
- komplement: $\setminus \text{KonsTartomány}$, (fy 500 operátor);

ahol *Min*: *Szám* vagy *inf*, *Max*: *Szám* vagy *sup*

Példák

```
| ?- X in (10..20) /\ ( \{15} ), Y in 6..sup, Z #= X+Y.  
      X in (10..14) /\ (16..20), Y in 6..sup, Z in 16..sup ?
```

```
| ?- X in 10..20, X #\= 15, Y in {2}, Z #= X*Y.  
      Y = 2, X in (10..14) /\ (16..20), Z in 20..40 ?
```

36

Szűkítési szintek

Jelölések

- Legyen C egy n -változós korlát, s egy tár,
- $D(X, s)$ az X változó tartománya az s tárban,
- $D'(X, s) = \min(D(X, s))..max(D(X, s))$, az X változó tartományát lefedő (legsűkebb) intervallum.

A szűkítési szintek definíciója

- Tartomány-szűkítés (domain consistency)
 C **tartomány-szűkítő** ha minden szűkítési lépés lefutása után igaz, hogy C bármelyik X_i változójához és annak tetszőleges $V_i \in D(X_i, s)$ megengedett értékéhez található a többi változónak olyan $V_j \in D(X_j, s)$ értéke ($j = 1, \dots, i-1, i+1, \dots, n$), hogy $C(V_1, \dots, V_n)$ fennálljon. (Ez ugyanaz mint a CSP él-konzisztencia fogalma.)
- Intervallum-szűkítés (interval consistency)
 C **intervallum-szűkítő** ha minden szűkítési lépés lefutása után igaz, hogy C bármelyik X_i változója esetén e változó tartományának mindkét **végpontjához** (azaz a $V_i = \min(D(X_i, s))$ és $V_i = \max(D(X_i, s))$ értékekhez) található a többi változónak olyan $V_j \in D'(X_j, s)$ értéke ($j = 1, \dots, i-1, i+1, \dots, n$), hogy $C(V_1, \dots, V_n)$ fennálljon.

Megjegyzések

- A tartomány-szűkítés lokálisan (egy korlátra nézve) a lehető legjobb;
- **DE** mégha mindenki tartomány-szűkítő, a megoldás nincs garantálva, pl.
| ?- domain([X,Y,Z], 1, 2), X #\= Y, X #\= Z, Y #\= Z.
- Egy CLP(FD) probléma megoldásának hatékonysága fokozható:
 - több korlát összefogását jelentő ún. globális korlátokkal, pl. all_distinct(L): Az L lista csupa különböző elemből áll;
 - redundáns korlátok felvételével.

37

Garantált szűkítési szintek SICStusban

A SICStus által garantált szűkítési szintek

- A halmaz-korlátok (triviálisan) tartomány-szűkítők.
- A *lineáris* aritmetikai korlátok legalább intervallum-szűkítők.
- A nem-lineáris aritmetikai korlátokra nincs garantált szűkítési szint.
- Ha egy változó valamelyik határa végtelen (inf vagy sup), akkor a változót tartalmazó korlátokra nincs szűkítési garancia. (**Példa?**)
- A később tárgyalandó korlátokra egyenként megadjuk majd a szűkítési szintet.

Példák

```
| ?- X in {4,9}, Y in {2,3}, Z #= X-Y.      % intervallum-szűkítő:
      X in {4}\/{9}, Y in 2..3, Z in 1..7 ?
```

```
| ?- X in {4,9}, Y=2, Z #= X-Y.           % tartomány-szűkítő:
      Y = 2, X in {4}\/{9}, Z in {2}\/{7} ?
```

```
| ?- X in {4,9}, Z #= X-Y, Y=2.           % így csak
      Y = 2, X in {4}\/{9}, Z in 2..7 ?
```

```
| ?-domain([X,Y], -10, 10), X*X+2*X+1 #= Y.
      X in -4..4, Y in -7..10 ? % nem interv.-szűkítő
      Y < 0 nem lehet!
```

```
| ?- domain([X,Y], -10, 10), (X+1)*(X+1) #= Y. % így már
      X in -4..2, Y in 0..9 ? % intervallum-szűkítő
```

38

A térképszínezési feladat SICStus-ban

```
| ?- use_module(library(clpfd)).
...
| ?- domain([A,B,C,D,E], 1, 3),
    A #> B, A #\= C, A #\= D, A #\= E,
    B #\= C, B #\= D, C #\= E, D #< E.
      A in 2..3, B in 1..2,
      C in 1..3, D in 1..2, E in 2..3 ? ;
    no

| ?- domain([A,B,C,D,E], 1, 3),
    A #> B, A #\= C, A #\= D, A #\= E,
    B #\= C, B #\= D, C #\= E, D #< E,
    member(A, [1,2,3]). % címkézés, hivatalosan:
% indomain(A).          % vagy:
% labeling([], [A]).    % általánosan:
% labeling([], [A,B,C,D,E]).
      A = 3, B = 2, C = 1, D = 1, E = 2 ? ;
    no

| ?- domain([A,B,C,D,E], 1, 3),
    A #> B, A #\= E, B #\= C, B #\= D, D #< E,
% A #\= C, A #\= E, C #\= E helyett:
    all_distinct([A,C,E]).
      A = 3, B = 2, C = 1, D = 1, E = 2 ? ;
    no
```

Címkéző könyvtári eljárások

- indomain(X): X-et a tartománya által megengedett értékkel helyettesíti (visszalépéskor felsorolja az összes értéket)
- labeling(*Opciók*, *Változók*): A *Változók* lista minden elemét behelyettesíti, az *Opciók* lista által előírt módon.

39

Korlátok végrehajtása

A végrehajtás fázisai

- A korlát kifejtése elemi korlátokra (fordítási időben, lásd később)
- A korlát felvétele (posting):
 - azonnali végrehajtás (pl. $X < 3$), vagy
 - démon létrehozása, aktiválási feltételeinek meghatározása, első szűkítés elvégzése, a démon elaltatása.
- A démon aktiválása
 - szűkítés elvégzése,
 - döntés a folytatásról: a démon lefut, vagy újra elalszik.

Elemi korlátok működése — példák

A #\= B (tartomány-szűkítő)

- Aktiválás: ha vagy A vagy B konkrét értéket kap.
- Szűkítés: az érték kihagyása a másik változó tartományából
- Folytatás: az démon befejezi működését

A #< B (tartomány-szűkítő)

- Aktiválás: ha A alsó határa (min A) vagy B felső határa (max B) változik
- Szűkítés: A tartományából kihagyja az $X \geq \max B$ értékeket, B tartományából kihagyja az $Y \leq \min A$ értékeket
- Folytatás: ha $\max A < \min B$, akkor lefut, különben újra elalszik

40

Korlátok végrehajtása (folyt.)

`all_distinct([A1,...])` (tartomány-szűkítő)

- Aktiválás: ha bármelyik változó tartománya változik
- Szűkítés: (egy a maximális párosításra épülő algoritmus segítségével) minden olyan értéket elhagy, amelyek esetén a korlát nem állhat fenn.
Példa:
`| ?- domain([A,B], 2, 3), C in 1..3, all_distinct([A,B,C]).`
`C = 1, A in 2..3, B in 2..3 ?`
- Folytatás: ha már csak egy nem-konstans argumentuma van, akkor lefut, különben újra elalszik. (Jobb döntésnek tűnhet lefutni, ha a tartományok mind diszjunktak, de a SICStus nem így csinálja, valószínűleg nem éri meg.)

`X+Y #= T` (intervallum-szűkítő)

- Aktiválás: ha bármelyik változó alsó vagy felső határa változik
- Szűkítés: T-t szűkíti a $\min(X)+\min(Y)..\max(X)+\max(Y)$ intervallumra, X-t szűkíti a $\min(T)-\max(Y)..\max(T)-\min(Y)$ intervallumra, Y-t analóg módon szűkíti.
- Folytatás: ha mindhárom változó konstans, akkor lefut különben újra elalszik.

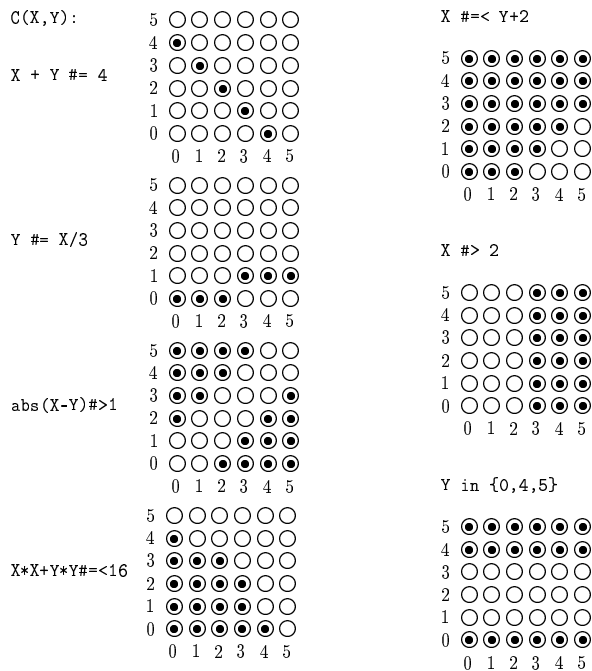
Példa a szűkítések kölcsönhatására

```
| ?- domain([X,Y], 0, 100), X+Y #=10, X-Y #=4.  
      X in 4..10, Y in 0..6 ?  
  
| ?- domain([X,Y], 0, 100), X+Y #=10, X+2*Y #=14.  
      X = 6, Y = 4 ?
```

41

A szűkítés grafikus szemléltetése

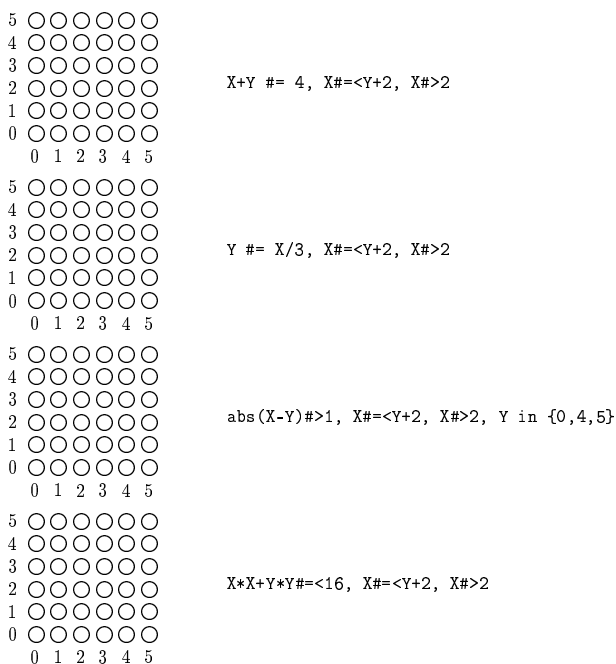
`domain([X,Y], 0, 5), C(X,Y), X#=<Y+2, X#>2, Y in {0,4,5}`

42

Gyakorló táblák

Kövessd nyomon a tár X és Y dimenziójának szűkülését az egyes korlátok felvételekor majd felbredésekor!

43

Miért más a CLP(FD)?

A CLP könyvtárak összehasonlítása

	clpq/r	clpb	clpfd
Korlátok:	aritmetikai	logikai	aritmetikai, logikai, kombinatorikai,...
Egyszerű korlátok:	lineárisak	összes	$X \text{ in } Halmaz$
Összetett korlátok végrehajtása:	várakozás, míg lineáris nem lesz	nincs ilyen	erősítés (szűkítés)
A tár konzisztenciájának biztosítása:	Gauss elimináció, szimplex	Bináris Döntési Diagrammok	triviális: $X \text{ in } Halmaz \rightarrow Halmaz$ nem üres
Az összes korlát konzisztenciájának biztosítása:	lineáris esetben automatikus	automatikus	csak címkézéssel keresztül
Átlátszóság:	fekete doboz	fekete doboz	üveg-doboz
Kiterjeszthetőség:	nem	nem	igen

A CLP(FD) fő jellemzői

- A tár konzisztenciájának biztosítása triviális.
- A lényeg a démonok erősítő (szűkítő) működésében van.
- A démonok nem látják egymást, csak a táron keresztül hatnak egymásra.
- Globális korlátok: egyszerre több (akárhány) korlátot helyettesítenek, így erősebb szűkítést adnak (pl. `all_distinct`).
- A megoldás megléte általában csak a címkézéskor derül ki.

44

```
| ?- domain([X,Y,Z], 1, 2), X #\= Y, X #\= Z, Y #\= Z.
      X in 1..2, Y in 1..2, Z in 1..2 ?

| ?- X #> Y, Y #> X.
      Y in inf..sup, X in inf..sup ?

| ?- domain([X,Y], 1, 10), X #> Y, Y #> X.
      no

| ?- statistics(runtime,_),
      ( domain([X,Y], 1, 1000000), X #> Y, Y #> X
        ; statistics(runtime,[_,T])
      ).
      T = 3630 ?

| ?- domain([X,Y], 1, 10), Y #= X+1, X+Y #= 8.
      X in 1..6, Y in 2..7 ?

| ?- domain([X,Y], 1, 10), Y #= X+1, X+(X+1) #= 8.
      no

| ?- domain([X,Y], 1, 10), Y #= X+1, X #= 2*A, X+Y #= 8.
      no

| ?- domain([X,Y], 1, 10), Y #= X+1, X #= 2*A+1, X+Y #= 8.
      no

| ?- domain([X,Y], 1, 10), Y #= X+1, X #= 2*A, X+Y #= 7.
      X in 2..4, Y in 3..5, A in 1..2 ?

| ?- domain([X,Y], 1, 10), Y #= X+1, X #= 2*A, X+Y #= 7,
      indomain(X).
      no
```

45

Példa: Kódaritmetika: SEND+MORE=MONEY

```
send(SEND, MORE, MONEY) :-
    List= [_,_,_,_,_,_],
    domain(List, 0, 9),
    send(List, SEND, MORE, MONEY),
    labeling([], List).

send(List, SEND, MORE, MONEY) :-
    List= [S,E,N,D,M,O,R,Y],
    alldiff(List), S #\= 0, M#\= 0,
    SEND #= 1000*S+100*E+10*N+D,
    MORE #= 1000*M+100*O+10*R+E,
    MONEY #= 10000*M+1000*O+100*N+10*E+Y,
    SEND+MORE #= MONEY.

% Szűkítő hatásában azonos az all_different/1 eljárással
alldiff([]).
alldiff([X|Xs]) :- outof(X, Xs), alldiff(Xs).

outof(_, []).
outof(X, [Y|Ys]) :- X #\= Y, outof(X, Ys).

| ?- send(SEND, MORE, MONEY).
      MORE = 1085, SEND = 9567, MONEY = 10652 ? ;
      no

| ?- List=[S,E,N,D,M,O,R,Y], domain(List, 0, 9),
      send(List, SEND, MORE, MONEY).
      List = [9,E,N,D,1,0,R,Y],
      SEND in 9222..9866,
      MORE in 1022..1088,
      MONEY in 10244..10888,
      E in 2..8, N in 2..8, D in 2..8,
      R in 2..8, Y in 2..8 ?
```

46

CSP/CLP programok: a zebra feladat

```
:- use_module(library(lists)).
:- use_module(library(clpfd)).

% ZOwner a zebra tulajdonosának nemzetisége, All az összes
% változó értéke a "Kinek a háziállata a zebra" feladványban.
zebra(ZOwner, All):-
    All = [England,Spain,Japan,Norway,Italy,
           Green,Red,Yellow,Blue,White,
           Painter,Diplomat,Violinist,Doctor,Sculptor,
           Dog,Zebra,Fox,Snail,Horse,
           Juice,Water,Tea,Coffee,Milk],
    domain(All, 1, 5),
    all_different([England,Spain,Japan,Norway,Italy]),
    all_different([Green,Red,Yellow,Blue,White]),
    all_different([Painter,Diplomat,Violinist,Doctor,Sculptor]),
    all_different([Dog,Zebra,Fox,Snail,Horse]),
    all_different([Juice,Water,Tea,Coffee,Milk]),
    England #= Red, Spain #= Dog,
    Japan #= Painter, Italy #= Tea,
    Norway #= 1, Green #= Coffee,
    Green #= White+1, Sculptor #= Snail,
    Diplomat #= Yellow, Milk #= 3,
    Violinist #= Juice, nextto(Norway, Blue),
    nextto(Fox, Doctor), nextto(Horse, Diplomat),
    labeling([], All),
    nth(N, [England,Spain,Japan,Norway,Italy], Zebra),
    nth(N, [england,spain,japan,norway,italy], ZOwner).

% A és B szomszédos számok.
nextto(A, B) :- abs(A-B) #= 1.

| ?- zebra(ZOwner, All).
      All = [3,4,5,1,2,5,3,1,2,4|...],
      ZOwner = japan ? ; no
```

47

CSP/CLP programok: N királynő a sakktáblán

```
% A Qs lista N királynő biztonságos elhelyezését mutatja egy
% N*N-es sakktáblán: ha a lista i. eleme j, akkor az i.
% királynőt az i. sor j. oszlopába kell helyezni.
% LabOpts a címkéhezéshez használandó opciók listája.
queens(LabOpts, N, Qs):-
    length(Qs, N), domain(Qs, 1, N),
    safe(Qs), labeling(LabOpts,Qs).

% safe(Qs): A Qs királynő-lista biztonságos.
safe([]).
safe([Q|Qs]) :- no_attack(Qs, Q, 1), safe(Qs).

% no_attack(Qs, Q, I): A Qs lista által leírt
% királynők egyike sem támadja a Q oszlopban levő
% királynőt, feltéve hogy Q és Qs távolsága I.
no_attack([],_,_).
no_attack([X|Xs], Y, I):-
    no_threat(X, Y, I), J is I+1, no_attack(Xs, Y, J).

% Az X és Y oszlopokban I sortávolságra levő
% királynők nem támadják egymást.
no_threat(X, Y, I) :-
    Y #\= X, Y #\= X-I, Y #\= X+I.

| ?- length(Qs, 4), domain(Qs, 1, 4), safe(Qs).
      Qs = [_A,_B,_C,_D],
      _A in 1..4, _B in 1..4, _C in 1..4, _D in 1..4 ?
| ?- length(Qs, 4), domain(Qs, 1, 4), safe(Qs), Qs=[1|_].
      Qs = [1,_A,_B,_C],
      _A in 3..4, _B in {2}\{4}, _C in 2..3 ?
| ?- Qs = [1|_], queens([], 4, Qs).
      no
| ?- length(Qs, 4), domain(Qs, 1, 4), safe(Qs), Qs=[2|_].
      Qs = [2,4,1,3] ?
```

48

Egy bonyolultabb példa: mágikus sorozatok

Definíció: Egy $L = (x_0, \dots, x_{n-1})$ sorozat *mágikus* ($x_i \in [0..n-1]$), ha L -ben az i szám pontosan x_i -szer fordul elő (minden $i \in [0..n-1]$ -re).

Példa: $n=4$ esetén $(1,2,1,0)$ és $(2,0,2,0)$ mágikus sorozatok.

% Az L lista egy N hosszúságú mágikus sorozat.

```
magikus(N, L) :-
    length(L, N), N1 is N-1, domain(L, 0, N1),
    elofordulasok(L, 0, L),
    labeling([], L). % most felesleges
```

```
% elofordulasok([Ei, Ei+1, ...], i, Sor): Sor-ban i, i+1, ...
% előfordulásainak száma Ei, Ei+1, ...
elofordulasok([], _, _).
elofordulasok([E|Ek], I, Sor) :-
    pontosan(I, Sor, E), J is I+1, elofordulasok(Ek, J, Sor).
```

```
% pontosan(I, L, E): Az I szám L-ben pontosan E-szer fordul elő.
pontosan(I, L, 0) :- outof(I, L).
pontosan(I, [I|L], N) :- N #> 0, N1 #= N-1, pontosan(I, L, N1).
pontosan(I, [X|L], N) :- N #> 0, X #\= I, pontosan(I, L, N).
```

```
| ?- magikus(4, L).
+      1      1 Call: pontosan(0,[_A,_B,_C,_D],_A) ? s
?+     1      1 Exit: pontosan(0,[1,0,_C,_D],1) ? z
+      2      1 Call: pontosan(1,[1,0,_C,_D],0) ? s
+      2      1 Fail: pontosan(1,[1,0,_C,_D],0) ? z
+      1      1 Redo: pontosan(0,[1,0,_C,_D],1) ? s
?+     1      1 Exit: pontosan(0,[2,0,0,_D],2) ? z
(...)
+      4      1 Call: pontosan(2,[2,0,0,_D],0) ? s
+      4      1 Fail: pontosan(2,[2,0,0,_D],0) ? z
(...)
?+     1      1 Exit: pontosan(0,[3,0,0,0],3) ? z
(...)
?+     1      1 Exit: pontosan(0,[2,0,_D,0],2) ?
```

49

Mágikus sorozatok: redundáns korlátok

Állítás: Ha az $L = (x_0, \dots, x_{n-1})$ sorozat mágikus, akkor $\sum_{i<n} x_i = n$, és $\sum_{i<n} i * x_i = n$.

Hatékonyabb változat

```
% N = 10 esetén kb. 50-szer gyorsabb mint az előző változat!
magikus2(N, L) :-
    length(L, N), N1 is N-1, domain(L, 0, N1),
    osszege(L, S), call(S #= N), % lásd a megjegyzést
    szorzatosszege(L, 0, SS), call(SS #= N),
    elofordulasok(L, 0, L). % lásd az előző lapon
```

```
% osszege(L, Ossz): Ossz az L lista elemeinek összeg-kifejezése
osszege([], 0).
osszege([X|L], X+S) :- osszege(L, S).
```

```
% szorzatosszege(L, I, Ossz): Az Ossz kifejezés az L lista
% elemeinek és az [I, I+1, ...] sorozatnak a skalárszorzata.
szorzatosszege([], _, 0).
szorzatosszege([X|L], I, I*X+S) :-
    J is I+1, szorzatosszege(L, J, S).
```

```
| ?- magikus2(4, L).
+      1      1 Call: pontosan(0,[_A,_B,_C,_D],_A) ? s
?+     1      1 Exit: pontosan(0,[2,0,2,0],2) ? z
(...)
L = [2,0,2,0] ? ;
(...)
?+     1      1 Exit: pontosan(0,[1,2,1,0],1) ?
```

Megjegyzés

- Nem megengedett: $S=S_1+S_2, \dots, S \# = 0$.
- A korlát-kifejtési fázis késleltetése: $S=S_1+S_2, \dots, \text{call}(S \# = 0)$.

50

Reifikáció: korlátok tükrözése

Egy korlát tükrözése (reifikációja):

- a korlát igazságértékének „tükrözése” egy 0-1 értékű korlát-változóban;
- jelölése: $C \# \Leftrightarrow B$, jelentése: B tartománya 0..1 és B csakkor 1, ha C igaz;
- példa: $(X \# \geq 3) \# \Leftrightarrow B$: B az $X \geq 3$ egyenlőség igazságértéke.

Megjegyzések

- Az eddig ismertett aritmetikai és halmaz-korlátok mind tükrözhetőek.
- A tükrözött korlátok is „közönséges” korlátok, csak definíciójuk és végrehajtásuk módja speciális.
- Példa: a 0..5 tartományon a $(X \# \geq 3) \# \Leftrightarrow B$ korlát teljesen megegyezik a $B \# = X/3$ korlattal.

Tükrözött korlátok végrehajtása

- A $C \# \Leftrightarrow B$ tükrözött korlát végrehajtása többféle szűkítést igényel:
 - amikor B behelyettesítődik: ha $B=1$, fel kell venni a korlátot, ha $B=0$, fel kell venni a negáltját a korlát-tárba.
 - amikor C -ről kiderül, hogy levezethető a tárból: $B=1$ lesz
 - amikor $\neg C$ -ről kiderül, hogy levezethető a tárból: $B=0$ lesz
- A fenti a., b. és c. szűkítések elvégzését három démon végzi.
- A levezethetőség-vizsgálat (b. és c.) különböző bonyolultsági szinteken végezhető el.

Korlátok levezethetősége

A levezethetőség (entailment) felderítésének szintjei

- Tartomány-levezethetőség (domain-entailment):
A C n -változós korlát **tartomány-levezethető** az s tárból, ha változóinak s -ben megengedett tetszőleges $V_j \in D(X_j, s)$ értékkombinációjára ($j = 1, \dots, n$), $C(V_1, \dots, V_n)$ fennáll.
- Intervallum-levezethetőség (interval-entailment):
 C **intervallum-levezethető** s -ből, ha minden $V_j \in D'(X_j, s)$ értékkombinációra ($j = 1, \dots, n$), $C(V_1, \dots, V_n)$ fennáll.

Megjegyzések

- Ha C intervallum-levezethető, akkor tartomány-levezethető is.
- Az tartomány-levezethetőség vizsgálata általában bonyolultabb, mint az intervallum-levezethetőség. Példa: $X \# \setminus = Y$ tartomány-levezethető, ha X és Y tartományai diszjunktak; $X \# \setminus = Y$ intervallum-levezethető, ha X és Y tartományainak lefedő intervallumai diszjunktak.

A SICStus által garantált levezethetőségi szintek

- A tükrözött halmaz-korlátok kiderítik a tartomány-levezethetőséget.
- A tükrözött *lineáris* aritmetikai korlátok legalább az intervallum-levezethetőséget kiderítik.
- A tükrözött nem-lineáris aritmetikai korlátokra nincs garantált szint.

Példák

```
| ?- X in 1..4, X #< Y #<=> B, X+Y #=9.
      B = 1, X in 1..4, Y in 5..8 ?
| ?- X+Y #= Z #<=> B, X=1, Z=6, Y in 1..10, Y#\=5.
      X = 1, Z = 6, Y in(1..4)\(6..10), B in 0..1 ?
      % X+Y #\= Z tartomány-, de nem interv.-levezethető!
```

Mágikus sorozatok (folyt.)

Tükrözést használó változat

```
magikus3(N, L) :-
    length(L, N),
    N1 is N-1, domain(L, 0, N1),
    osszege(L, S), call(S #= N),
    szorzatossszege(L, 0, SS), call(SS #= N),
    elofordulasok3(L, 0, L),
    labeling([], L). % most már kell a címkézés!
```

```
% A korábbi elofordulasok/3 másolata
elofordulasok3([], _, _).
elofordulasok3([E|Ek], I, Sor) :-
    pontosan3(I, Sor, E),
    J is I+1, elofordulasok3(Ek, J, Sor).
```

```
% pontosan3(I, L, E): I L-ben pontosan E-szer fordul elő.
pontosan3(_, [], 0).
pontosan3(I, [X|L], N) :-
    X #= I #<=> B, N #= N1+B, pontosan3(I, L, N1).
```

A mágikus sorozat megoldásainak összehasonlítása (586/133Mhz)

variáns/adat	n=8	n=10	n=12	n=14	n=20	n=30
választós	10.17	227.96				
választós+összege	1.35	6.26	28.69	127.29		
vál.+szorzatossszege	0.27	0.66	1.32	2.54		
vál.+össz+szorzossz	0.20	0.48	1.02	1.90	10.59	108.94
tükrözéses	1.20	2.76				
tükrözéses+összege	0.47	0.95	1.73	2.54		
tükr.+szorzatossszege	0.20	0.40	0.54	0.72		
tükr.+össz+szorzossz	0.25	0.43	0.62	0.82	1.89	4.83

53

Logikai korlátok

Logikai korlát argumentuma lehet

- egy B változó, B automatikusan a 0..1 tartományra szűkül;
- egy tetszőleges tükrözhető aritmetikai- vagy halmazkorlát;
- egy tetszőleges logikai korlát.

A logikai korlátok (egyben függvényjelként is használhatók)

#\ Q	negáció	op(710, fy, #\).
P #/\ Q	konjunkció	op(720, yfx, #/\).
P #\ / Q	diszjunkció	op(740, yfx, #\ /).
P #\ Q	kizáró vagy	op(730, yfx, #\).
P #=> Q	implikáció	op(750, xfy, #=>).
Q #<= P	implikáció	op(750, yfx, #<=).
P #<=> Q	ekvivalencia	op(760, yfx, #<=>).

A tükrözött és logikai korlátok kapcsolata

- A korábban bevezetett tükrözési jelölés ($C \leq B$) a fenti logikaikorlát-fogalom speciális esete.
- De: a ($C \leq B$) alakú *elemi* korlát az, amire a logikai korlátok visszavezetődnek.
- Példa: $X \# = 4 \# \setminus Y \# > 6 \longrightarrow X \# = 4 \# \leq B1, Y \# > 6 \# \leq B2, B1 + B2 \# > 0$
- A logikai korlátok viszonylag gyengén szűkítenek, pl. egy n-tagú diszjunkció csak akkor tud szűkíteni, ha egy kivételével valamennyi tagjának a negáltja levezethetővé válik (a példában ha $X \setminus = 4$ vagy $Y \# = \leq 6$ levezethető lesz).

54

Példa: lovagok, lóköttők és normálisak

Egy szigeten minden bennszülött lovag vagy lóköttő. A lovagok mindig igazat mondanak. A lóköttők mindig hazudnak. A normális emberek néha hazudnak, néha igazat mondanak. Kódolás: normális \rightarrow 2, lovag \rightarrow 1, lóköttő \rightarrow 0.

```
:- use_module(library(clpfd)).
:- op(700, fy, nem).      :- op(900, yfx, vagy).
:- op(800, yfx, és).      :- op(950, xfy, mondja).
```

```
% Az A bennszülött mondhatja az Áll állítást.
A mondja Áll :- értéke(A mondja Áll, 1).
```

```
% értéke(Állítás, Érték): Az Állítás igazságértéke Érték.
értéke(X = Y, E) :-
    X in 0..2, Y in 0..2, E #<=> (X #= Y).
értéke(X mondja M, E) :-
    X in 0..2, értéke(M, E0), E #<=> (X #= 2 #\ E0 #= X).
értéke(M1 és M2, E) :-
    értéke(M1, E1), értéke(M2, E2), E #<=> E1 #/\ E2.
értéke(M1 vagy M2, E) :-
    értéke(M1, E1), értéke(M2, E2), E #<=> E1 #\ / E2.
értéke(nem M, E) :-
    értéke(M, E0), E #<=> #\E0.
```

```
% http://www.math.wayne.edu/~boehm/Probweek2w99sol.htm
% We are given three people, A, B, C, one of whom is
% a knight, one a knave, and one a normal (but not necessarily
% in that order). They make the following statements.
%
%           A: I am normal
%           B: A is right
%           C: I am not normal
%
% ?- all_different([A,B,C]),
%     A mondja A = 2, B mondja A = 2, C mondja nem C = 2,
%     labeling([], [A,B,C]).
```

A = 0, B = 2, C = 1 ? ; no

55

Globális aritmetikai korlátok

Ezek a korlátok nem tükrözhetőek, intervallum-szűkítést biztosítanak.

`scalar_product(Coeffs, Xs, Relop, Value)`
 Igaz, ha a *Coeffs* és *Xs* listák skalárszorzata a *Relop* relációban van a *Value* értékkel, ahol *Relop* aritmetikai összehasonlító operátor (*#=*, *#<*, stb.).
Coeffs egészekből álló lista, *Xs* elemei és *Value* egészek vagy korlát változók lehetnek.
 Megjegyzés: minden lineáris aritmetikai korlát átalakítható egy `scalar_product` hívássá.

```
sum(Xs, Relop, Value)
Jelentése:  $\sum Xs \text{ Relop Value}$ .
Ekvivalens a következővel: scalar_product(Csupa1, Xs, Relop, Value),
ahol Csupa1 csupa 1 számból álló lista, Xs-sel azonos hosszú.
```

Példa

```
send(List, SEND, MORE, MONEY) :-
    List= [S,E,N,D,M,O,R,Y],
    Pow10 = [1000,100,10,1],
    all_different(List), S #\= 0, M# \= 0,
    scalar_product(Pow10, [S,E,N,D], #=, SEND),
    % SEND #= 1000*S+100*E+10*N+D,
    scalar_product(Pow10, [M,O,R,E], #=, MORE),
    % MORE #= 1000*M+100*O+10*R+E,
    scalar_product([10000|Pow10], [M,O,N,E,Y], #=, MONEY),
    % MONEY #= 10000*M+1000*O+100*N+10*E+Y,
    SEND+MORE #= MONEY.
```

Ezzel befejeztük a halmaz-, aritmetikai, logikai és tükrözött korlátok ismertetését.

56

A formula-korlátok megvalósítása

Formula-korlátok

- Formula-korlátnak hívjuk az operátoros jelöléssel írt korlátot, azaz az eddig ismertetetteket, kivéve a `sum/3` és `scalar_product/4` korlátokat.
- A formula-korlátokat a rendszer nem könyvtári eljárással valósítja meg, hanem a Prolog `goal_expansion/3` kampójának segítségével.
- A kampó-eljárás *fordítási időben* a formula-korlátot, egy `scalar_product/4` korlátra, és/vagy nem-publikus elemi korlátokra fejti ki.
- A formula-korlátok kifejtése `call/1`-be ágyazással elhalasztható a korlát *futási időben* való felvételéig.

A legfontosabb elemi korlátok a `clpfd` modulban

- aritmetika: `'x+y=t'/3` `'x*y=z'/3` `'x/y=z'/3` `'x mod y=z'/3`
`'|x|=y'/2` `'max(x,y)=z'/3` `'min(x,y)=z'/3`
- összehasonlítás: `'x=y'/2`, `'x<y'/2`, `'x\=y'/2` és tükrözött változataik: `iff_aux('x Rel y'(X,Y), B)`, ahol *Rel* a = <= \= egyike.
- halmaz-korlátok: `propagate_interval(X,Min,Max)`
`prune_and_propagate(X,Halmaz)`
- logikai korlátok: `bool(Muvkod,X,Y,Z)` % jelentése: `X Muv Y = Z`
- optimalizálások: `'x*x=y'/2` `'ax=t'/3` `'ax+y=t'/4` `'ax+by=t'/5`
`'t+u=<c'/3` `'t=u+c'/3` `'t<u+c'/3` `'t\=u+c'/3` `'t>=c'/2` stb.

Az elemi korlátok szűkítési szintje

- Definíció:** A *C* korlát **pont-szűkítő**, ha minden olyan tár esetén tartomány-szűkítő, amelyben *C* változói, legfeljebb egy kivételével be vannak helyettesítve. (Másképpen: ha minden ilyen tár esetén a korlát a behelyettesítetlen változót pontosan a *C* reláció által megengedett értékekre szűkíti.)
- Az elemi korlátok többsége pont-szűkítő (kivétel: `mod`).

57

Korlátok kifejtése

Példák (`clpfd` betöltése után)

```
| ?- use_module(library(clpfd)).
| ?- goal_expansion(X*X+2*X+1 #= Y, user, Impl).
      Impl = clpfd:('x*x=y'(X,_A),
      scalar_product([1,-2,-1],[Y,X,_A],#=(1)) ?

| ?- goal_expansion((X+1)*(X+1) #= Y, user, Impl).
      Impl = clpfd:('t=u+c'(_A,X,1), 'x*x=y'(_A,Y)) ?

| ?- goal_expansion(abs(X-Y)>1, user, Impl).
      Impl = clpfd:('x+y=t'(Y,_A,X),
      '|x|=y'(_A,_B), 't>=c'(_B,2)) ?

| ?- goal_expansion(X#4 #\ Y#>6, user, Impl).
      Impl = clpfd:iff_aux(clpfd:'x=y'(X,4),_A),
      clpfd:iff_aux(clpfd:'x<y'(7,Y),_B),
      clpfd:bool(3,_A,_B,1) ? % 3 a \ kódja

| ?- goal_expansion(X*X*X*X #= 16, user, Impl).
      Impl = clpfd:('x*x=y'(X,_A), 'x*y=z'(_A,X,_B),
      'x*y=z'(_B,X,16)) ?

| ?- goal_expansion(X in {1,2}, user, Impl).
      Impl = clpfd:propagate_interval(X,1,2) ?

| ?- goal_expansion(X in {1,2,5}, user, Impl).
      Impl = clpfd:prune_and_propagate(X,[1|2],[5|5])) ?
```

Megjegyzések

- Lineáris korlátok esetén a kifejtés megőrzi a pont- és intervallum-szűkítést.
- Általános esetben a kifejtés még a pont-szűkítést sem őrzi meg, pl
`| ?- X in 0..10, X*X*X*X#16. → X in 1..4`

58

Címkéző eljárások

`labeling`(Opciók, Változók):

A **Változók** lista minden elemét behelyettesíti, az **Opciók** lista által előírt módon. Az alábbi öt csoport mindegyikéből legfeljebb egy opció szerepelhet.

- A következő címkézendő változó kiválasztási szempontjai (ahol több szempont van, a későbbi csak akkor számít, ha a megelőzők egyenlők):
 - `leftmost` — legbaloldali (alapértelmezés);
 - `min` — a legkisebb alsó határú; a legbaloldali;
 - `max` — a legnagyobb felső határú; a legbaloldali;
 - `ff` — („first-fail” elv): a legkisebb tartományú; a legbaloldali;
 - `ffc` — a legkisebb tartományú; a legtöbb korlátban előforduló; a legbaloldali;
 - `variable`(Sel) — (meta-opció) Sel egy felhasználói eljárás, amely kiválasztja a következő címkézendő változót (lásd a következő lapon).
- A tartomány felbontása a kiválasztott *X* változóra:
 - `step` — `X #= B` és `X #\= B` közötti választás, ahol *B* az *X* tartományának alsó vagy felső határa (alapértelmezés);
 - `enum` — többszörös választás *X* lehetséges értékei közül;
 - `bisect` — `X #< M` és `X #>= M` közötti választás, ahol *M* az *X* tartományának középső eleme ($M = (\min(X) + \max(X))/2$);
 - `value`(Enum) — (meta-opció) Enum egy eljárás, amelynek az a feladata, hogy leszűkítse *X* tartományát (lásd a következő lapon).
- A tartomány bejárási iránya (value esetén érdektelen):
 - `up` — alulról felfelé (alapértelmezés);
 - `down` — felülről lefelé.
- A keresett megoldások:
 - `all` — visszalépéssel az összes megoldást felsorolja (alapértelmezés);
 - `minimize`(*X*) ill. `maximize`(*X*) — csak egy megoldást keres, *X*-re vonatkozóan a minimálisat ill. a maximálisat.
- Statiztika: `assumptions`(*K*) — egyesíti *K*-t a sikeres megoldáshoz vezető ágon levő változó-kiválasztások számával.

59

Címkéző eljárások (folyt.)

labeling/2 — meta-opciók

- variable**(Sel) — Sel egy eljárás, amely kiválasztja a következő címkézendő változót. Sel(*Vars*,*Selected*,*Rest*) alakban hívja meg a rendszer, ahol *Vars* a még címkézendő változók/számok listája. Sel-nek determinisztikusan sikerülnie kell egyesítve *Selected*-et a címkézendő *változóval* és *Rest*-et a maradékkal. Sel-nek egy meghívható kifejezésnek kell lennie. A 3 argumentumot a rendszer fűzi Sel argumentumlistájának végére.
- value**(Enum) — Enum egy eljárás, amelynek az a feladata, hogy leszűkítse *X* tartományát. Enum(*X*,*Rest*,*BB*) alakban hívják meg, ahol [*X*|*Rest*] a még címkézendő változók listája. Enum-nak nemdeterminisztikusan kell leszűkítenie *X* tartományát az összes lehetséges módon. Az első kivételével minden megoldásnál meg kell hívnia az `apply_bound`(*BB*) eljárást hogy biztosítsa a branch-and-bound keresés helyességét. Enum-nak egy meghívható kifejezésnek kell lennie. A 3 argumentumot a rendszer fűzi Enum argumentumlistájának a végére.

Példa a variable opció használatára

```
% A Vars-beli változók között Sel a Hol-adik, Rest a maradék.
valaszt(Hol, Vars, Sel, Rest) :-
    szur(Vars, Szurtek, length(Szurtek, Len),
    N is integer(Hol*Len), nth0(N, Szurtek, Sel, Rest).
```

```
% szur(Vk, Szk): A Vk listában levő változók listája Szk.
szur([], []).
szur([V|Vk], Szk) :- nonvar(V), !, szur(Vk, Szk).
szur([V|Vk], [V|Szk]) :- szur(Vk, Szk).
```

```
queens([], 8, Qs). → Qs = [1,5,8,6,3,7,2,4]
queens([variable(valaszt(0.5))], 8, Qs) → Qs = [7,2,6,3,1,4,8,5]
queens([variable(valaszt(0.7))], 8, Qs) → Qs = [5,7,2,6,3,1,4,8]
```

60

A címkézés hatékonysága

Példa

- a korábbi **queens** eljárás,
- összes megoldását keressük,
- különböző címkézési opciókkal,
- különböző méretű táblákra,
- 433 MHz DEC Alpha gépen.

címkézés/méret	n=7	n=8	n=9	n=10	n=11	n=12
megoldások száma	40	92	352	724	2680	14200
[]	0.051	0.183	0.743	3.045	14.387	73.402
[enum]	0.039	0.140	0.587	2.413	11.447	60.886
[bisect]	0.042	0.147	0.619	2.539	12.070	63.420
[min]	0.234	1.241	7.281	45.809	315.754	2214.046
[max]	0.065	0.242	0.966	4.203	20.246	107.534
[ff]	0.053	0.177	0.697	2.712	12.196	60.278
[ffc]	0.057	0.196	0.768	3.000	13.429	66.257
[enum,ff]	0.047	0.161	0.640	2.494	11.266	56.275
[enum,variable(valaszt(0.5))]	0.041	0.143	0.542	2.101	9.432	45.909
[enum,variable(valaszt(0.7))]	0.041	0.144	0.588	2.307	10.244	49.756

61

További címkéző eljárások

indomain(X) — ekvivalens a labeling([enum], [X]) hívással.

minimize(Cél, X) ill. maximize(Cél, X)

A Cél *ismételt hívásával* megkeresi az X változó minimális ill. maximális értékét. A minimize/2 eljárás definíciója:

```
minimize(Goal, Var) :-
    minimize(Goal, Var, fail, 33554431).
```

```
% minimize(Goal, Var, BestGoal, UB): Var is the minimal value < UB
% allowed by Goal, or, failing that, Goal = BestGoal.
minimize(Goal, E, _, UB) :- var(UB), !,
    prolog:illarg(var, minimize(Goal,E), 2).
minimize(Goal, E, _, UB) :-
    E #< UB,
    findall(Goal-E, (Goal -> true), [Best1-UB1]), !,
    minimize(Goal, E, Best1, UB1).
minimize(Goal, E, Goal, E).
```

Példa a minimize/2 használatára:

```
| vo(N, P) :-                % N valódi osztója P-nek.
    N1 is N-1, domain([X,P], 2, N1), P*X#=N, labeling([], [X,P]).
```

```
| ?- spy(minimize/4, call-print).
{Conditional spy point for user:minimize/4 added, BID=1}
```

```
| ?- minimize(vo(5621, P), P).
*      1      1 Call: minimize(vo(5621,_2),_2,fail,33554431)
*      1      1 Call: minimize(vo(5621,_8),_8,vo(5621,803),803)
*      1      1 Call: minimize(vo(5621,_8),_8,vo(5621,511),511)
*      1      1 Call: minimize(vo(5621,_8),_8,vo(5621,77),77)
*      1      1 Call: minimize(vo(5621,_8),_8,vo(5621,73),73)
*      1      1 Call: minimize(vo(5621,_8),_8,vo(5621,11),11)
*      1      1 Call: minimize(vo(5621,_8),_8,vo(5621,7),7)
P = 7 ?
```

62

Kombinatorikus (szimbolikus) korlátok

Általános tulajdonságok

- A kombinatorikus korlátok nem tükrözhetőek.
- A kombinatorikus korlátokban a korlát-változók helyett mindig írható egész szám is.

Értékek számolása

count(Val, List, *Relop*, Count)

Jelentése: a Val egész szám List-ben való előfordulásainak száma *n*, és fennáll az „*n Relop Count*” reláció. Itt *Relop* a hat összehasonlító reláció egyike: #=, #\=, #<...

Tartomány-szűkítést biztosít.

Például a korábbi pontosan/3 predikátum visszavezethető a count/4 eljárásra:

```
% Az I szám L-ben pontosan E-szer fordul elő.
pontosan(I, L, E) :- count(I, L, #=, E).
```

Példa: mágikus sorozatok, 4. változat

% Az L lista egy N hosszúságú mágikus sorozatot ír le.
magikus4(N, L) :-

```
    length(L, N), N1 is N-1, domain(L, 0, N1),
    elofordulasok4(L, 0, L, Egyhat),
    sum(L, #=, N),
    scalar_product(Egyhat, L, #=, N),
    labeling([], L).
```

```
% elofordulasok4(Ek, I, Sor, Egyhat): Sor-ban i, i+1, ...
% előfordulásainak száma Ei, Ei+1, ..., ahol Ek =[Ei,Ei+1,...].
% Egyhat az Ek-val azonos hosszú [i,i+1,...] együttható-lista.
elofordulasok4([], _, _, []).
elofordulasok4([E|Ek], I, Sor, [I|EH]) :-
    count(I, Sor, #=, E),
    J is I+1, elofordulasok4(Ek, J, Sor, EH).
```

63

Kombinatorikus korlátok — függvények, relációk

Speciális függvény-kapcsolatok leírása

element(X, List, Y)

Jelentése: List X-edik eleme Y (1-től számozva). Itt X és Y korlát-változók, List korlát-változókból álló lista.

Az X változóra nézve tartomány-szűkítést, az Y és List változókra nézve intervallum-szűkítést biztosít.

Példák:

```
| ?- element(X, [0,1,2,3,4], Y), X in {2,5}. % Y #= X-1
      X in {2}\{5}, Y in 1..4 ?
| ?- element(X, [0,1,2,3,4], Y), Y in {1,4}. % Y #= X-1
      X in {2}\{5}, Y in {1}\{4} ?
```

```
% X #= C #=<=> B megvalósítása, 1=<{X,C}=<6 esetére (C konstans).
beq(X, C, B) :-
    X in 1..6, call(I #= X+6-C),
    element(I, [0,0,0,0,0,1,0,0,0,0,0], B).
```

Kétargumentumú relációk leírása

relation(X, Hozzárendelés, Y)

Itt X és Y korlát-változók, Hozzárendelés *egész - KonstansHalmaz* alakú párok listája (ahol mindegyik *egész* csak egyszer fordulhat elő). Jelentése: Hozzárendelés tartalmaz egy X-Halmaz párt, ahol Y eleme a Halmaz-nak. Tetszőleges bináris reláció definiálására használható.

Tartomány-szűkítést biztosít. Példa:

```
'abs(x-y)>1'(X,Y) :-
    relation(X, [0-(2..5), 1-(3..5), 2-{0,4,5},
        3-{0,1,5}, 4-(0..2), 5-(0..3)], Y).

'abs(x-y)>1'(X,Y), X in 2..3. → Y in(0..1)∨(4..5)
```

64

Kombinatorikus korlátok — „mind különbözőek”

`all_different(Vs)` `all_different(Vs, Options)`
`all_distinct(Vs)` `all_distinct(Vs, Options)`
Jelentése: a `Vs` korlát-változó-lista elemei páronként különbözőek. A korlát szűkítési mechanizmusát az `Options` opció-lista szabályozza, lehetséges elemei:

- `complete(Boolean)` — a szűkítés erősségét szabályozza. `Boolean` lehet `true`, amely tartomány-szűkítést jelent, vagy `false`, amely a nemegyenlőség páronkénti felvételével azonos erejű szűkítést jelent.
- `on(On)` — az ébredést szabályozza. `On` lehet `value`, amely változók behelyettesítésekor ébreszt, `range`, amely a változók tartományának szélén történő változásokor ébreszt, vagy `domain`, amely a változók tartományának bármiféle változásakor ébreszt. A `complete(false)` beállításnál `range` és `domain` esetén sem tud erősebben szűkíteni, mint `value` esetén.

Az egyargumentumú változatok az alapértelmezett paraméterezésnek felelnek meg, ezek:

- `all_different(Vs, [on(value),complete(false)])`
- `all_distinct(Vs, [on(domain),complete(true)])`

Példa

```
pelda(Z, I, On, Complete) :-
    L = [X,Y,Z], domain(L, 1, 3),
    all_different(L, [on(On),complete(Complete)]),
    all_distinct(L, [on(On),complete(Complete)]), % mindegy!
    X #\= I, Y #\= I.
```

```
| ?- pelda(Z, 3, domain, false).   ->  Z in 1..3
| ?- pelda(Z, 3, value, true).     ->  Z in 1..3
| ?- pelda(Z, 3, range, true).     ->  Z = 3
| ?- pelda(Z, 2, range, true).     ->  Z in 1..3
| ?- pelda(Z, 2, domain, true).    ->  Z = 2
```

65

Kombinatorikus korlátok — ütemezés

`cumulative(Starts, Durations, Resources, Limit)`
`cumulative(Starts, Durations, Resources, Limit, Options)`
Jelentése: a `Starts` kezdőidőpontokban elkezdett, `Durations` ideig tartó és `Resources` erőforrásigényű feladatok bármely időpontban összesített erőforrásigénye nem haladja meg a `Limit` határt (és fennállnak az opcionális precedencia korlátok). Az első három argumentum korlát-változókból álló egyforma hosszú lista, az utolsó egy korlát-változó. Jelöljük:

$a = \min(S1, \dots, Sn)$, (kezdőidőpont)
 $b = \max(S1+D1, \dots, Sn+Dn)$, (végidőpont)
 $R_{ij} = R_j$, ha $S_j = < i < S_j+D_j$, egyébként $R_{ij} = 0$; (a j . feladat erőforrásigénye az i . időpontban)

Ezekkel a jelölésekkel a korlát jelentése (a precedencia-korlátok nélkül):

$R_{i1} + \dots + R_{in} \leq Limit$, minden $a = < i < b$ esetén.

Az `Options` lista a következő dolgokat tartalmazhatja (a `Boolean` változók alapértelmezése `false`):

- `precedences(Ps)` — `Ps` precedencia korlátokat ír le. `Ps` `d(I,J,D)` alakú kifejezések listája, ahol I és J feladatok sorszámai, és D egy pozitív egész vagy `sup`. Egy ilyen kifejezés a következő korlátot jelenti:
 $SI+D \leq SJ$ vagy $SJ \leq SI$, ha D egész
 $SJ \leq SI$, ha D `sup`
Egy `d(I,J,D)` megszorítás például az I -ről a J feladatra való átállás idejének előírására használható ($D = DI$ +átállítás)
- `decomposition(Boolean)` — Ha `Boolean` `true`, akkor minden ébredéskor megpróbálja kisebb darabokra bontani a korlátot. Pl. ha van két át nem lapoló feladathalmazunk, akkor ezeket külön-külön kezelhetjük, ami az algoritmusok gyorsabb lefutását eredményezheti.
- `resource(R)` — speciális ütemezési címkéhez szükséges opció
- szűkítési algoritmus finomítására szolgáló opciók

`serialized(Starts, Durations)`
`serialized(Starts, Durations, Options)`

A `cumulative` speciális esete, ahol az összes erőforrás-igény és a korlát is 1.

Kombinatorikus korlátok — leképezések, gráfok

`assignment(Xs, Ys)` `assignment(Xs, Ys, Options)`
`Xs` és `Ys` korlát-változókból alkotott azonos (n) hosszúságú listák. Teljesül, ha $X[i]$ és $Y[i]$ mind az $1..n$ tartományban vannak és $X[i]=j \Leftrightarrow Y[j]=i$. Azaz: `Xs` egy-egyértelmű leképezés az $1..n$ halmazon (az $1..n$ számok egy permutációja) és `Ys` az `Xs` inverze.
Az `Options` lista ugyanolyan, mint az `all_different/[1,2]` korlát esetében, az alapértelmezés `[on(domain),complete(true)]`.

`circuit(Xs)`
`Xs` n hosszúságú lista. Igaz ha minden $X[i]$ az $1..n$ tartományba esik és $X[1]$, $X[X[1]]$, \dots (n -szer ismételve) az $1..n$ egy permutációja. Azaz: `Xs` egy egyetlen ciklusból álló permutációja az $1..n$ számoknak. Gráf-értelmezés: Legyen egy n szögpontú irányított gráfunk, jelöljük a pontokat az $1..n$ számokkal. Vegyünk fel n korlát-változót, $X[i]$ tartománya álljon azon j számokból, amelyekre i -ből vezet j -be él. Ekkor `circuit(Xs)` azt jelenti, hogy az $i \rightarrow X[i]$ élek a gráf egy Hamilton-körét adják.

`circuit(Xs, Ys)`
Ekvivalens a következővel: `circuit(Xs)`, `assignment(Xs, Ys)`.

Példák

```
| ?- length(L, 3), domain(L, 1, 3), assignment(L, LInv), L=[2|_],
    labeling([], L).   L = [2,1,3], LInv = [2,1,3] ? ;
                        L = [2,3,1], LInv = [3,1,2] ? ; no
| ?- length(L, 3), domain(L, 1, 3), circuit(L, LInv), L=[2|_].
                        L = [2,3,1], LInv = [3,1,2] ? ; no
```

% Cikcakk feladat: 1 2 2 _1 _2 _3 megoldása: 2 4 6
% 3 1 3 _4 _5 _6 7 3 8
% 4 4 1 _7 _8 _9 5 9 1

```
| ?- L=[_1,_2,_3,_4,_5,_6,_7,_8,1], _1=2, _2 in {4,6}, _3=6,
    _4 in {7,8}, _5 in {2,3}, _6=8, _7=5, _8 in {5,9},
    circuit(L).

                        L = [2,4,6,7,3,8,5,9,1] ? ; no
```

66

Ütemezés — példafeladat

Egy egyszerű ütemezési probléma

- a rendelkezésre álló erőforrások száma: 13 (pl. 13 ember)
- az egyes tevékenységek időtartama és erőforrásigénye:

Tevékenység	t1	t2	t3	t4	t5	t6	t7
Időtartam	16	6	13	7	5	18	4
Erőforrásigény	2	9	3	7	10	1	11

A program szövege:

```
:- use_module(library(clpfd)).
```

```
schedule(Ss, End) :-
    length(Ss, 7),
    Ds = [16, 6,13, 7, 5,18, 4],
    Rs = [ 2, 9, 3, 7,10, 1,11],
    domain(Ss, 0, 30),
    End in 0.. 50,
    after(Ss, Ds, End),
    cumulative(Ss, Ds, Rs, 13),
    labeling([ff,minimize(End)], [End|Ss]).
```

```
after([], [], _).
after([S|Ss], [D|Ds], E) :- E #>= S+D, after(Ss, Ds, E).
```

```
| ?- schedule(Ss, End).
```

```
Ss = [0,16,9,9,4,4,0], End = 22 ? ;
no
```

Példa precedencia-korlátra

```
| ?- _S = [S1,S2], domain(_S,0,9), S1 #< S2,
    serialized(_S, [4,4], []).
    S1 in 0..8, S2 in 1..9 ? ; no

| ?- _S = [S1,S2], domain(_S,0,9),
    serialized(_S, [4,4], [precedences([d(2,1,sup)])]).
    S1 in 0..5, S2 in 4..9 ? ; no
```

A szűkítési algoritmus finomítására szolgáló opciók

- path_consistency(Boolean)** Ha Boolean true, akkor figyeli a feladatok kezdési időpontja közti különbségek konzisztenciáját.
Ez egy olyan redundáns korlátra hasonlít, amely minden i, j párra felveszi a $SD_{ij} \# = S_j - S_i$, és minden i, j, k hármasra a $SD_{ik} \# = SD_{ij} + SD_{jk}$ korlátot.
- static_sets(Boolean)** Ha Boolean true, akkor, ha bizonyos feladatok sorrendje ismert, akkor ennek megfelelően megszorítja azok kezdő időpontjait.

```
| ?- _L = [S1,S2,S3], domain(_L, 0, 9), (SS = false ; SS = true),
    serialized(_L, [5,2,7], [static_sets(SS),
                             precedences([d(3,1,sup), d(3,2,sup)])]).
    SS = false, S1 in 0..4, S2 in(0..2)\/(5..7), S3 in 5..9 ? ;
    SS = true, S1 in 0..4, S2 in(0..2)\/(5..7), S3 in 7..9 ?
```
- edge_finder(Boolean)** Ha Boolean true, akkor megpróbálja kikövetkeztetni egyes feladatok sorrendjét.

```
| ?- _S = [S1,S2,S3], domain(_S, 0, 9),
    serialized(_S, [8,2,2], [edge_finder(true)]).
    S1 in 4..9, S2 in 0..7, S3 in 0..7 ? ; no
```

69

A címkézéshez szükséges opció

- resource(R)** R-et egyesíti egy kifejezéssel, amelyet később átadhatunk az **order_resource/2** eljárásnak hogy felsorolassuk a feladatok lehetséges sorrendjeit.

A cumulative/3-hoz tartozó címkéző eljárás

order_resource(+Options, +Resource)
Igaz, ha a **Resource** által leírt feladatok elrendezhetők valamilyen sorrendbe. Ezeket az elrendezéseket felsorolja.
A **Resource** argumentumot a fenti ütemező eljárásoktól kaphatjuk meg, az **Options** lista pedig a következő dolgokat tartalmazhatja (mindegyik csoportból legfeljebb egyet, alapértelmezés: **[first,est]**):

- stratégia**
 - first** Mindig olyan feladatot választunk ki, amelyet az összes többi elé helyezhetünk.
 - last** Mindig olyan feladatot választunk ki, amelyet az összes többi után helyezhetünk.
- tulajdonság:** **first** stratégia esetén az adott tulajdonság minimumát, **last** esetén a maximumát tekintjük az összes feladatra nézve.
 - est** legkorábbi lehetséges kezdési idő
 - lst** legkésőbbi lehetséges kezdési idő
 - ect** legkorábbi lehetséges befejezési idő
 - lct** legkésőbbi lehetséges befejezési idő

Példa

```
| ?- _S=[S1,S2,S3], domain(_S, 0, 9),
    serialized(_S, [5,2,7],
                [precedences([d(3,1,sup), d(3,2,sup)]),
                 resource(_R)]),
    S1 in 0..2, S2 in 5..7, S3 in 7..9 ? ;
    S1 in 2..4, S2 in 0..2, S3 in 7..9 ? ; no
```

70

Kombinatorikus korlátok — diszjunkt szakaszok

disjoint1(Lines) **disjoint1(Lines, Options)**
Jelentése: A **Lines** által megadott intervallumok diszjunktak.
Lines F(SJ,DJ) vagy F(SJ,DJ,TJ) alakú kifejezések listája, ahol SJ és DJ rendre a J szakasz kezdőpontját illetve hosszát megadó véges tartományú változók.
F tetszőleges funktor, TJ egy atom vagy egy egész, amely a szakasz típusát definiálja (alapértelmezése 0).
Az **Options** lista a következő dolgokat tartalmazhatja (a Boolean változók alapértelmezése false):

- decomposition(Boolean)** Ha Boolean true, akkor minden ébredéskor megpróbálja kisebb darabokra bontatni a korlátot.
- global(Boolean)** Ha Boolean true, akkor egy redundáns algoritmust használ a jobb szűkítés érdekében.
- wrap(Min,Max)** A szakaszok nem egy egyenesen, hanem egy körön helyezkednek el, ahol a Min és Max pozíciók egybeesnek (Min and Max egészek kell legyenek). Ez az opció a Min..(Max-1) intervallumba kényszeríti a kezdőpontokat.
- margin(T1,T2,D)** Bármely T1 típusú vonal végpontja legalább D távolságra lesz bármely T2 típusú vonal kezdőpontjától, ha D egész. Ha D nem egész, akkor a sup atomnak kell lennie, ekkor minden T2 típusú vonalnak előrébb kell lennie mint bármely T1 típusú vonal.

Példa

```
| ?- domain([S1,S2,S3], 0, 9), (G = false ; G = true),
    disjoint1([S1-8,S2-2,S3-2], [global(G)]).
    G = false, S1 in 0..9, S2 in 0..9, S3 in 0..9 ? ;
    G = true, S1 in 4..9, S2 in 0..7, S3 in 0..7 ?
```

71

Kombinatorikus korlátok — diszjunkt téglalapok

disjoint2(Rectangles) **disjoint2(Rectangles, Options)**
Jelentése: A **Rectangles** által megadott téglalapok nem metszik egymást.
Rectangles F(SJ1,DJ1,SJ2,DJ2) vagy F(SJ1,DJ1,SJ2,DJ2,TJ) alakú kifejezések listája, ahol SJ1 és DJ1 rendre a J téglalap X irányú kezdőpontját és hosszát jelölő véges tartományú változók. SJ2 és DJ2 ezek Y irányú megfelelőik.
F tetszőleges funktor. TJ egy egész vagy atom, amely a téglalap típusát jelöli (alapértelmezése 0).
Az **Options** lista a következő dolgokat tartalmazhatja (a Boolean változók alapértelmezése false):

- decomposition(Boolean)** Mint disjoint1/2.
- global(Boolean)** Mint disjoint1/2.
- wrap(Min1,Max1,Min2,Max2)** Min1 és Max1 egész számok vagy rendre az inf vagy sup atom. Ha egészek, akkor a téglalapok egy olyan henger palástján helyezkednek el, amely az X irányban fordul körbe, ahol a Min1 és Max1 pozíciók egybeesnek. Ez az opció a Min1..(Max1-1) intervallumba kényszeríti az SJ1 változókat.
Min2 és Max2 ugyanezt jelenti Y irányban.
Ha mind a négy paraméter egész, akkor a téglalapok egy tóruszon helyezkednek el.
- margin(T1,T2,D1,D2)** Ez az opció minimális távolságokat ad meg, D1 az X, D2 az Y irányban bármely T1 típusú téglalap vég- és bármely T2 típusú téglalap kezdőpontja között.
D1 és D2 egészek vagy a sup atom. sup azt jelenti, hogy a T2 típusú téglalapokat a T1 típusú téglalapok elé kell helyezni a megfelelő irányban.

Példa

```
| ?- domain([X1,X2,X3], 0, 2), domain([Y1,Y2], 0, 1),
    disjoint2([r(X1,1,Y1,1),r(X2,2,Y2,2),r(X3,5,0,3)]).
    X2 = 0, X3 = 2, Y1 = 0, Y2 = 1, X1 in 0..1 ?
```

72

Egyéb eljárások

Statisztika, válaszok

- `fd_statistics`(Kulcs, Érték): A Kulcs-hoz tartozó számláló Érték-ét kiadja és lenullazza. Lehetséges kulcsok és számlált események:
 - `constraints` — korlát létrehozása;
 - `resumptions` — korlát felébresztése;
 - `entailments` — korlát levezethetővé válásának észlelése;
 - `prunings` — tartomány szűkítés;
 - `backtracks` — a tár ellentmondásossá válása (Prolog meghíúsítások nem számítanak).
- `fd_statistics`: az összes számláló állását kírja és lenullazza őket.
- `clpfd:full_answer`: ez egy dinamikus kampó eljárás. Ha nem sikerül, akkor a rendszer egy kérdésre való válaszoláskor csak a kérdésben előforduló változókat írja ki, és a még alvó korlátokat nem írja ki. Ha sikerül, kírja az összes változót és a le nem vezetett korlátokat. (Sajnos a SICStus 3.8.4 változatában nem (mindig) működik.)

Példa

```
% Az N- királynő feladat összes megoldása Sols, Lab címkézéssel való
% végrehajtása Time msec-ig tart és Btracks FD visszalépést igényel.
run_queens(Lab, N, Sols, Time, Btracks) :-
    fd_statistics(backtracks, _),
    statistics(runtime, _),
    findall(Q, queens(Lab, N, Q), Sols),
    statistics(runtime, [_Time]),
    fd_statistics(backtracks, Btracks).
```

Mit kell meghatározni egy új korlát definiálásakor?

- Az aktiválás feltételei: mikor szűkítsen (melyik változó milyen jellegű tartomány-változásakor)?
- A szűkítés módja: hogyan szűkítse egyes változóit a többi tartományának függvényében?
- A befejezés feltétele: mikor fejezheti be a működését (mikor válik levezethetővé)?
- ha reifikálni is akarjuk:
 - hogyan kell végrehajtani a negáltját (aktiválás, szűkítés, befejezés)?
 - hogyan döntsük el a tárból való levezethetőséget?
 - hogyan döntsük el a negáltjának a levezethetőségét?

Korlát-definiálási lehetőségek SICStusban

- FD predikátumok: az ún. indexikálisokkal rögzített változó-számú korlátokat lehet definiálni, egy speciális funkcionális nyelv segítségével (reifikált korlátok is meghatározhatók).
- Globális korlátok: Prolog kódként lehet teljesen általánosan megadni a korlátok működését (aktiválás, szűkítés, befejezés), a reifikálás külön nem támogatott.
- A könyvtári korlátok mindegyike vagy globális korlátként definiált, vagy FD-predikátum-hívásokra fejtődik ki

FD predikátumok — példák

```
'x+y=t'(X,Y,T) +:
    X in min(T) - max(Y)..max(T) - min(Y),
    Y in min(T) - max(X)..max(T) - min(X),
    T in min(X) + min(Y)..max(X) + max(Y).

'x=<y'(X, Y) +:
    X in inf..max(Y),
    Y in min(X)..sup.
```

FD predikátumok

Egy FD predikátum 1..4 klózból áll

- Az FD predikátum klózai speciális nyakjelűek: a `+` jelű kötelező, a további `-`, `+`?, `-`? nyakjelűek csak reifikálendő korlátok esetén kellenek.
- A `+` és `-` jelűek ún. szűkítő (mondó, *tell*) indexikálisokból állnak, az adott korlát és negáltja tárra gyakorolt hatását írják le.
- A `+`? és `-`? jelűek egy ún. kérdező (*ask*) indexikalist tartalmaznak, az adott korlát és negáltja levezethetőségi feltételeit definiálják.
- Az FD predikátum fejében az argumentumok különböző változók; törzsében csak ezeket a változókat tartalmazó indexikálisok lehetnek.

Indexikálisok

- Alakja: „*Változó in Tartománykifejezés*”, ahol *Tartománykifejezés*, a *Változó*-tól különböző összes fejváltozót tartalmazza.
- A *Tartománykifejezés*, angolul *Range*, egy (parciális) halmazfüggvényt ír le, azaz a benne szereplő változók tartományai függvényében egy tartományt állít elő. Pl. $\min(X) \dots \sup$ értéke X in $1 \dots 10$ esetén $1 \dots \sup$.
- Az X in $R(Y, Z, \dots)$ *szűkítő* indexikális jelentése a következő reláció:

$$\{\langle x, y, z, \dots \rangle \mid x \in R(\{y\}, \{z\}, \dots)\}$$

Alapszabály: az egy FD-klózban levő indexikálisok jelentése (azaz az általuk definiált reláció) azonos kell legyen!!!
- az „ X in R ” szűkítő indexikális végrehajtásának lényege: X -et az R tartománykifejezés értékével lehet szűkíteni (pontosabban később).

Példa: 'x+y=t'/3 tartomány-szűkítéssel

```
'x+y=t tsz'(X,Y,T) +:
    X in dom(T) - dom(Y),      % {t - y | t ∈ dom(T), y ∈ dom(Y)}
    Y in dom(T) - dom(X),
    T in dom(X) + dom(Y).
```

Indexikálisok szintaxisa

Indexical --> X in Range

```
X --> variable { korlát-változó }

Constant --> integer
| inf | sup { minusz/plusz végtelen }
| X { "pucér" változó-előfordulás: felfüggeszti az indexikalist míg X be nem helyettesítődik }
```

```
Term --> Constant
| card(X) { X tartományának mérete }
| min(X) { X alsó határa }
| max(X) { X felső határa }
| Term + Term | Term - Term
| Term * Term | Term mod Term
| - Term
| Term /> Term { felfelé kerekített osztás }
| Term /< Term { lefelé kerekített osztás }
```

ConstantSet --> {Term,...,Term}

```
Range --> ConstantSet
| dom(X) { X tartománya }
| Term..Term { intervallum }
| Range\Range { metszet }
| Range\/Range { únió }
| \Range { komplementer halmaz }
| - Range { pontonkénti negáció }
| Range + Range | Range + Term { pontonkénti összeadás }
| Range - Range | Range - Term
| Term - Range { pontonkénti kivonás }
| Range mod Range | Range mod Term { pontonkénti modulo }
| Range ? Range { feltételes kifejezés }
| unionof(X,Range,Range) { únió-kifejezés }
| switch(Term,MapList) { kapcsoló-kifejezés }
```

Indexikálisok monotonitása

Definíciók

- Jelöljük $D(X, S)$ -sel az X változó tartományát az S tárban, $V(R, S)$ -rel egy R tartománykifejezés értékét az S tárban.
- Egy R tartománykifejezés egy S tárban kiértékelhető, ha az R -ben előforduló összes „pucér” változó tartománya S -ben egyelemű (be van helyettesítve). A továbbiakban csak kiértékelhető tartománykifejezésekkel foglalkozunk,
- Egy S tárnak pontosítása $S' (S' \subseteq S)$, ha minden X változóra $D(X, S') \subseteq D(X, S)$ (S' szűkítéssel állhat elő S -ből).
- Egy R tartománykifejezés egy S tárra nézve monoton, ha minden $S' \subseteq S$ esetén $V(R, S') \subseteq V(R, S)$.
- R S -ben antimonoton, ha minden $S' \subseteq S$ esetén $V(R, S') \supseteq V(R, S)$.
- R S -ben konstans, ha monoton és antimonoton (nem változik).
- Egy indexikális (anti)monoton, ha a tartománykifejezése (anti)monoton.

Példák

- $\max(X) \dots \max(Y)$ monoton minden olyan tárban ahol X behelyettesített és antimonoton ahol Y behelyettesített.
- $\min(X) \dots Y$ kiértékelhető, ha Y behelyettesített, és ilyenkor monoton.
- $(\min(X) \dots \sup) \setminus (0 \dots \sup)$ egy tetszőleges tárban monoton, és konstans minden olyan tárban, ahol $\min(X) \geq 0$.

(Anti)monotonitás automatikus megállapítása

- Invertált és egyenes környezetek (pl. Egy-Inv, Egy-Inv/>Egy, \Inv).
- Alsó határban egyenes \min vagy invertált \max , card monoton; invertált \min ill. egyenes \max , card antimonoton, felső határban fordítva stb.
- „Rossz” irányítottság esetén a rendszer **változó-behelyettesítésre** vár.

Tétel ha egy „ X in R ” indexikális monoton egy S tárban, akkor X értéktartománya $V(R, S)$ -rel szűkíthető (vö. alapszabály).

77

Szűkítő indexikálisok végrehajtása

Az X in R szűkítő indexikális feldolgozási lépései

- Végrehajthatóság vizsgálata: amíg R -ben behelyettesíthető „pucér” változó van, vagy R -ről nem látható, hogy monoton, addig az indexikalist felfüggesztjük.
- Az aktiválás feltételei az R -beli változókra nézve:
 - $\text{dom}(Y)$, $\text{card}(Y)$ környezetben — bármilyen változásokor
 - $\min(Y)$ környezetben — alsó határ változásakor
 - $\max(Y)$ környezetben — felső határ változásakor
- A szűkítés módja:
 - Ha $D(X, S)$ és $V(R, S)$ diszjunktak, akkor visszalépünk.
 - a tárat az X in $V(R, S)$ korláttal **szűkítjük** (erősítjük), azaz $D(X, S) := D(X, S) \wedge V(R, S)$
- A befejezés feltétele: Ha a rendszer látja, hogy az R tartománykifejezés konstans, azaz az **indexikalist tartalmazó korlát** levezethetővé vált, akkor annak **minden** indexikálisa befejezi működését, egyébként újra elaltatjuk az indexikalist.

Példa

```
'x=<y'(X, Y) +:
      X in inf .. max(Y),      % (ind1)
      Y in min(X) .. sup.      % (ind2)
```

Az (ind1) indexikális végrehajtási lépései

- Végrehajthatóság vizsgálata: nincs benne pucér változó, monoton.
- Aktiválás: Y felső határának változásakor.
- Szűkítés: X tartományát elmetsszük az $\inf \dots \max(Y)$ tartománnyal, azaz X felső határát az Y -éra állítjuk, ha az utóbbi a kisebb.
- Befejezés: amikor Y behelyettesíthető, akkor (ind1) konstanssá válik. Ekkor (ind1) és (ind2) is befejezi működését.

78

Példák szűkítő indexikálisokra

```
't+u=c'(T,U,C) +:
      T in C - dom(U),
      U in C - dom(T).

'ax+c=t'(A,X,C,T) +:
      % feltétel: A > 0
      X in (min(T) - C) /> A .. (max(T) - C) /< A,
      T in min(X)*A + C .. max(X)*A + C.

| ?- 'ax+c=t'(2,X,1,T), T in 0..4. ->>> X in 0..1, T in 1..3 ?

'abs(x-y)>=c'(X, Y, C) +:
      X in (inf .. max(Y)-C) \ (min(Y)+C .. sup),
      % vagy: X in \ (max(Y)-C+1 .. min(Y)+C-1),
      Y in (inf .. max(X)-C) \ (min(X)+C .. sup).

| ?- 'abs(x-y)>=c'(X,Y,5), X in 0..6. ->>> Y in (inf..1)\(5..sup)
| ?- 'abs(x-y)>=c'(X,Y,5), X in 0..9. ->>> Y in inf..sup

no_threat_2(X, Y, I) +:
      X in \{Y,Y+I,Y-I}, Y in \{X,X+I,X-I}.

| ?- no_threat_2(X, Y, 2), Y in 1..5, X=3. ->>> Y in {2}\{4} ?

'x=<y=<z rossz'(X, Y, Z) +:
      % Hibás, sérti az alapszabályt!
      Y in min(X) .. max(Z),
      Z in min(Y) .. sup,
      X in inf .. max(Y).

| ?- 'x=<y=<z rossz'(15, 5, Z). ->>> Z in 5..sup ?

'x=<y=<z lusta'(X, Y, Z) +:
      Y in min(X) .. max(Z).
      % Hallgatni arany!!

| ?- 'x=<y=<z lusta'(15, 5, Z). ->>> no
```

79

Bonyolultabb tartománykifejezések

Únió-kifejezés

$\text{unionof}(X, H, T)$ — ahol X változó, H és T tartománykifejezések. Kiértékelése egy S tárban: legyen H értéke az S tárban $V(H, S) = \{x_1, \dots, x_n\}$. (Ha $V(H, S)$ végtelen, a kiértékelést felfüggesztjük.) Képezzük a T_i kifejezéseket úgy, hogy T -ben X helyébe x_i -t írjuk. Ekkor az únió-kifejezés értéke a $V(T_1, S), \dots, V(T_n, S)$ halmazok úniója. Képlettel:

$$V(\text{unionof}(X, H, T), S) = \bigcup \{V(T, (S \setminus X \leftarrow x)) \mid x \in D(H, S)\}$$

% Maximálisan szűkítő, de nagyon nem hatékony!

```
no_threat_3(X, Y, I) +:
      X in unionof(B, dom(Y), \{B, B+I, B-I\}),
      Y in unionof(B, dom(X), \{B, B+I, B-I\}).
```

Kapcsoló-kifejezés

$\text{switch}(T, \text{MapList})$ — ahol T a term szintaxisának megfelelő kifejezés, MapList pedig integer-Range alakú párokból álló lista. Mindaddig felfüggesztjük, amíg T behelyettesített nem lesz. Ha $V(T, S)$ értéke Key és MapList tartalmaz egy $Key - Expr$ párt, akkor a kapcsoló értéke $V(Expr, S)$, egyébként üres. Például az alábbi két definíció azonos szűkítő hatású:

```
sql(X, Y) :- relation(X, [0-{0},1-{-1,1},4-{-2,2}], Y).
% Y*Y = X
```

```
sq2(X, Y) +:
      X in unionof(B, dom(Y), switch(B, [-2-{4}, -1-{-1}, 0-{0}, 1-{-1}, 2-{4}])),
      Y in unionof(B, dom(X), switch(B, [0-{0}, 1-{-1,1}, 4-{-2,2}])).
% (*)
```

Példa

Az X in $-1..1$ tárban a $(*)$ indexikális kiértékelése a következő (jelöljük $KAPCS = [0-\{0\}, 1-\{-1,1\}, 4-\{-2,2\}]$):

```
Y in unionof(B, -1..1, switch(B, KAPCS)) =
      switch(-1, KAPCS) \ switch(0, KAPCS) \ switch(1, KAPCS) =
      {} \ {} \ {-1,1} = {-1,0,1}
```

80

Bonyolultabb tartománykifejezések (folyt.)

Feltételes kifejezés

$\text{Felt} \ ? \ \text{Tart}$ – ahol Felt és Tart tartománykifejezések. Ha $V(\text{Felt}, S)$ üres halmaz, akkor a feltételes kifejezés értéke is üres halmaz, egyébként pedig azonos $V(\text{Tart}, S)$ értékével. Példa:

```
'x=<y=<z'(X, Y, Z) +:           % Ez már helyes!  
      Y in min(X)..max(Z),  
      Z in ((inf..max(Y)) /\ dom(X)) ? (min(Y)..sup), % (*)  
      X in ((min(Y)..sup) /\ dom(Z)) ? (inf..max(Y)).
```

A (*) indexikális jobboldalának kiértékelése:

```
X = 15, Y = 5 ->>> (inf..5) /\ {15} ? (5..sup) = {} ? (5..sup) = {}
```

```
X = 15, Y in 5..30 ->>> (inf..30) /\ {15} ? 5.sup =  
                        {15} ? 5..sup = 5..sup
```

Feltételes kifejezés használata a kiértékelés késleltetésére

A $(\text{Felt} ? (\text{inf}..sup) \setminus \text{Tart})$ tartománykifejezés értéke $V(\text{Tart}, S)$, ha $V(\text{Felt}, S)$ üres, egyébként $\text{inf}..sup$. Az ilyen szerkezetekben Tart értékét a rendszer nem értékeli ki, amíg Felt nem üres. Példa:

```
% Maximálisan szűkít, kicsit kevésbé lassú  
no_threat_4(X, Y, I) +:  
  X in (4..card(Y))?(inf..sup) /\  
        unionof(B, dom(Y), \{B, B+I, B-I\}), % (**)  
  Y in (4..card(X))?(inf..sup) /\ unionof(B, dom(X), \{B, B+I, B-I\}).
```

A (**) indexikális jobboldalának kiértékelése ($I = 1$):

```
Y in 5..8 ->>> (4..4)?(inf..sup) /\ unionof(...) = inf..sup
```

```
Y in 5..7 ->>> (4..3)?(inf..sup) /\ unionof(B, 5..7, \{B, B+1, B-1\}) =  
              \{?(inf..sup) /\ unionof(B, 5..7, \{B, B+1, B-1\}) =  
              \{ /\ \{5,6,4\} /\ \{6,7,5\} /\ \{7,8,6\} = \{6\}
```

81

Reifikálható FD-predikátumok (folyt.)

Kérdező indexikálisok feldolgozása

- Az $X \text{ in } R$ indexikálíst felfüggesztjük amíg kiértékelhető és antimonoton nem lesz (a megfelelő változók be nem helyettesítődnek).
- Az ébresztési feltételek (Y az R -ben előforduló változó):
 - X tartományának bármilyen változáskor
 - $\text{dom}(Y)$, $\text{card}(Y)$ környezetben — bármilyen változáskor
 - $\text{min}(Y)$ környezetben — alsó határ változásakor
 - $\text{max}(Y)$ környezetben — felső határ változásakor
- Ha az indexikális felébred:
 - Ha $D(X, S) \subseteq V(R, S)$ akkor a korlát levezethetővé vált.
 - Egyébként, ha $D(X, S)$ és $V(R, S)$ diszjunktak, valamint $V(R, S)$ monoton (vagyis konstans), akkor a korlát negáltja levezethetővé vált (emiat felesleges az ' $x \setminus y$ ' FD-predikátum 4. klóza).
 - Egyébként újra elaltatjuk az indexikálíst.

Példa

```
'x=<y'(X,Y) +:           % X =< Y korlát szűkítései.  
      X in inf..max(Y),  
      Y in min(X)..sup.  
'x=<y'(X,Y) -:           % X > Y korlát szűkítései.  
      X in (min(Y)+1)..sup,  
      Y in inf..(max(X)-1).  
'x=<y'(X,Y) +?           % Ha dom(X) része az inf..min(Y)  
      X in inf..min(Y).   % tart.-nak, akkor X =< Y levezethető.  
'x=<y'(X,Y) -?           % Ha dom(X) része a (max(Y)+1)..sup  
      X in (max(Y)+1)..sup. % tart.-nak, akkor X > Y levezethető.
```

83

Reifikálható FD-predikátumok

Egy reifikálható FD-predikátum

- általában négy klózból áll ($a +:$, $-:$, $+$?, $-$? nyakjelűekből).
- ha egy adott nyakjelű klóz hiányzik, akkor az adott szűkítés ill. levezethetőség-vizsgálat elmarad.

Példa

```
'x \setminus y'(X,Y) +:           % 1. a korlátot szűkítő indexikálisok  
      X in \{Y},  
      Y in \{X}.  
'x \setminus y'(X,Y) -:           % 2. a negáltját szűkítő indexikálisok  
      X in dom(Y),  
      Y in dom(X).  
'x \setminus y'(X,Y) +?           % 3. a levezethetőséget kérdező  
      X in \dom(Y). % indexikális  
'x \setminus y'(X,Y) -?           % 4. a negált levezethetőségét kérdező  
      X in \{Y}. % indexikális (itt felesleges, ld. később)
```

A kérdező klózek csak egyetlen indexikálíst tartalmazhatnak. Egy $X \text{ in } R$ kérdező indexikális tulajdonképpen a $\text{dom}(X) \subseteq R$ feltételt fejezi ki, mint az FD-predikátum (ill. negáltja) levezethetőségi feltételét.

A ' $x \setminus y$ ' (X, Y) #<=> B korlát végrehajtásának vázlata

- A 3. klóz figyel, hogy az X és Y változók tartománya diszjunktá vált-e ($\text{dom}(X) \subseteq \setminus \text{dom}(Y)$), ha igen, akkor az ' $x \setminus y$ ' (X, Y) korlát levezethetővé vált, és így $B=1$;
- A 4. klóz figyel, hogy $X=Y$ igaz-e ($\text{dom}(X) \subseteq \{Y\}$), ha igen, akkor a korlát negáltja levezethetővé vált, tehát $B=0$;
- egy külön démon figyel, hogy B behelyettesítődött-e, ha igen, és $B=1$, akkor végrehajtja az 1. klózt, ha $B=0$, akkor a 2. klózt.

82

FD-predikátumok, indexikálisok összefoglalása

- Legyen $C(Y_1, \dots)$ egy FD-predikátum, amelyben szerepel egy

$$Y_i \text{ in } R(Y_1, \dots)$$

indexikális. Az R tartománykifejezés által definiált reláció:

$$C = \{\langle y_1, \dots \rangle \mid y_i \in V(R, \langle Y_1 = y_1, \dots \rangle)\}$$

- Alapszabály** (kiterjesztett): Egy FD-predikátum csak akkor értelmes, ha a pozitív klózaiban levő összes indexikális ugyanazt a relációt definiálja; továbbá a negatív klózaiban levő összes indexikális ennek a relációnak a negáltját (komplementjét) definiálja.
- Ha R monoton egy S tárra nézve, akkor $V(R, S)$ -ről belátható, hogy minden olyan y_i értéket tartalmaz, amelyek (az S által megengedett y_j értékekkel együtt) a C relációt kielégítik. Ezért szűkítő indexikálisok esetén jogos az Y_i tartományát $V(R, S)$ -rel szűkíteni.
- Ha R antimonoton egy S tárra nézve, akkor $V(R, S)$ -ről belátható, hogy minden olyan y_i értéket kizár, amelyekre (az S által megengedett legalább egy y_j érték-rendszerrel együtt) a C reláció nem áll fenn. Ezért kérdező indexikálisok esetén, ha $D(Y_i, S) \subseteq V(R, S)$, jogos a korlátot az S tárból levezethetőnek tekinteni.
- A fentiek miatt természetesen adódik az indexikálisok felfüggesztési szabálya: a szűkítő indexikálisok végrehajtását mindaddig felfüggesztjük, amíg monotonná nem válnak; a kérdező indexikálisok végrehajtását mindaddig felfüggesztjük, amíg antimonotonná nem válnak.
- Az indexikálisok deklaratív volta:** Ha a fenti alapszabályt betartjuk, akkor a clpfd megvalósítás az FD-predikátumot helyesen valósítja meg, azaz mire a változók teljesen behelyettesítetté válnak az FD-predikátum akkor és csak akkor for sikeresen lefutni, vagy az 1 értékre tükröződni (reifikálódni), ha a változók értékei a predikátum által definiált relációhoz tartoznak. Az indexikális megfogalmazásán csak az múlik, hogy a nem-konstans táraik esetén milyen jó lesz a szűkítő ill. kérdező viselkedése.

84

Korlátok automatikus fordítása indexikálisokká

Indexikálissá fordítandó korlát

- Formája: „*Head* +: *Korlát*.”, ahol *Korlát* lehet
 - csak lineáris kifejezéseket tartalmazó **aritmetikai** korlát;
 - a `relation/3` és `element/3` szimbólikus korlátok egyike.
- Csak a +: nyakjel használható, ezek a korlátok nem reifikálhatóak.

Mi a különbség?

- Pl. `p(X,Y,U,V) :- X+Y#<U+V.` törzse `clpfd` könyvtári hívásokra vagy a `scalar_product` globális korlátra fordul.
- `p(X,Y,U,V) +: X+Y#<U+V.` (négyzetes helyigényű) FD predikátummá fordul:


```
p(X,Y,U,V) +: X in min(U)+min(V)-max(Y)..max(U)+max(V)-min(Y),
               Y in ... , U in ... , V in ... .
```
- Általában az első változat kevesebb helyet foglal el és gyorsabb is, de bizonyos esetekben a második a gyorsabb (lásd alább a dominó példát).
- A `relation/3` és `element/3` szimbólikus korlátok unió- és kapcsoló-kifejezésekké fordulnak (lineáris helyigényűek, vö. a korábbi `sq1` és `sq2` példákat). **Megjegyzés:** Mivel ezek végrehajtási ideje függ a tartomány méretétől, és az első alkalmazás nem különbözik a többitől, ezért vigyázni kell a kezdő-tartományok megfelelő beállítására.
- A később ismertetendő esettanulmányokban a „nyakjelek” hatása:

Torpedó	:-	+:
fules2	12.31	10.67
dense-clean	4.02	2.77
dense-collapse	1.79	1.29

Dominó	:-	+:
2803	174.7	127.6
2804	37.3	27.7
2805	327.7	239.8

- A torpedó feladatban a `relation/3` korlátot, a dominó feladatban `B1+...+BN #= 1` alakú korlátokat (`Bi` 0..1 értékű változók, `N`=<5) fejtettünk ki indexikálisokká.

85

Globális korlátok

A korlát elindítása

- A globális korlátot egy közönséges Prolog eljárásként kell megírni, ezen belül az `fd_global/3` eljárás meghívásával indítható el a korlát végrehajtása.
- `fd_global(Constraint, State, Susp)`: `Constraint` végrehajtásának elindítása, `State` kezdőállapottal, `Susp` ébresztési listával. Itt `Constraint` a korlátot azonosító Prolog kifejezés, célszerűen megegyezik a korlátot definiáló Prolog eljárás fejével.
- A CLP(FD) könyvtár gondoskodik arról, hogy a korlát ébresztései között megörizzen egy ún. állapotot, amely egy tetszőleges nem-változó Prolog kifejezés lehet. Az állapot kezdőértéke az `fd_global/3` második paramétere.
- A korlát indításakor, az `fd_global/3` harmadik paraméterében meg kell adni egy ébresztési listát, amely előírja, hogy mely változók milyen tartomány-változásakor kell felébresztetni a korlátot. A lista elemei a következők lehetnek:
 - `dom(X)` — az `X` változó tartományának bármely változásakor;
 - `min(X)` — az `X` változó alsó határának változásakor;
 - `max(X)` — az `X` változó felső határának változásakor;
 - `minmax(X)` — az `X` változó alsó vagy felső határának változásakor;
 - `val(X)` — az `X` változó behelyettesítésekor;

Példa

```
% X =< Y, globális korlátként megvalósítva.
lseq(X, Y) :-
    % lseq(X,Y) globális démon indul, kezdőállapot: void.
    % Ébredés: X alsó és Y felső határának változásakor.
    fd_global(lseq(X,Y), void, [min(X),max(Y)]).
```

87

Tartományok pillanatnyi jellemzőinek lekérdezése

- `fd_min(X, Min), fd_max(X, Max), fd_size(X, Size)`: Az `X` változó tartományának alsó határa `Min`, felső határa `Max`, mérete `Size`.
- `fd_dom(X, Range), fd_set(X, Set)`: `X` tartománya a `Range` tartománykifejezés ill. a `Set` ún. FD-halmaz.
- `fd_degree(X, D)`: `D` az `X`-hez kapcsolódó korlátok száma (vö. `ffc`).

FD-halmaz

- Ábrázolása: `[Alsó|Felső]` alakú szeparált zárt intervallumok rendezett listája. Elvben csak absztrakt adattípusként használható, alapműveletei:
 - `empty_fdset(S)`: `S` az üres FD-halmaz.
 - `fdset_parts(S, Min, Max, Rest)`: `S` első intervalluma `Min..Max`, a maradék FD-halmaz: `Rest`. FD-halmaz építésére is jó.
 - `is_fdset(S)`: `S` egy korrekt FD-halmaz.
- Használata szűkítésre: `X in_set Set`: `X`-et `Set`-re szűkíti.
- Számos további kényelmi szolgáltatás áll rendelkezésre, pl.
 - `fdset_singleton(Set, Elt)`: `Set` az egyetlen `Elt`-ből áll.
 - `fdset_union/[2,3], fdset_intersection/[2,3], fdset_complement/2.`
 - `fdset_member(Elt, Set)`: `Elt` eleme a `Set` FD-halmaznak.

Példák

```
| ?- X in 1..10, X #\= 9, fd_dom(X, Dom), fd_min(X, Min),
    fd_max(X, Max), fd_size(X, Size), fd_set(X, Set).
->>> Dom=(1..8)\/{10}, Min=1, Max=10, Size=9, Set=[[1|8],[10|10]]
| ?- fd_size(X, Size),fd_set(X, Set). ->>> Size=sup, Set=[[inf|sup]]
| ?- X in 1..10, X #\= 9, fd_set(X, S), fdset_parts(S, L1, U1, _R1),
    fdset_parts(_R1, L2, U2, _R2), empty_fdset(_R2).
->>> L1=1, U1=8, L2=10, U2=10
```

86

Globális korlátok (folyt.)

A korlát aktiválása

- Az `fd_global/3` meghívásakor, és minden ébredéskor a rendszer elvégzi a felhasználó által meghatározott szűkítéseket. Ehhez a felhasználónak a `clpfd:dispatch_global/4` többállományos (multifile) kampó-eljárás egy megfelelő klózat kell definiálnia.
- `clpfd:dispatch_global(Constraint, State0, State, Actions)`: A kampó-eljárás törzse definiálja a `Constraint` kifejezés által azonosított korlát felébredésekor elvégzendő teendőket. A `State0` paraméterben kapja a régi, a `State` paraméterben kell kiadnia az új állapotot. Az `Actions` paraméterben kell kiadnia a korlát által elvégzendő szűkítéseket (a korlát törzsében **tilos** szűkítéseket végezni), és ott kell jelezni a (sikeres vagy sikertelen) lefutást is. Alaphelyzetben a korlát újra elalszik.
- Az `Actions` lista elemei a következők lehetnek (a sorrend érdektelen):
 - `exit` ill. `fail` — a korlát sikeresen ill. sikertelenül lefutott,
 - `X=V, X in R, X in_set S` — az adott szűkítést kérjük végrehajtani (ez is okozhat meghíúsulást),
 - `call(Module:Goal)` — az adott hívást kérjük végrehajtani.
- A `dispatch_global` eljárás interpretáltan fut (mint minden multifile eljárás), ezért célszerű a szűkítéseket külön eljárásban implementálni.

Példa

```
:- multifile clpfd:dispatch_global/4.
clpfd:dispatch_global(lseq(X,Y), St, St, Actions) :-
    dispatch_lseq(X, Y, Actions).
```

```
dispatch_lseq(X, Y, Actions) :-
    fd_min(X, MinX), fd_max(X, MaxX),
    fd_min(Y, MinY), fd_max(Y, MaxY),
    ( number(MaxX), number(MinY), MaxX =< MinY
    -> Actions = [exit]
    ; Actions = [X in inf..MaxY,Y in MinX..sup]
    ).
```

88

Példa: exactly/3 (korábbi pontosan/3)

```
% Xs-ben az I szám pontosan N-szer fordul elő
exactly(I, Xs, N) :-
    dom_susps(Xs, Susp),
    length(Xs, Len), N in 0..Len,
    fd_global(exactly(I,Xs,N), Xs/0, [minmax(N)|Susp]).
% Állapot: L/Min ahol L az Xs-ből az I-vel azonos ill.
% biztosan nem-egyenlő elemek esetleges kiszűrésével áll
% elő, és Min az I-vel azonos kiszűrt elemek száma.

% dom_susps(Xs, Susp): Susp dom(X)-ek listája, minden X ∈ Xs-re.
dom_susps([], []).
dom_susps([X|Xs], [dom(X)|Susp]) :-
    dom_susps(Xs, Susp).

:- multifile clpfd:dispatch_global/4.
clpfd:dispatch_global(exactly(I,_,N), Xs0/Min0, Xs/Min, Actions) :-
    % Xs az Xs0-ból az I-vel azonos ill. attól biztosan különböző
    % elemek szűrésével áll elő, Min-Min0 a kiszűrt I-k száma:
    ex_filter(Xs0, Xs, Min0, Min, I),
    length(Xs, Len), Max is Min+Len,
    fd_min(N, MinN), fd_max(N, MaxN),
    (   MaxN := Min -> Actions = [exit,N=MaxN|Ps],
        ex_neq(Xs, I, Ps) % Ps = {X in_set \{I} | X ∈ Xs}
    ;   MinN := Max -> Actions = [exit,N=MinN|Ps],
        ex_eq(Xs, I, Ps)  % Ps = {X in_set {I} | X ∈ Xs}
    ;   Actions = [N in Min..Max]
    ).

| ?- exactly(5, [A,B,C], N), N #=< 1, A=5.
    A = 5, B in(inf..4)\(6..sup), C in(inf..4)\(6..sup), N = 1 ?
| ?- exactly(5, [A,B,C], N), A in 1..2, B in 3..4, N #>= 1.
    A in 1..2, B in 3..4, C = 5, N = 1 ?
| ?- _L=[A,B,C], domain(_L,1,3), A #=< B, B #< C, exactly(3, _L, N).
    A in 1..2, B in 1..2, C in 2..3, N in 0..1 ?
```

89

Példa: exactly/3 (folyt.)

Segéd eljárások

```
% ex_filter(Xs, Ys, NO, N, I): Xs-ből az I-vel azonos ill. attól
% különböző elemek elhagyásával kapjuk Ys-t, N-NO a kiszűrt I-k száma.
ex_filter([], [], N, N, _).
ex_filter([X|Xs], Ys, NO, N, I) :-
    X=I, !, N1 is NO+1, ex_filter(Xs, Ys, N1, N, I).
ex_filter([X|Xs], Ys0, NO, N, I) :-
    fd_set(X, Set), fdset_member(I, Set), !,
    Ys0 = [X|Ys], ex_filter(Xs, Ys, NO, N, I).
ex_filter(_|Xs], Ys, NO, N, I) :-
    ex_filter(Xs, Ys, NO, N, I).

% 'X in_set S' alakú elemek listája Ps, ahol X eleme Xs, S={I}.
ex_neq(Xs, I, Ps) :- fdset_singleton(Set0, I),
    fdset_complement(Set0, Set), eq_all(Xs, Set, Ps).

% 'X in_set S' alakú elemek listája Ps, ahol X eleme Xs, S={I}.
ex_eq(Xs, I, Ps) :- fdset_singleton(Set, I), eq_all(Xs, Set, Ps).
```

```
% eq_all(Xs, S, Ps): Ps 'X in_set S'-ek listája, minden X eleme Xs-re.
eq_all([], _, []).
eq_all([X|Xs], Set, [X in_set Set|Ps]) :- eq_all(Xs, Set, Ps).
```

Probléma az exactly korláttal (SICStus 3.8.6 és előtte)

```
| ?- L = [N,1], N in {0,2}, exactly(0, L, N).
    L = [0,1], N = 0 ? ; no
```

```
% javítás: az N számláló „elszakítása” a listaelemektől.
exactly2(I, Xs, N) :-
    dom_susps(Xs, Susp),
    length(Xs, Len), N in 0..Len, N #= NO,
    fd_global(exactly2(I,Xs,NO), Xs/0, [minmax(N)|Susp]).
```

```
| ?- L = [N,1], N in {0,2}, exactly2(0, L, N).
    no
```

90

Esettanulmányok

- **Négyzetdarabolás** (Pascal van Hentenryck cikke nyomán)
- **Torpedó-feladvány** (1999-es házi feladat)
- **Dominó-feladvány** (2000 tavaszi házi feladat)

Négyzetdarabolás

- Adott egy nagy négyzet oldalhosszúsága, pl.: Limit = 10.
- Adottak kis négyzetek oldalhosszúságai, pl. Sizes = [6,4,4,4,2,2,2,2] (területösszegük megegyezik a nagy négyzet területével).
- A kis négyzetekkel pontosan le kell fedni a nagyot (meghatározandók a kis négyzetek koordinátái), pl.:
Xs = [1,7,7,1,5,5,7,9]
Ys = [1,1,5,7,7,9,9,9]
Sizes = [6,4,4,4,2,2,2,2]

Próba-adatok

Limit	Sizes
10	[6,4,4,4,2,2,2,2]
20	[9,8,8,7,5,4,4,4,4,3,3,3,2,2,1,1]
112	[50,42,37,35,33,29,27,25,24,19,18,17,16,15,11,9,8,7,6,4,2]
175	[81,64,56,55,51,43,39,38,35,33,31,30,29,20,18,16,14,9,8,5,4,3,2,1]
503	[211,179,167,157,149,143,135,113,100,93,88,87,67,62,50,34,33,27,25,23,22,19,16,15,4]

A futási táblázatok értelmezése

- Az adatok: az **első megoldás** előállításához szükséges CPU idő másodpercben ill. a visszalépések száma.
- Futási környezet: 433 MHz DEC Alpha gép.
- Időkorlát: 500 másodperc, túllépés esetén a mező üresen marad.

Négyzetdarabolás: Prolog megoldás

Colmerauer clp(R) programja nyomán

```
% Square of size Limit is covered by distinct squares of size Ss
% with coordinates Xs and Ys.
squares_prolog(Ss, Limit, Xs, Ys) :-
    triples(Ss, Xs, Ys, SXYs),
    Y0 is Limit+1, XY0 = 1-Y0, NLimit is -Limit,
    filled_hole([NLimit,Limit,Limit], _, XY0, SXYs, []).
```

```
% triples(Ss, Xs, Ys, SXYs): SXYs is a list of s(S,X,Y)-s.
triples([S|Ss], [X|Xs], [Y|Ys], [s(S,X,Y)|SXYs]) :-
    triples(Ss, Xs, Ys, SXYs).
triples([], [], [], []).
```

```
% filled_hole(L0, L, XY, SXYs0, SXYs): Hole in line L0 starting at
% point XY, filled with squares SXYs0-SXYs (diff list) gives line L.
filled_hole(L, L, _, SXYs, SXYs) :-
    L = [V|_], V >= 0, !.
filled_hole([V|HL], L, X0-Y0, SXYs00, SXYs) :-
    V < 0, Y1 is Y0+V, select(s(S,X0,Y1), SXYs00, SXYs0),
    placed_square(S, HL, L1), Y2 is Y1+S, X2 is X0+S,
    filled_hole(L1, L2, X2-Y2, SXYs0, SXYs1), V1 is V+S,
    filled_hole([V1,S|L2], L, X0-Y0, SXYs1, SXYs).
```

```
% placed_square(S, HL, L): placing a square on HL horizontal line
% gives (vertical) line L.
placed_square(S, [H,O,H1|L], L1) :- S > H, !, H2 is H+H1,
    placed_square(S, [H2|L], L1).
placed_square(S, [H,V|L], [X|L]) :- S = H, !, X is V-S.
placed_square(S, [H|L], [X,Y|L]) :- S < H, X is -S, Y is H-S.
```

variáns	10	20	112	175	503
Prolog	0.000 0	1.84 271K	0.855 183K	13.80 2.6M	224.93 29M

Négyzetdarabolás: egyszerű clpfd megoldás

```
% A solution of the problem using speculative disjunction.
squares_spec(Sizes, Limit, Xs, Ys) :-
    generate_coordinates(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_asymmetry(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_no_overlap(Xs, Ys, Sizes),
    labeling([], Xs), labeling([], Ys).

generate_coordinates([], [], [], _).
generate_coordinates([X|Xs], [Y|Ys], [S|Ss], Limit) :-
    Sd is Limit-S+1, domain([X,Y], 1, Sd),
    generate_coordinates(Xs, Ys, Ss, Limit).

% First square has center in SW quarter, under the positive diagonal
state_asymmetry([X|_], [Y|_], [D|_], Limit) :-
    UB is (Limit-D+2)>>1, X in 1..UB, Y #=< X.

% Set up pairwise no-overlap constraints.
state_no_overlap([], [], []).
state_no_overlap([X|Xs], [Y|Ys], [S|Ss]) :-
    state_no_overlap(X, Y, S, Xs, Ys, Ss),
    state_no_overlap(Xs, Ys, Ss).

% Set up no-overlap constraints between <X,Y,S> and the rest.
state_no_overlap(X, Y, S, [X1|Xs], [Y1|Ys], [S1|Ss]) :-
    no_overlap_spec(X, Y, S, X1, Y1, S1),
    state_no_overlap(X, Y, S, Xs, Ys, Ss).
state_no_overlap(_, _, _, [], [], []).

no_overlap_spec(X1, _Y1, S1, X2, _Y2, _S2) :- X1+S1 #=< X2.
no_overlap_spec(X1, _Y1, _S1, X2, _Y2, S2) :- X2+S2 #=< X1.
no_overlap_spec(_X1, Y1, S1, _X2, Y2, _S2) :- Y1+S1 #=< Y2.
no_overlap_spec(_X1, Y1, _S1, _X2, Y2, S2) :- Y2+S2 #=< Y1.
```

variáns	10	20	112	175	503
spec	3.81 34K				

93

Diszjunktív korlátok lehetséges megvalósításai

Példa: az $X+5 \leq Y \vee Y+5 \leq X$ korlát

```
% Spekulatív változat
| ?- domain([X,Y], 0, 6), ( X+5 #=< Y ; Y+5 #=< X ).
->>> X in 0..1, Y in 5..6 ? ;
      X in 5..6, Y in 0..1 ? ; no

% Tükrözés-alapú változat
| ?- ..., X+5 #=< Y #\ Y+5 #=< X. ->>> X in 0..6, Y in 0..6
% A diszjunktív összevonása egy korláttá: abs
| ?- ..., abs(X-Y) #>= 5. ->>> X in 0..6, Y in 0..6
| ?- ..., 'x+y=t tsz'(Y, D, X), abs(D) #>= 5.
->>> X in (0..1)\(5..6), Y in (0..1)\(5..6) ?

% A diszjunktív összevonása indexikálissá
ix_disj(X, Y) +: X in \ (max(Y)-4..min(Y)+4),
      Y in \ (max(X)-4..min(X)+4).
->>> X in (0..1)\(5..6), Y in (0..1)\(5..6) ?
```

Konstruktív diszjunktív — egy szűkítési módszer

- A diszjunktív minden tagja esetén vizsgáljuk meg a hatását a tárra, jelöljük az így kapott „vagylagos” tárat S_1, \dots, S_n -nel.
- Minden változó a vagylagos tárukban kapott tartományok úniójára szűkíthető: $X \text{ in_set } \cup D(X, S_i)$

```
constr_disj(Cs, Var) :-
    empty_fdset(S0), constr_disj(Cs, Var, S0, S), Var in_set S.
```

```
constr_disj([Constraint|Cs], Var, Set0, Set) :-
    findall(S, (Constraint,f_dset(Var,S)), Sets),
    fdset_union([Set0|Sets], Set1),
    constr_disj(Cs, Var, Set1, Set).
constr_disj([], _, Set, Set).
```

```
| ?- domain([X,Y], 0, 6), constr_disj([X+5 #=< Y,Y+5 #=< X], X).
->>> X in(0..1)\(5..6), Y in 0..6 ?
| ?- domain([X,Y], 0, 20), X+Y #= 20, constr_disj([X#=<5,Y#=<5], X).
->>> X in(0..5)\(15..20), Y in(0..5)\(15..20) ?
```

94

Négyzetdarabolás: diszjunktív korlátok

Számosság-alapú no_overlap változatok

```
no_overlap_card1(X1, Y1, S1, X2, Y2, S2) :-
    X1+S1 #=< X2 #<=> B1,
    X2+S2 #=< X1 #<=> B2,
    Y1+S1 #=< Y2 #<=> B3,
    Y2+S2 #=< Y1 #<=> B4,
    B1+B2+B3+B4 #>= 1.

no_overlap_card2(X1, Y1, S1, X2, Y2, S2) :-
    call( abs(2*(X1-X2)+(S1-S2)) #>= S1+S2 #\
    abs(2*(Y1-Y2)+(S1-S2)) #>= S1+S2 ).
```

Indexikális no_overlap („gyenge” konstruktív diszjunktív)

```
no_overlap_ix(X1, Y1, S1, X2, Y2, S2) +:
%      ha Y irányú átfedés van, azaz
%      ha min(Y1)+S1 > max(Y2) és min(Y2)+S2 > max(Y1) ...
X1 in ((min(Y1)+S1..max(Y2)) \ (min(Y2)+S2..max(Y1)))
%      ... akkor X irányban nincs átfedés:
? (inf..sup) \ (max(X2)-(S1-1) .. min(X2)+(S2-1)),
X2 in ((min(Y1)+S1..max(Y2)) \ (min(Y2)+S2..max(Y1)))
? (inf..sup) \ (max(X1)-(S2-1) .. min(X1)+(S1-1)),
Y1 in ((min(X1)+S1..max(X2)) \ (min(X2)+S2..max(X1)))
? (inf..sup) \ (max(Y2)-(S1-1) .. min(Y2)+(S2-1)),
Y2 in ((min(X1)+S1..max(X2)) \ (min(X2)+S2..max(X1)))
? (inf..sup) \ (max(Y1)-(S2-1) .. min(Y1)+(S1-1)).
```

variáns	10	20	112	175	503
card1	0.139 141				
card2	0.156 141				
ix	0.036 141				

95

Négyzetdarabolás: kapacitás-korlátok, címkézés

- Kapacitás-megszorítás** (redundáns korlát): minden sorban és oszlopban vizsgáljuk meg a metszett négyzeteket, ezek oldalhossz-összege a nagy négyzet oldalával meg kell egyezzen.
- Címkézés**: tegyük paraméterezhetővé, keressük a feladathoz illő címkézést!

```
squares_cap(Lab, Sizes, Limit, Xs, Ys) :-
    generate_coordinates(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_asymmetry(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_no_overlap(Xs, Ys, Sizes),
    state_capacity(1, Xs, Sizes, Limit),
    state_capacity(1, Ys, Sizes, Limit),
    labeling(Lab, Xs), labeling(Lab, Ys).
```

```
% State capacity constraint for coordinates Cs, problem Sizes/Limit,
% for each position Pos..Limit.
state_capacity(Pos, Limit, Cs, Sizes) :-
    Pos #< Limit, !, accumulate(Cs, Sizes, Pos, Bs),
    scalar_product(Sizes, Bs, #=, Limit),
    Pos1 is Pos+1, state_capacity(Pos1, Limit, Cs, Sizes).
state_capacity(_Pos, _Limit, _, _).
```

```
% accumulate(Cs, Sizes, Pos, Bs): Bi=1 iff the square denoted by the
% ith element of Cs/Sizes intersects the line at coordinate Pos.
accumulate([], [], _, []).
accumulate([C|Cs], [S|Ss], Pos, [B|Bs]) :-
    Crutch is Pos-S+1, C in Crutch .. Pos #<=> B,
    accumulate(Cs, Ss, Pos, Bs).
```

variáns, címkézés	10	20	112	175	503
cap-ix, []	0.022 0	0.115 18			
cap-ix, [min]	0.021 0	0.092 0	2.68 115	5.01 105	36.32 438
cap-spec, [min]	3.88 34K				
cap-card1, [min]	0.054 0	0.252 0	3.41 115	5.94 105	36.58 438
cap-card2, [min]	0.061 0	0.305 0	3.29 115	5.36 105	34.58 438

96

Négyzetdarabolás: könyvtári globális korlátok

Ütemezési és lefedési korlátok használata

- A négyzetdarabolás mint ütemezési probléma: alkalmazzuk a `cumulative` korlátot mindkét tengely irányában.
- A négyzetdarabolás mint diszjunkt téglalapok problémája: alkalmazzuk a `disjoint2` korlátot (ekkor nem kell `no_overlap`).

```
squares_cum(Lab, Opts, Sizes, Limit, Xs, Ys) :-
    generate_coordinates(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_asymmetry(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_no_overlap(Xs, Ys, Sizes),    % ix változatban
    cumulative(Xs, Sizes, Sizes, Limit, Opts),
    cumulative(Ys, Sizes, Sizes, Limit, Opts),
    labeling(Lab, Xs), labeling(Lab, Ys).

squares_dis(Lab, Opts, Sizes, Limit, Xs, Ys) :-
    generate_coordinates(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_asymmetry(Xs, Ys, Sizes, Limit),
    state_no_overlap(Xs, Ys, Sizes),    % dis(g)-ix változat!
    disjoint2_data(Xs, Ys, Sizes, Rects),
    disjoint2(Rects, Opts),
    labeling(Lab, Xs), labeling(Lab, Ys).
```

```
disjoint2_data([], [], [], []).
disjoint2_data([X|Xs], [Y|Ys], [S|Ss], [r(X,S,Y,S)|Rects]) :-
    disjoint2_data(Xs, Ys, Ss, Rects).
```

Globális korlátok hatékonyságának összehasonlítása

Címkzés: `[min]`, rövidítések: `e` = `edge_finder(true)`, `g` = `global(true)`

variáns	10		20		112		175		503	
cum-ix	0.008	0	0.040	0						
cum(e)-ix	0.008	0	0.041	0	0.604	139	0.432	67	2.26	421
dis-none	0.020	52								
dis(g)-none	0.004	0	0.017	0	0.546	288	0.351	142	1.58	751
dis(g)-ix	0.006	0	0.034	0	0.881	288	0.600	142	2.85	751

97

Négyzetdarabolás: speciális, ún. duális címkézés

A címkézés lényege:

- nem a változókhoz keresünk értéket, hanem az értékekhez változót
- algoritmus:
 - keressük meg a legkisebb alsó határt, legyen ez `I`;
 - sorra próbáljuk a változókat az `I` értékkel behelyettesíteni;
 - ha egy behelyettesítés meghiúsul, kizárjuk `I`-t a változó tartományából.
- hívása: `dual_labeling(Xs,1,Limit),dual_labeling(Ys,1,Limit)`.

```
dual_labeling([], _, _) :- !.
dual_labeling(L0, Min0, Limit) :-
    dual_labeling(L0, L1, Min0, Limit, Min1),
    dual_labeling(L1, Min1, Limit).

% dual_labeling(L0, L, I, Min0, Min): label vars in L0 with I
% whenever possible, return the remaining vars in L. Simultaneously
% accumulate in Min0-Min the minimum of lower bounds of vars in L.
dual_labeling([], [], _, Min, Min).
dual_labeling([X|L0], L, I, Min0, Min) :-
    ( integer(X) -> dual_labeling(L0, L, I, Min0, Min)
    ; X = I, dual_labeling(L0, L, I, Min0, Min)
    ; X #> I, fd_min(X, Min1), Min2 is min(Min0,Min1),
      L = [X|L1], dual_labeling(L0, L1, I, Min2, Min)
    ).
```

Duális címkézés, variáns-kombinációk hatékonysága

(Nem jelzett címkézés = `[min]`.)

variáns; címkézés	10		20		112		175		503	
dis(g)-none; [min]	0.004	0	0.017	0	0.546	288	0.351	142	1.58	751
dis(g)-none; dual	0.004	0	0.017	0	0.553	288	0.364	142	1.54	751
cap-cum(e)-ix;	0.025	0	0.109	0	1.961	100	2.338	65	21.36	395
cap-dis(g)-none;	0.020	0	0.082	0	2.086	102	2.616	65	29.27	402
cum(e),dis(g)-none;	0.008	0	0.034	0	0.512	139	0.343	67	1.85	421

98

Torpedó — 1999-es házi feladadat

A feladat

- Téglalap alakú táblázat.
- Egyenes hajókat kell elhelyezni benne (kiírás: 1, 2, 3 és 4 hosszúak, minta-megvalósítás: tetszőleges hosszúak)
- A hajók különböző színűek lehetnek.
- Minden szín esetén adott:
 - minden hajóhosszhoz: az adott színű és hosszú hajók száma;
 - minden sorra és oszlopra: az adott színű hajó-darabok száma;
 - ismert hajó-darabok a táblázat mezőiben.
- Színfüggetlenül adott: ismert torpedó-mentes (tenger) mezők

Példa — adat és eredmény egy táblában

```

      1 2 3 4 5      % oszlopsorszám
      0 1 1 1 0      % 1. szín oszlopösszegek

1 2 = * r : : 0      %
2 0 : : : : # 1      %
3 0 # : : : : 1      %
4 1 # : : * : 1      %
% ^-----^----- 1. és 2. szín sorösszegek
      2 0 0 0 1      % 2. szín oszlopösszegek

% Ismert mezők, > 1 hossz:  (1. szín)      (2. szín)      (tenger)
% (irányított hajók)      u      U
%                          l  m  r      L  M  R
%                          d      D
% Ismert mezők (1 hosszúak):  o      O      =
% Kikövetkeztetett mezők:    *      #      :
```

99

Torpedó — modellezés

Mik legyenek a korlát-változók?

- Minden hajóhoz: irány (vízsz. vagy függ.) és a kezdőpont koordinátái — kevés változó, de szimmetria problémák (pl. azonos méretű hajók sorrendje), bonyolultabb korlátok, sok diszjunktív korlát (pl. vízsz. ill. függ. elhelyezés esetén a hajó más-más mezőket fed le).
- Minden mezőhöz: mi található ott: hajó-darab vagy tenger — sok változó, egyszerűbb korlátok; **ez a választott megoldás.**

Milyen értékészletet adjunk a korlát-változóknak (mezőknek)?

- adott színű hajó-darab vagy tenger — egyszerű kódolás, de információvesztés az ismert mezőknél;
- megkülönböztetjük a hajó-darabokat:
 - az előre kitöltött mezőknek megfelelő darabok (`u,l,m,r,d,o`) — diszjunktív korlátok (pl. ugyanaz a betű többféle hajó része lehet);
 - részletesebb bontás: a mezőket megkülönböztetjük a hajó hossza, iránya, a darab hajón belüli pozíciója szerint, pl. egy 4 hosszú vízszintes hajó balról 3. darabja; **ez a választott megoldás.**A megoldás jellemzője: ha egy mező egy nem-tenger értéket kap, akkor a teljes hajó meghatározottá válik.

Hány változóval ábrázoljunk egy mezőt?

- külön változó mutatja a szín, hossz, irány és pozíció értékét — egyszerű kódolás, a szűkítés gyenge;
- egyetlen változó mutatja az összes jellemzőt — bonyolult kódolás, hatékonyabb szűkítés; **ez a választott megoldás.**

100

Korlát-változók

- Minden mezőnek egy változó felel meg.
- Az értékek kódolási elvei (max címkézéshez igazítva)
 - az irányított hajók orra (1 és u) kapja a legmagasabb kódokat,
 - ezen belül a hosszabbak kapják a nagyobb kódokat
 - adott hossz esetén az irány és a szín sorrendje nem fontos
 - az irányított hajók nem-orr elemeinek kódolása nem lényeges (címkézéskor az orr-elemek helyettesítődnek be)
 - az egy-hosszú hajók (hajódarabok) kódja a legalacsonyabb
 - a tenger kódja minden hajónál alacsonyabb
- Példa-kódolás: 1 szín, max 3 hosszú hajók, *hi**j* = horizontális (vízszintes), *i* hosszú hajó *j*-edik darabja, *vi**j* = vertikális (függőleges) hajó megfelelő darabja, stb. A kód-kiosztás:

```
0:      tenger
1:      h11 = v11      % 1-hosszú hajó
2..4    v33  h22 h32    % nem-orr-elemek
5..7    v32 v22  h33    % nem-orr-elemek
8..9    h21 v21        % orr-elemek
10..11  h31 v31        % orr-elemek
```

A kódoláshoz kapcsolódó segéd-korlátok

- `coded_field_neighbour`(Dir, CF0, CF1): CF0 kódolt mező Dir irányú szomszédja CF1, ahol Dir lehet horiz, vert, diag. Például
| ?- coded_field_neighbour(horiz, 0, R). ->>> R in {\{3,4,7}.
- `group_count`(Group, CFs, Count, Env): a Group csoportba tartozó elemek száma a CFs listában Count, ahol a futási környezet Env. Itt Group például lehet all(Clr): az összes Clr színű hajódarab. Ez a count/4 eljárás kiterjesztése: nem egyetlen szám, hanem egy számhalmaz előfordulásait számoljuk meg.

101

Alapvető korlátok

- Az ismert mezők megfelelő csoportra való megszorítása ($X \text{ in } \dots$).
- Színenként az adott sor- és oszlopszámlálók előírása (`group_count`).
- A hajóorr-darabok megszámlolásával az adott hajófajta darabszámának biztosítása (`group_count`, minden színre, minden hajófajtára).
- A vízszintes, függőleges és átlós irányú szomszédos mezőkre vonatkozó korlátok biztosítása (`coded_field_neighbour`).

Segédváltozók — korlátok összekapcsolása

- A 3. korlát felírásában a részösszegekre érdemes segédváltozókat bevezetni (pl. $A+B+C \neq 2$, $A+B+D \neq 2$ helyett $A+B \neq S$, $S+C \neq 2$, $S+D \neq 2$).
- Jelölje sor_s^K ill. $oszl_s^L$ az *s* hajódarab előfordulási számát a *K*-adik sorban, ill. az *L*-edik oszlopban. A hajók számolásához a sor_{h11}^K és $oszl_{v11}^L$ mennyiségekre segédváltozókat vezetünk be, ezekkel a 3. korlát:
az I hosszú hajók száma = $\sum_K sor_{h11}^K + \sum_L oszl_{v11}^L$ ($I > 1$)
az 1 hosszú hajók száma = $\sum_K sor_{h11}^K$

Redundáns korlátok (alapértelmezésben mind bekapcsolva)

- `count_ships_occs`: sorösszegek alternatív kiszámolása:

$$\text{a } K. \text{ sorbeli darabok száma} = \sum_{I \leq \text{hosszak}} I \cdot sor_{h11}^K + \sum_{1 \leq I \leq \text{hosszak}, J \leq I} sor_{v11}^K$$

(\Rightarrow pl. ha a sorösszeg *N*, akkor nincs a sorban *N*-nél hosszabb hajó.)

Analog módon az oszlopösszegekre is.

- `count_ones_columns`: az egy hosszú darabok számát az oszloponkénti előfordulások összegeként is meghatározzuk.
- `count_empties`: minden sorra és oszlopra a tenger-mezők számát is előírjuk.

102

Címkézési variánsok — label(*Variáns*) opciók

- `plain`: labeling([max,down], Mezők).
- `max_dual`: a négyzetkirakáshoz hasonlóan a legmagasabb *értékeket* próbálja a változóknak értékül adni.
- `ships`: speciális címkézés, minden hosszra, a legnagyobbtól kezdve, minden színre az adott színű és hosszú hajókat sorra elhelyezi (alapértelmezés).

Címkézés közbeni szűrés

- a konstruktív diszjunkció egy egyszerű formája
- sorra az összes mezőt megpróbáljuk „tenger”-re helyettesíteni, ha ez azonnal meghiúsulást okoz, akkor ott hajó-darab van
- a szűrést minden szín címkézése előtt megismételjük
- variánsok — `filter`(*VariánsLista*) opció, ahol a lista eleme lehet:
 - `off`: nincs szűrés
 - `on`: egyszeres szűrés van (alapértelmezés)
 - `repetitive`: mindaddig ismételtlen szűrünk, amíg az újabb korlátokat eredményez

```
% filter_count_vars(Vars0, Vars, Cnt0, Cnt): Vars0 megszűrve
% Vars-t adja. A megszűrt változók száma Cnt-Cnt0.
filter_count_vars([], [], Cnt, Cnt).
filter_count_vars([V|Vs], Fs, Cnt0, Cnt) :-
    integer(V), !, filter_count_vars(Vs, Fs, Cnt0, Cnt).
filter_count_vars([V|Vs], [V|Fs], Cnt0, Cnt) :-
    ( fd_min(V, Min), Min > 0 -> Cnt1 = Cnt0
    ; \+ (V = 0) -> V #\= 0, Cnt1 is Cnt0+1
    ; Cnt1 = Cnt0
    ), filter_count_vars(Vs, Fs, Cnt1, Cnt).
```

103

Korlátok megvalósítási variánsai

- `relation`(R), R = clause vagy R = indexical (alapértelmezés): a vízszintes és függőleges szomszédsági relációt a `relation/3` meghívásával, vagy indexikálként való fordításával valósítjuk meg.
- `diag`(D): az átlós szomszédsági reláció megvalósítása, D =
 - `reif` — reifikációs alapon: CF1 #= 0 #\ CF2 #= 0
 - `ind_arith` — aritmetikát használó indexikálissal:
diagonal_neighbour_arith(CF1, CF2) +:
CF1 in 0 .. (1000-(min(CF2)/>1000)*1000), ...
 - `ind_cond` (alapértelmezés) — feltételes indexikálissal:
diagonal_neighbour_cond(CF1, CF2) +:
CF1 in (min(CF2)..0) ? (inf..sup) \ / 0, ...

Eredmények (összes megoldás, DEC Alpha 433 MHz)

Opciók/példa	fules2a	fules3	fules_clean
1. sima	51.437 10178	253.1 55157	1085.7 260K
2. = 1 + count_ships_occs	16.218 1910	105.6 13209	395.2 52398
3. = 2 + count_ones_columns	16.175 1861	105.0 12797	386.4 50181
4. = 3 + count_empties	17.915 1771	107.2 11273	381.7 42417
5. = 4 + label(max_dual)	18.296 1771	106.3 11273	379.8 42417
6. = 4 + label(ships)	17.153 1708	105.7 11236	367.8 41891
7. = 6 + filter([repetitive])	10.517 313	64.3 2534	206.1 10740
8. = 6 + filter([on])	9.549 332	59.0 2811	199.7 12004
9. = 8 + relation(indexical)	8.426 332	54.0 2811	180.8 12004
10.= 9 + diag(ind_arith)	7.855 332	50.2 2811	167.7 12004
11.= 9 + diag(ind_cond)	7.819 332	50.1 2811	166.2 12004
12.= 11 - count_empties	6.750 350	47.5 3248	166.2 14233

Jelmagyarázat:

- sima = [-count_ships_occs,-count_ones_columns,-count_empties,
label(plain),filter([off]),relation(clause),diag(reif)]
11. = alapértelmezés

104

A feladat

Adott egy $(n+1) \times (n+2)$ méretű téglalap, amelyen egy teljes n -es dominókészlet összes elemét elhelyeztük, majd a határait eltávolítottuk. A feladat a határok helyreállítása.

% Egy feladat (n=3):	% Az (egyetlen) megoldás:
1 3 0 1 2	----- 1 3 0 1 2 ----- 3 2 0 1 3 ----- --- 3 3 0 0 1 ----- ----- 2 2 1 2 0 -----
% Bemenő adatformátum:	% A megoldás Prolog alakja:
[[1, 3, 0, 1, 2], [3, 2, 0, 1, 3], [3, 3, 0, 0, 1], [2, 2, 1, 2, 0]]	[[n, w, e, n, n], [s, w, e, s, s], [w, e, w, e, n], [w, e, w, e, s]]

A megoldásban a téglalap minden mezőjéről meg kell mondani, hogy *azt* egy dominó északi (n), nyugati (w), déli (s), vagy keleti (e) fele fedi le.

Minta adat-csoportok

- **base** — 16 könnyű alap-feladat $n = 1\text{--}25$ közötti méretben.
- **easy** — 24 közép-nehez feladat többségük $n = 15\text{--}25$ méretben.
- **diff** — 21 nehéz feladat 28-as, és egy 30-as méretben.
- **hard** — egy nagyon nehéz feladat 28-as méretben.

Mik legyenek a korlát-változók?

- Minden mezőhöz egy ún. *irány*-változót rendelünk, amely a lefedő féldominó irányát jelzi — körülményes a dominók egyszeri felhasználását biztosítani.
- Minden dominóhoz egy ún. *dominó*-változót rendelünk, amelynek értéke megmondja hová kerül az adott dominó — körülményes a dominók át nem fedését biztosítani.
- Mezőkhöz és dominókhöz is rendelünk változókat (a.+b.), **ez az 1. választott megoldás**.
- A mezők közötti választóvonalakhoz rendelünk egy 0-1 értékű ún. *határ*-változót (az a. megoldás egy variánsa), **ez az 2. választott megoldás**.

Milyen legyen a korlát-változók értékkészlete

- Az irány-változók értékkészlete a megoldás-mátrixbeli n, w, s, e konstansok tetszőleges numerikus kódolása lehet.
- A dominó-változók „természetes” értéke lehet a *(sor,oszlop,lehelyezési_irány)* hármas valamilyen kódolása. Elegendő azonban az egyes lerakási helyeket megszámozni; ha egy dominót l különbözõ módon lehet lerakni, akkor az 1..l számokkal (**ez a választott megoldás**).
- A határ-változók 1 értékének „természetes” jelentése lehet az, hogy az adott határvonalat be kell húzni. A választott megoldás ennek a negáltja: az 1 érték azt jelenti, hogy az adott vonal nincs behúzva, azaz egy dominó középvonala. (Ettől az összes korlát $A+B+\dots \quad \# = 1$ alakú lesz.)

Dominó — 1. változat

Változók, korlátok

- Minden mezőhöz egy irány-változó ($Iyx \text{ in } 1..4 \equiv \{n, w, s, e\}$), minden dominóhoz egy dominó-változó ($Dij, 0 \leq i \leq j \leq n$) tartozik.
- Szomszédsági korlát: két szomszédos irány-változó kapcsolata, pl. $I14\# = n \quad \# \leq \Rightarrow I24\# = s, I14\# = w \quad \# \leq \Rightarrow I15\# = e$, stb.
- Dominó-korlát: egy dominó-elhelyezésben a dominó-változó és a lerakás bal vagy felső mezőjének irány-változója közötti kapcsolat. A korábbi példában pl. $D02\# = 1 \quad \# \leq \Rightarrow I22\# = w, D02\# = 2 \quad \# \leq \Rightarrow I34\# = n, D02\# = 3 \quad \# \leq \Rightarrow I44\# = w$

Algoritmus-változatok

- **csakkor=C**s — a **csakkor_egyenlo**(X,C,Y,D) korlát megvalósítása:
 - Cs=reif: reifikációval ($X\# = C \# \leq Y\# = D$)
 - Cs=ind1: az ' $x=c \Rightarrow y=d$ ' FD-predikátum kétszeri hívásával,
 - Cs=ind2: az ' $x=c \Rightarrow y=d$ ' FD-predikátum hívásával.
- **valt=V**, **label=L**Opciók — Az LOpciók opciókkal és a V által kijelölt változókkal ($V=irany; domino$) hívjuk a **labeling/2** címkézõ eljárást.
- **szur=Sz**, **szurtek=L** — Ha $szur \neq ki$, akkor az irány-változókat megszüntjük, sorra megpróbáljuk az L elemeire behelyettesíteni, és ha ez meghiúsulást okoz, akkor az adott elemet kivesszük a változó tartományából. **szur** lehet: **elott** — csak a címkézés előtt, **N** — minden N. változó címkézése után szűrünk. L alapértelmezése $[w, n]$.

A csakkor_egyenlo megvalósításában használt FD-predikátumok

```
'x=c=>y=d'(X, C, Y, D) +:
    X in (dom(Y) /\ {D}) ? (inf..sup) \/ \({C}),
    Y in ({X} /\ \({C})) ? (inf..sup) \/ {D}.

'x=c=>y=d'(X, C, Y, D) +:
    X in ((dom(Y) /\ {D}) ? (inf..sup) \/ \({C})) /\
        ((dom(Y) /\ \({D})) ? (inf..sup) \/ {C}),
    Y in ((dom(X) /\ {C}) ? (inf..sup) \/ \({D})) /\
        ((dom(X) /\ \({C})) ? (inf..sup) \/ {D}).
```

Dominó — 2. változat

Változók, korlátok

- Minden mező keleti ill. déli határvonalához egy-egy határ-változó tartozik (Eyx ill. Syx). A határ-változó akkor és csak akkor 1, ha az adott vonal egy dominó középvonala. A táblázat külső határai 0 értékűek.
- Szomszédsági korlát: minden mező négy oldala közül pontosan egy lesz egy dominó középvonala, tehát pl. a (2,4) koordinátájú dominó-mező esetén $sum([S14, E23, S24, E24]), \# = 1$.
- Lerakási korlát: egy dominó összes lerakási lehetőségei tekintjük, ezek középvonalai közül pontosan egy lesz 1, így a példabeli (0,2) dominóra: $sum([E22, S34, E44]), \# = 1$.

Algoritmus-változatok

- **osszeg=Ossz** — a **lista_osszege_1** feltétel megvalósítása:
 - **Ossz=ari**(N): N-nél nem hosszabb listákra aritmetikai korláttal,
 - **Ossz=ind**(N): N-nél nem hosszabb listákra FD-predikátummal,
 - egyébként (N-nél hosszabb, vagy **Ossz=sum**): a $sum/3$ korláttal,
- **szomsz=Ossz**, **lerak=Ossz** — a fenti viselkedést írja elő a szomszédsági ill. a lerakási korlátokra külön-külön.
- **label=L**Opciók — Az LOpciók opciókkal hívjuk a **labeling/2** eljárást.
- **szur=Sz**, **szurtek=L** — mint az 1. dominó-változatban. L alapértelmezése [1]. ([0,1] nem ad lényegesen erősebb szűrést.)

A lista_osszege_1 megvalósítása FD-predikátummal

```
o1fd(A, B) +:          A+B # = 1.
o1fd(A, B, C) +:      A+B+C # = 1.
o1fd(A, B, C, D) +:   A+B+C+D # = 1.
(...)
```

Dominó — eredmények

Összes megoldás, futási idő (mp), visszalépések, ! = időtúllépés (7200mp).

Opciók/példa	base		easy		diff		hard	
1. változat,csakkor=ind1,valt=domino,label=[],szur=2,szurtek=[1,2]								
szur=2	5.44	1	26.6	28	4001.7	4950	1162.9	1448
szur=1,label=[ff]	5.87	1	27.6	5	3900.6	1168	554.4	159
szur=2,label=[ff]	5.48	1	25.8	13	3222.9	2074	446.9	288
szur=3,label=[ff]	5.36	1	25.7	19	3232.6	3597	429.3	477
label=[ffc]	5.49	1	23.7	7	!9885.8	6403	3902.0	2795
csakkor=ind2	5.14	1	26.4	28	4250.9	4950	1233.0	1448
csakkor=reif	6.87	1	33.5	28	4573.2	4950	1320.2	1448
szurtek=[1]	4.98	9	34.1	92	6375.0	13824	1976.5	3566
szur=elott	5.09	1	25.1	1722				
szur=ki	38.6	9K	590	157K				
1. változat,csakkor=ind1,valt=irany,label=[],szur=2,szurtek=[1,2]								
label=[]	5.39	1	23.4	10	2138.1	1377	3362.9	2326
label=[ff]	5.40	1	23.4	10	2137.9	1377	3376.5	2326
label=[ffc]	5.42	1	24.1	10	!15036.1	10155	!7199.7	4380
szurtek=[1]	4.94	3	29.4	45	3240.2	4000	6077.2	7782
2. változat,osszeg=ind(5),label=[],szur=2,szurtek=[1]								
szur=2	2.10	1	11.5	8	1045.9	1399	1607.0	2254
szur=1	2.28	1	11.9	3	1294.7	787	1977.9	1277
szur=3	2.04	1	11.5	20	1051.2	2436	1583.1	3851
osszeg=ind(4)	2.18	1	11.9	8	1152.7	1399	1768.0	2254
osszeg=ind(6)	2.13	1	11.9	8	1149.2	1399	1765.5	2254
osszeg=sum	2.96	1	15.8	8	1409.3	1399	2263.1	2254
osszeg=ari(5)	2.97	1	15.9	8	1462.7	1399	2257.8	2254
szurtek=[0]	1.86	2	15.1	103	2104.6	10719	3211.3	17300
szurtek=[0,1]	2.00	1	12.3	7	1182.2	1324	1823.7	2150
label=[ff]	2.12	1	11.7	8	1132.3	1399	1735.2	2254
label=[ffc]	2.14	1	12.4	8	2189.5	2841	2672.1	3732
2. változat,szur=ki,label=[], rövidítések: l => lerak sz => szomsz								
osszeg=ind(5)	3.31	818	57.0	21181				
l=ind(5),sz=sum	4.61	818	78.6	21181				
l=sum,sz=ind(5)	3.97	818	62.8	21181				
osszeg=sum	4.57	818	74.8	21181				

109

FDBG, a CLP(FD) nyomkövető csomag

Hanák Dávid, Szeredi Tamás

Háttérinformációk

A SICStus Prolog nyomkövető

A hagyományos nyomkövetési eszközök (pl. spypoint, trace) mellett egyéb, fejlett lehetőségek is adóttak:

- a program állapota magából a programból is lekérdezhető;
- a töréspontok összetett feltétel-rendszerrel, tág keretek között adhatók meg;
- a töréspontoknál nem kell feltétlenül megállítani a végrehajtást, programrészlet is futtatható.

A dispatch_global_fast/4 predikátum

- a beépített globális korlátokat hívja meg;
- utolsó klóza hívja a dispatch_global/4-et, paraméterezése azonos vele.
- nem multifile-os, ezért lefordítható, tehát gyorsabb;
- a nyomkövetéskor erre a predikátumra teszünk töréspontot.

Az FD halmaz (fd_set)

Szigorúan nem összefüggő intervallumok rendezett listája, amelyben minden intervallumot egy [From|To] struktúra ír le.

Kampók, portray/1

Bizonyos események bekövetkezésekor meghívódik egy-egy kampó-predikátum, amely, ha nem hiúsul meg, helyettesíti az alapértelmezett viselkedést, ilyen pl. a portray/1, amely a print/1,2 használatokor a kiírandó kifejezés minden nem változó részkifejezésére meghívódik.

110

Két egyszerű példa

```
| ?- use_module(library(clpfd)), use_module(fdbg).
| ?- assert(fdbg_output(user_error)), fdbg_on(exit_hook(fdbg_show)).
{The clp(fd) debugger is switched on}
```

```
yes
| ?- fdbg_name(x, X), X #< 5, X #> 3.
<x>#<5
    x = inf..4
    Constraint exited.
```

```
<x>#>3
    x = {4}
    Constraint exited.
```

```
X = 4 ? ;
```

```
no
| ?- domain([A,B], 0, 10), sum([A,2,3], #=, B), B #= 6.
scalar_product([1,1,1],[<noname_1>,2,3],#=<noname_2>)
    noname_1 = 0..5
    noname_2 = 5..10
```

```
<noname_2>#6
    noname_2 = {6}
    Constraint exited.
```

```
scalar_product([1,1,1],[<noname_1>,2,3],#=(6)
    noname_1 = {1}
    Constraint exited.
```

```
A = 1,
B = 6 ? ;
```

```
no
```

111

Alapelvek

Célok

- követhető legyen a véges tartományú (röviden: FD) korlát változók tartományainak szűkülése;
- a programozó értesüljön a korlátok felébredéséről, kilépéséről és hatásairól, valamint az egyes címkézési lépésekről és hatásokról;
- jól olvasható formában lehessen kiírni FD változókat tartalmazó kifejezéseket.

Fogalmak

- CLP(FD) események*
 - globális korlát felébredése
 - valamely címkézési esemény (címkézés kezdése, címkézési lépés vagy címkézés meghíúsulása)
- Megjelenítő (Visualizer)*
 - A CLP(FD) eseményekre reagáló predikátum, általában kiírja az aktuális eseményt valamilyen formában. Mindkét eseményosztályhoz tartozik egy-egy megjelenítő-típus:
 - korlát-megjelenítő
 - címkézés-megjelenítő

Mindkét fajta megjelenítő az események tényleges bekövetkezése, hatásaik érvényesülése *előtt* hívódik meg.

- Jelmagyarázat (Legend)*
 - változók és a hozzájuk tartozó tartományok listája;
 - a vizsgált korlát viselkedésével kapcsolatos következtetések;
 - rendszerint az éppen megfigyelt korlát után fródik ki.

112

Jellemzők

Nyomon követhető korlátok

- csak globális korlátok, indexikálisok nem;
- lehetnek beépített vagy felhasználói korlátok egyaránt;
- nyomkövetés esetén a (*lineáris*) aritmetikai korlátok mindegyike globálissá fordul.

CLP(FD) események figyelése

- az egyes események hatására meghívódik egy vagy több megjelenítő;
- a meghívott megjelenítő lehet beépített vagy felhasználó által definiált.

Segédeszközök megjelenítők írásához

A nyomkövető eljárásokat biztosít

- kifejezésekben található FD változók megjelöléséhez (*annotáláshoz*);
- annotált kifejezések jól olvasható kiírásához;
- jelmagyarázat előkészítéséhez és kiírásához.

Kifejezések elnevezése

Név rendelhető egy-egy változóhoz vagy tetszőleges kifejezéshez.

- ilyenkor minden a kifejezésben előforduló változó is „értelmes” nevet kap;
- egyes esetekben automatikusan is előállhatnak nevek;
- a név segítségével hivatkoznak a megjelenítők az egyes változókra;
- az elnevezett kifejezések lekérdezhetők a nevük alapján.

Alapszintű használat

Az FDBG be- és kikapcsolása

- fdbg_on**
fdbg_on(+Options)
Engedélyezi a nyomkövetést alapértelmezett vagy megadott beállításokkal. Lethetséges opciók:
 - file**(*Filename*, *Mode*)
A megjelenítők kimenete a *Filename* nevű állományba irányítódik át, amely az **fdbg_on**/1 hívásakor nyílik meg *Mode* módban (**write** vagy **append**).
 - exit_hook**(*Goal*)
Goal két argumentummal kiegészítve meghívódik a korlátok felébredésekor. Pl. **fdbg_show**/2, ld. később.
 - labeling_hook**(*Goal*)
Goal három argumentummal kiegészítve meghívódik minden címkézési eseménykor. Pl. **fdbg_label_show**/3, ld. később.
- fdbg_off**
Kikapcsolja a nyomkövetést.
- fdbg_output**(-*Stream*)
A megjelenítők a *Stream* folyamra írnak. Dinamikus predikátum, vagy az FDBG bekapcsolásakor jön létre, vagy a felhasználónak kell definiálnia.

1. példa
Kimenet átirányítása, beépített megjelenítő, nincs címkézési nyomkövetés.

```
| ?- fdbg_on([file('my_log.txt', append), exit_hook(fdbg_show)]).  
{The clp(fd) debugger is switched on}
```

2. példa
Kimenet nincs átirányítva (ld. **assert**/1), saját és beépített megjelenítő.

```
| ?- fdbg_on([exit_hook(fdbg_show), exit_hook(my_show),  
            labeling_hook(fdbg_label_show)]),  
          assert(fdbg_output(user_error)).  
{The clp(fd) debugger is switched on}
```

Beépített megjelenítők

- fdbg_show**(+*Constraint*, +*Actions*)
Beépített korlát-megjelenítő, kiírja az aktuális korlátot és a hozzá tartozó jelmagyarázatot.

```
exactly(1, [<a>, <b>, <c>], 2)  
  a = 0..2 -> {1}  
  b = {0}\/{2}  
  c = 0..2 -> {1}  
  Constraint exited.
```
- fdbg_label_show**(+*Event*, +*ID*, +*Variable*)
Beépített címkézés-megjelenítő.

```
Labeling [13, <c>]: starting in range {0}\/{2}.  
Labeling [13, <c>]: dual: <c> = 0  
[...]  
Labeling [13, <c>]: dual: <c> = 2  
[...]  
Labeling [13, <c>]: failed.
```
- fdbg_guard**(+*Goal*, +*Constraint*, +*Actions*)
Korlát-megjelenítő, amely valójában nem ír ki semmit. Megoldások elvesztésének megfigyelésére alkalmas.

```
| ?- fdbg_on([exit_hook(fdbg_guard(user:print(user_error))))].  
{The clp(fd) debugger is switched on}
```

```
yes  
| ?- domain([X], -1, 1), fdbg_name(fdbg_guard, [X-{0}]),  
    exactly(0, [X], 0).  
[_661-[[0|0]]  
X in{-1}\/{1} ?
```

```
yes
```

Kifejezések elnevezése

Egy kifejezés elnevezésekor

- a megadott név hozzárendelődik a teljes kifejezéshez;
- a kifejezésben szereplő összes változóhoz egy-egy származtatott név rendelődik – ez a név a megadott névből és a változó kiválasztójából keletkezik (struktúra argumentum-sorszámok ill. lista indexek sorozata);
- a létrehozott nevek egy globális listába kerülnek;
- ez a lista mindig egyetlen toplevel híváshoz tartozik (*illékony*).

Származtatott nevek

származtatott név = névtő + kiválasztó

Pl. **fdbg_name**(foo, bar(A, [B, C])) hatására a következő nevek generálódnak:

név	kifejezés	megjegyzés
foo	bar(A, [B, C])	a teljes kifejezés
foo_1	A	bar első argumentuma
foo_2_1	B	bar második argumentumának első eleme
foo_2_2	C	bar második argumentumának második eleme

Predikátumok

- fdbg_name**(+*Name*, +*Term*)
A *Term* kifejezéshez a *Name* nevet rendeli az aktuális toplevel hívásban.
- fdbg_current_name**(?*Name*, -*Term*)
 - lekérdez egy kifejezést (változót) a globális listából a neve alapján;
 - felsorolja az összes tárolt név-kifejezés párt.
- fdbg_get_name**(+*Term*, -*Name*)
Name a *Term* kifejezéshez rendelt név. Ha *Term*-nek még nincs neve, automatikusan hozzárendelődik egy.

Testreszabás

Amikor nem kielégítő a beépített megjelenítők kimenete, lehetőség van beavatkozni kisebb vagy nagyobb mértékben.

fdbg_show/2 kimenetének hangolása kampókkal

- Az alábbi kampóknak a következő három argumentuma van:
 - Name*: az FD változó neve
 - Variable*: maga a változó
 - FDSetAfter*: a változó tartománya, *miután* az aktuális korlát elvégezte rajta a szűkítéseket
- `fdbg:fdvar_portray(+Name, +Variable, +FDSetAfter)`
A kiírt korlátokban szereplő változók megjelenésének megváltoztatására szolgál. Az alapértelmezett viselkedés *Name* kifrása kacsacsőrök között.

```
:- multifile fdbg:fdvar_portray/3.
fdbg:fdvar_portray(Name, Var, _) :-
    fd_set(Var, Set), fdset_to_range(Set, Range),
    format('<~p = ~p>', [Name, Range]).
```
- `fdbg:legend_portray(+Name, +Variable, +FDSetAfter)`
A jelmagyarázat minden sorára meghívódik. A sorokat mindenképpen négy szököz nyitja és egy újsor karakter zárja.

```
:- multifile fdbg:legend_portray/3.
fdbg:legend_portray(Name, Var, Set) :-
    fd_set(Var, Set0), fdset_to_list(Set0, L0),
    fdset_to_list(Set, L),
    (   L0 == L
    ->  format("~p = ~p", [Name, L])
    ;   format("~p = ~p -> ~p", [Name, L0, L])
    ).
```

A példák kimenete összevetve az alapértelmezettel

```
exactly(1, [<a = 0..2>,2],1)      |      exactly(1, [<a>,2],1)
a = [0,1,2] -> [1]              |      a = 0..2 -> {1}
Constraint exited.              |      Constraint exited.
```

117

Segéd predikátumok

A változók tartományának kifrásához és az ún. *annotáláshoz* több predikátum adott. Ezeket használják a beépített nyomkövetők, de hívhatók kívülről is.

Annotálás

- `fdbg_annotate(+Term0, -Term, -Vars)`
`fdbg_annotate(+Term0, +Actions, -Term, -Vars)`
A *Term0* kifejezésben található összes FD változót megjelöli, azaz lecseréli egy *fdvar/3* struktúrára. Ennek tartalma:
 - a változó neve;
 - a változó maga (tartománya még a szűkítés előtti állapotokat tükrözi);
 - egy FD halmaz, amely a változó tartománya *lesz* az *Actions* akciólista szűkítései után.
- Az így kapott kifejezés *Term*, a beszúrt *fdvar/3* struktúrák listája *Vars*.

Példa annotálás

```
| ?- length(L, 3), domain(L, 0, 10), fdbg_name(list, L),
    fdbg_annotate(member(0, L, 1), Member, _).
```

```
Member = member(0,[fdvar(list_1,_809,[[0|10]]),
                  fdvar(list_2,_840,[[0|10]]),
                  fdvar(list_3,_871,[[0|10]]),1)
```

Jelmagyarázat

- `fdbg_legend(+Vars)`
`fdbg_legend(+Vars, +Actions)`
Az `fdbg_annotate/3,4` által előállított változólistát és az *Actions* listából levonható következtetéseket jelmagyarazatként kifrja:
 - egy sorba egy változó leírása kerül;
 - minden sor elején a változó neve szerepel;
 - a nevet a változó tartománya követi (régí -> új).

118

Saját megjelenítő írása

- Globális korlát megjelenítő*
`my_global_visualizer(+Arg1, ..., +Constraint, +Actions)`
Constraint az éppen felébredt korlát, *Actions* az általa visszaadott akciólista.
`fdbg_on(exit_hook(my_global_visualizer(Arg1, ...)))`
- Címkézés megjelenítő*
`my_labeling_visualizer(+Arg1, ..., +Event, +ID, +Var)`
Event egy az eseményt leíró kifejezés:

<code>start</code>	egy címkézés kezdete
<code>fail</code>	egy címkézés meghiúsulása
<code>step(Step)</code>	egy címkézési lépés, amelyet <i>Step</i> ír le

ID a címkéző kísérlet azonosítója, *Var* pedig a címkézett változó.
`fdbg_on(labeling_hook(my_labeling_visualizer(Arg1, ...)))`

Példa megjelenítők

Érdemes megnézni az `fdbg_show/2` megjelenítő kódját:

```
fdbg_show(Constraint, Actions) :-
    fdbg_annotate(Constraint, Actions, AnnotC, CVars),
    fdbg_output(S),
    print(S, AnnotC), nl(S),
    fdbg_legend(CVars, Actions),
    nl(S).
```

Gyakran szükség lehet arra, hogy csak bizonyos korlátokat vizsgáljunk. Ilyenkor jól jön egy szűrő, pl.

```
filter_show(Constraint, Actions) :-
    Constraint = scalar_product(_,_,_),
    fdbg_show(Constraint, Actions).
```

És hogy használni is tudjuk:

```
:- fdbg_on([exit_hook(filter_show),
            labeling_hook(fdbg_label_show),
            file('fdbg.log', write)]).
```

119

Jelmagyarázat-készítés

- a változók listáját az `fdbg_annotate/3,4` által visszaadott *Vars* lista alapján lehet kiírni
- egyéb következtetések kinyeréséhez adott egy segéd eljárás, amely az akciólistát egy könnyebben feldolgozható alakra hozza:
`fdbg_transform_actions(+Actions, +Vars, -Transformed)`
Az *Actions* listát egy könnyebben feldolgozható alakra hozva *Transformed*-ban adja vissza. A *Transformed* lista lehetséges elemei:
 - `exit`: a korlát kilép
 - `fail`: a korlát meghiúsul egy `fail` akció miatt
 - `fail(Action)`: a korlát meghiúsul, mert az *Action* akció meghiúsul (pl. 0=1 vagy `X in_set []`)
 - `fdvar(Name, Var, FDSet)`: ebben az esetben *Actions* nem csak a *Vars* listában szereplő változókat szűkítette, hanem másokat is; ez egy ilyen változót leíró *fdvar/3* struktúra
 - `call(Goal)`: az *Actions* akciólista eredetileg is tartalmazta ezt az akciót; az FDBG az ilyen hívásokat nem tudja kezelni, csak értesíti a felhasználót
 - bármilyen más: az akciólistában fel nem ismert akció is volt, ez módosítatlanul lemásolódott

120

Mágikus sorozatok

```
:- use_module(fdbg).
:- use_module(library(clpfd)).
:- use_module(library(lists)).

magic(N, L) :-
    length(L, N),
    fdbg_name(list, L), % <--- !!!
    N1 is N-1,
    domain(L, 0, N1),
    occurrences(L, 0, L),
    % sum(L, #=, N),
    % findall(I, between(0, N1, I), C),
    % scalar_product(C, L, #=, N),
    labeling([ff], L).

occurrences([], _, _).
occurrences([E|Ek], I, List) :-
    exactly(I, List, E), J is I+1,
    occurrences(Ek, J, List).
```

Példa futtatás

```
| ?- magic(4, L).

L = [1,2,1,0] ? ;

L = [2,0,2,0] ? ;

no
| ?- magic(10, L).

L = [6,2,1,0,0,0,1,0,0,0] ? ;

no
```

121

Példa nyomkövetés

```
| ?- [magic].

| ?- fdbg_on.
{The clp(fd) debugger is switched on}

yes
| ?- magic(4, L).

L = [1,2,1,0] ?

yes
| ?- fdbg_off.
{The clp(fd) debugger is switched off}

yes

Az fdbg.log állomány (alapértelmezett kimenet) vége

exactly(2, [1,2,<list_3>,0],<noname_3>)
    list_3 = 1..2
    noname_3 = 1..3 -> 1..2

exactly(1, [1,2,<list_3>,0],2)
    list_3 = 1..2 -> {1}
    Constraint exited.

<noname_3>#=1
    noname_3 = {1}
    Constraint exited.

exactly(2, [1,2,1,0],1)
    Constraint exited.
```

122

Grafikus megjelenítő (látványterv)

Előkészületben van az `fdbg_show/2` grafikus változata, amely a jelmagyarázatot színes négyzetekkel jeleníti meg. Ennek egy képe látható a következő ábrán:

123

CHR—Constraint Handling Rules

Fő vonások

- Determinisztikus kifejezés-átíráson alapuló,
- Prolog vagy CLP gazda-megvalósításba beépített
- deklaratív nyelv-kiterjesztés,
- általános, szimbolikus (nem numerikus) felhasználói korlátok frására.
- Fő szerző: Thom Frühwirth (ECRC, LMU, München).
- Nincs (beépített) konzisztencia-vizsgálat — minden korlát bemegy a tárbá.

Példa

```
:- use_module( library(chr)).

handler leq.
constraints leq/2.
% X leq Y means variable X is less-or-equal to variable Y

:- op(500, xfx, leq).

reflexivity @ X leq Y <=> X = Y | true.
antisymmetry @ X leq Y , Y leq X <=> X=Y.
idempotence @ X leq Y \ X leq Y <=> true.
transitivity @ X leq Y , Y leq Z ==> X leq Z.

| ?- X leq Y, Y leq Z, Z leq X.
% X leq Y, Y leq Z ----> (transitivity) X leq Z
% X leq Z, Z leq X <----> (antisymmetry) X = Z
% Z leq Y, Y leq Z <----> (antisymmetry) Z = Y

Y = X, Z = X ?
```

124

A CHR szabályok

Szabályfajták

- Egyszerűsítés (Simplification):
 $H_1, \dots, H_i \Leftarrow G_1, \dots, G_j \mid B_1, \dots, B_k.$
- Propagáció (Propagation):
 $H_1, \dots, H_i \Rightarrow G_1, \dots, G_j \mid B_1, \dots, B_k.$
- Egypagáció (Simpagation):
 $H_1, \dots, H_l \mid H_{l+1}, H_i \Rightarrow G_1, \dots, G_j \mid B_1, \dots, B_k.$

Jelölések

- H_1, \dots, H_l : multi-fej, H_m CHR-korlátok,
- G_1, \dots, G_j : őr (guard), G_m gazda-korlátok
- B_1, \dots, B_k : törzs (body), B_m CHR- vagy gazda-korlátok,
- ahol $i > 0, j \geq 0, k \geq 0, l > 0$.

A szabályok jelentése

- Egyszerűsítés: ha az őr igaz, akkor a (multi-)fej és a törzs ekvivalens.
- Propagáció: ha az őr igaz, akkor a (multi-)fejből következik a törzs.
- Egypagáció: visszavezethető a fentiekre, mert:
Heads1 \ Heads2 \Leftarrow Body
azonos jelentésű mint
Heads1, Heads2 \Leftarrow Heads1, Body,
csak sokkal hatékonyabb.

125

A CHR szabályok végrehajtása

Korlátok aktiválása (meghívása vagy fölébresztése)

- Az aktív korláthoz sorra **próbáljuk** az összes szabályt, amelynek fejében előfordul,
- mindegyik fejre **illesztjük** a korlátot (egyirányú egyesítés!)
- többfejű szabályok esetén a korlát-tárban keresünk megfelelő (illeszthető) **partner**-korlátot,
- sikeres illesztés után végrehajtjuk az őr-részt, ha ez is sikeres, a szabály **tüzel**, különben folytatjuk a próbálkozást a következő szabállyal.
- A tüzelés abból áll, hogy kivesszük a tárból a kijelölt korlátokat (egyszerűsítés vagy egypagáció esetén), majd végrehajtjuk a törzset.
- Ha az aktív korlátot nem hagytuk el a tárból, folytatjuk a rá vonatkozó próbálkozást a következő szabállyal.
- Amikor az összes szabályt kipróbáltuk, akkor a korlátot **elaltatjuk**, azaz visszatesszük a tárba (passzív korlátok).

A végrehajtás jellemzői

- A korlátok három állapota: aktív (legfeljebb egy), aktiválható passzív, alvó passzív.
- A korlát akkor válik aktiválhatóvá, amikor egyik változóját **megérintik**, azaz egyesítik egy tőle különböző kifejezéssel.
- Minden alkalommal amikor egy korlát aktívvá válik, az összes rá vonatkozó szabályt végigpróbáljuk.
- A futás akkor fejeződik be, amikor nincs több aktiválható korlát.
- Az őr-részben nem lehet változót érinteni. Az őr-rész két komponense: **Ask & Tell**
 - Ask — változó érintés vagy behelyettesítési hiba megghiúsulást okoz
 - Tell — a felhasználó garantálja, hogy ilyen dolog nem fordul elő

126

Példa: végeshalmaz-korlátok

```
handler dom_consistency.
constraints dom/2, con/3.
% dom(X,D) var X can take values from D, a ground list
% con(C,X,Y) there is a constraint C between variables X and Y

con(C, X, Y) <=> ground(X), ground(Y) | test(C, X, Y).
con(C, X, Y), dom(X, XD) \ dom(Y, YD) <=>
    reduce(x_y, XD, YD, C, NYD) | new_dom(NYD, Y).
con(C, X, Y), dom(Y, YD) \ dom(X, XD) <=>
    reduce(y_x, YD, XD, C, NXD) | new_dom(NXD, X).

reduce(CXY, XD, YD, C, NYD):-
    select(GY, YD, NYD1), % try to reduce YD by GY
    ( member(GX, XD), test(CXY, C, GX, GY) -> fail
    ; reduce(CXY, XD, NYD1, C, NYD) -> true
    ; NYD = NYD1
    ), !.

test(x_y, C, GX, GY):- test(C, GX, GY).
test(y_x, C, GX, GY):- test(C, GY, GX).

new_dom([], _X) :- !, fail.
new_dom(DX, X):- DX = [E|RX], dom(X, DX),
    ( RX = [] -> X = E
    ; true
    ).

% labeling:
constraints labeling/0.

labeling, dom(X, L) #Id <=> member(X, L), labeling
pragma passive(Id).
```

127

Az N királynő feladat

% an N-queens example:

```
queens(N, Qs) :-
    length(Qs, N), make_list(1, N, L1_N), domains(Qs, L1_N),
    safe(Qs), labeling.

make_list(I, N, []) :- I > N, !.
make_list(I, N, [I|L]) :-
    I1 is I+1,
    make_list(I1, N, L).

domains([], _).
domains([V|Vs], Dom) :- dom(V, Dom), domains(Vs, Dom).

safe([]).
safe([Q|Qs]) :- no_attack(Qs, Q, 1), safe(Qs).

no_attack([], _, _).
no_attack([X|Xs], Y, I) :-
    con(no_threat(I), X, Y), I1 is I+1,
    no_attack(Xs, Y, I1).

test(no_threat(I), X, Y) :-
    Y =\= X, Y =\= X-I, Y =\= X+I.

| ?- queens(4, Qs).
```

```
Qs = [3,1,4,2],
labeling ? ;
```

```
Qs = [2,4,1,3],
labeling ? ;
```

no

128

Szintaxis

Rule	--> [Name @] (Simplification Propagation Simpagation) [pragma Pragma].
Simplification	--> Heads <=> [Guard ''] Body
Propagation	--> Heads ==> [Guard ''] Body
Simpagation	--> Heads \ Heads <=> [Guard ''] Body
Heads	--> Head Head, Heads
Head	--> Constraint Constraint # Id
Constraint	--> a callable term declared as constraint
Id	--> a unique variable
Guard	--> Ask Ask & Tell
Ask	--> Goal
Tell	--> Goal
Goal	--> <<A callable term, including conjunction and disjunction etc.>>
Body	--> Goal
Pragma	--> <<a conjunction of terms usually referring to one or more heads identified via #/2>>

Fontosabb pragmak

- `already_in_heads(Id)` — kiküszöböli ugyanazon korlát kivételét és visszarakását
- `passive(Id)` — a hivatkozott fej-korlát csak passzív szerepű lehet.

129

Példák

Prím-szűrő

```
handler eratosthenes.
constraints primes/1,prime/1.

primes(1) <=> true.
primes(N) <=> N>1 | M is N-1,prime(N),primes(M).

absorb(J) @ prime(I) \ prime(J) <=> J mod I =:= 0 | true.
```

Boole-korlátok — konjunkció

```
% ... library/chr/examples/bool.pl
handler bool.
constraints and/3, labeling/0.

and(0,X,Y) <=> Y=0.
and(X,0,Y) <=> Y=0.
and(1,X,Y) <=> Y=X.
and(X,1,Y) <=> Y=X.
and(X,Y,1) <=> X=1,Y=1.
and(X,X,Z) <=> X=Z.
and(X,Y,A) \ and(X,Y,B) <=> A=B.
and(X,Y,A) \ and(Y,X,B) <=> A=B.

labeling, and(A,B,C)#Pc <=> label_and(A,B,C), labeling
pragma passive(Pc).
```

```
label_and(0,X,0).
label_and(1,X,X).
```

```
| ?- and(X, Y, 0), labeling.
X = 0, labeling ? ;
X = 1, Y = 0, labeling ? ;
no
```

130

Boole-korlátok (folytatás): számosság

```
constraints card/4.
```

```
% L-ben a 1-ek száma >= A és <= B.
card(A, B, L):-
    length(L,N), A<=B,0<=B,A<=N, card(A,B,L,N).
```

```
triv_sat @ card(A,B,L,N) <=> A<=0,N<=B | true.
pos_sat @ card(N,B,L,N) <=> set_to_ones(L).
neg_sat @ card(A,0,L,N) <=> set_to_zeros(L).
pos_red @ card(A,B,L,N) <=> select(X,L,L1),X=1 |
    A1 is A-1, B1 is B-1, N1 is N-1,
    card(A1,B1,L1,N1).
neg_red @ card(A,B,L,N) <=> select(X,L,L1),X=0 |
    N1 is N-1, card(A,B,L1,N1).
% special cases with two variables
card2nand @ card(0,1,[X,Y],2) <=> and(X,Y,0).
% ...
labeling, card(A,B,L,N)#Pc <=>
    label_card(A,B,L,N), labeling
    pragma passive(Pc).
```

```
label_card(A,B,[],0):- A<=0,0<=B.
label_card(A,B,[0|L],N):- N1 is N-1, card(A,B,L,N1).
label_card(A,B,[1|L],N):-
    A1 is A-1, B1 is B-1, N1 is N-1, card(A1,B1,L,N1).
```

```
| ?- card(2,3,L), labeling.
```

```
L = [1,1], labeling ? ;    L = [0,1,1], labeling ? ;
L = [1,0,1], labeling ? ;  L = [1,1,_A], labeling ? ;
L = [0,0,1,1], labeling ? ; L = [0,1,0,1], labeling ? ;
L = [0,1,1,_A], labeling ? ; % ...
```

131

A Mercury nagyhatékonyságú LP megvalósítás

Célok

- Nagybani programozás támogatása
- Produktivitás, megbízhatóság, hatékonyság növelése

Eszközök, elvek

- Teljesen deklaratív programozás
- Funkcionális elemek integrálása
- Hagyományos (Prolog) szintaxis megőrzése
- Típus, mód és determinizmus információk használata
- Szeparált fordítás támogatása
- Prologénál erősebb modul-rendszer
- Sztenderd könyvtár

Elérhetőség

- Fejlesztő (nyelv+implementáció): University of Melbourne
- <http://www.cs.mu.oz.au/mercury/>
- GPL

132

Mercury példaprogram

File-név illesztés

- A feladat: operációs rendszerek file-név-illesztéséhez hasonló funkció megvalósítása.

Adott minta és karaktersorozat illesztésekor

- A ? egy tetszőleges karakterrel illeszthető.
- A * egy tetszőleges (esetleg üres) karakter-sorozattal illeszthető.
- A \c karakter-pár a c karakterrel illeszthető, ha egy minta \-re végződik, az illesztés meghíúsul.
- Bármely más karakter csak önmagával illeszthető.

A Mercury program hívási formája:

match Pattern1 Name Pattern2

Itt a Pattern1 és Pattern2 mintákban a * és ? azonos elrendezésben kell előforduljon.

A program funkciója

- a Pattern1 mintára (az összes lehetséges módon) illeszti a Name nevet,
- a * és ? karakterek helyébe kerülő szövegeket a Pattern2 mintába behelyettesíti,
- és az így kapott neveket kírja.

133

A file-név-illesztő Mercury program listája

```
:- module match.
/*-----*/
:- interface.

:- import_module io.
:- pred main(io__state::di, io__state::uo) is det. % kötelező

/*-----*/
:- implementation.
:- import_module list, std_util, string, char.

main -->
    command_line_arguments(Args),
    ( {Args = [P1,N1,P2]} ->
        {solutions(match(P1, N1, P2), Sols)},
        format("Pattern '%s' matches '%s' as '%s'\n",
            matches the following:\n\n",
                [s(P1), s(N1), s(P2)]),
        write_list(Sols, "\n", write_string),
        write_string("\n*** No (more) solutions\n")
    );
    write_string("Usage: match <p1> <n1> <p2>\n")
).
```

134

Példaprogram, folytatás

```
:- pred match(string::in, string::in, string::in,
              string::out) is nondet. % szükséges
match(Pattern1, Name1, Pattern2, Name2) :-
    to_char_list(Pattern1, Ps1),
    to_char_list(Name1, Cs1),
    to_char_list(Pattern2, Ps2),
    match_list(Ps1, Cs1, L),
    match_list(Ps2, Cs2, L),
    from_char_list(Cs2, Name2).

:- type subst ---> any(list(char)) ; one(char).

:- pred match_list(list(char), list(char), list(subst)).
:- mode match_list(in, in, out) is nondet. % mindkettő,
:- mode match_list(in, out, in) is nondet. % vagy egyik se
match_list([], [], []).
match_list([?|Ps], [X|Cs], [one(X)|L]) :-
    match_list(Ps, Cs, L).
match_list([*|Ps], Cs, [any(X)|L]) :-
    append(X, Cs1, Cs),
    match_list(Ps, Cs1, L).
match_list([\\, C|Ps], [C|Cs], L) :-
    match_list(Ps, Cs, L).
match_list([C|Ps], [C|Cs], L) :-
    C \\= (*), C \\= ?, C \\= (\\),
    match_list(Ps, Cs, L).
```

135

Típusok

A típusok fajtái

- primitív: char, int, float, string
- predikátum: pred, pred(T), pred(T1, T2), ...
- függvény: (func) = T, func(T1) = T, ...
- univerzális: univ
- „a világ állapota”: io__state
- felhasználó által bevezetett

Felhasználói típusok

- megkülönböztetett unió (SML: datatype)
- ekvivalencia (típusátnevezés) (SML: type)
- absztrakt

136

Megkülönböztetett unió

- Enumerációs és rekord típus
- lehet monomorf vagy polimorf

Enumeráció típus

```
-: type fruit ---> apple ; orange ; banana ; pear.
```

Rekord típus

```
-: type itree ---> empty ; leaf(int) ; branch(itree, itree).
```

Polimorfikus típus

```
-: type list(T) ---> [] ; [T|list(T)].  
-: type pair(T1, T2) ---> T1 - T2.
```

A játékszabályok

- `-: type <típus> ---> <törzs>.`
- a <törzs> minden konstruktorában az argumentumok típusok vagy változók
- a <törzs> minden változójának szerepelnie kell <típus>-ban
- <típus> változói különbözők
- a típusok között nékevivalencia van
- egy típusban nem fordulhat elő egynél többször azonos nevű és argumentumszámú konstruktor

Következmények

- egyszerű típusok általában „dobozolatlanul” implementálhatók
- „heterogén” kollekció esetében explicit csomagolásra van szükség

137

Más típusú típusmegadások

Ekvivalencia típus

- `-: type <típus> == <típus>.`
- `-: type assoc_list(K, V) == list(pair(K, V)).`
- nem lehet ciklikus
- a jobb és a bal oldal ekvivalens

Absztrakt típus

- `-: type <típus>.`
- `-: type t2(T1, T2).`
- a definíció el van rejtve az implementációs részben

A típusok használata

Predikátum-deklaráció

- A predikátumok és függvények argumentumainak meg kell mondani a típusát.
- `-: pred is_all_uppercase(string).`
- `-: func length(list(T)) = int.`

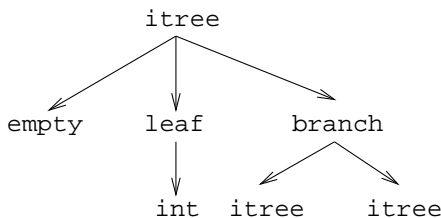
138

Módok, behelyettesítettség

Mód

- két behelyettesítettségi állapotból álló pár
- az első állapot arról szól, ahogy a paraméter bemegy, a második arról, ahogy kijön egy adott függvényből
- pl.: out: (szabad) változó megy be, tömör kifejezés jön ki

A behelyettesítettségi fa

- Az állapot leírásakor a típust tartalmazó („vagy”) csúcsokhoz rendelünk behelyettesítettségi állapotot.
- Deklarációban a bound/1, a free/0 és a ground/0 funktorokat használhatjuk.
- `-: inst bs = bound(empty; leaf(free); branch(bs,bs)).`
- Parametrizált inst-eket is csinálhatunk:
`-: inst bs(Inst) = bound(empty ; leaf(Inst) ;
branch(bs(Inst),bs(Inst))).`
`-: inst listskel(Inst) = bound([], [Inst|listskel(Inst)]).`

139

Módok használata

Mód-deklaráció

- Módok definiálása:
`-: mode <m> :: <inst1> -> <inst2>.`

`-: mode in :: ground -> ground.`
`-: mode out :: free -> ground.`
- Módok átnevezése:
`-: mode <m1> :: <m2>.`

`-: mode (+) :: in.`
`-: mode (-) :: out.`
- Parametrizált módok:
`-: mode in(Inst) :: Inst -> Inst.`
`-: mode out(Inst) :: free -> Inst.`

Predikátum-mód deklaráció

- Egy eljárás minden paraméteréről megmondjuk milyen módú.

`-: pred append(list(T), list(T), list(T)).`
`-: mode append(in, in, out).`
`-: mode append(out, out, in).`
- Egyetlen mód esetén összehasonlítható a pred deklarációval.

`-: pred append(list(T)::in, list(T)::in, list(T)::out).`
- Függvényeknek is lehet több módja.
- Mercuryban egy adott predikátum egy adott módját nevezzük eljárásnak.

140

Módok: mire kell figyelni?

- `free` változókat még egymással sem lehet összekapcsolni,

```
:- mode append(in(listskel(free)),
               in(listskel(free)),
               out(listskel(free))).
```

hiba!

- Ha egy predikátumnak nincs predikátum-mód deklarációja, akkor a fordító kitalálja az összes szükségeset (`--infer-all` kapcsoló),
- de függvényeknél ilyenkor felteszi, hogy minden argumentuma `in` és az eredménye `out`.
- A fordító átrendezi a hívásokat, hogy a mód korlátokat kielégítse: ha ez nem megy, hibát jelez. (Jobbrekurzió! Lásd a `match_list/3` `append/3` hívását!)
- A megadottnál „jobban” behelyettesített argumentumokat egyesítésekkel kiküszöböli a fordító. Ezeket a módokat le se kell írni (de érdemes lehet). Példa: `:- mode append(in, out, in).` a szétszedő `append`-et fogja használni.
- A jelenlegi implementáció nem kezeli a részlegesen behelyettesített adatokat.

Determinizmus

Determinizmus kategóriák

Minden predikátum minden módjára (azaz minden eljárásra) megadjuk, hogy hányféleképpen sikerülhet, és hogy meghíúsulhat-e.

A kategóriák nevei

meghíúsulás\megoldások	0	1	> 1
nem	erroneous	det	multi
igen	failure	semidet	nondet

A determinizmus-deklaráció

```
:- mode append(in, in, out) is det.
:- mode append(out, out, in) is multi.
:- mode append(in, in, in) is semidet.
```

Összevont deklaráció

```
:- pred p(int::in) is det.
p(_).
```

„Egzotikus” determinizmusok

- **failure** determinizmusú a `fail/0`
- **erroneous** determinizmusú a `require__error/1`

Függvények determinizmusa

- Ha minden argumentuma bemenő, akkor a determinizmusa csak **det**, **semidet**, **erroneous** vagy **failure** lehet.
- Ha nem így lenne, akkor az matematikai értelemben nem lenne függvény.
- Pl. `between(in, in, out)` nem írható függvényalakban.

141

142

Példák

Helyesek-e?

```
:- type fruit ---> banana ; orange ; lemon ; grape.
:- type ice_cream ---> lemon ; banana ; orange.
:- type unsi ---> z ; s(unsi).
```

Milyen módjai vannak és milyen a determinizmusa?

```
:- pred make_ice_cream(fruit, ice_cream).
make_ice_cream(lemon, lemon).
make_ice_cream(orange, lemon).
make_ice_cream(banana, banana).
```

```
:- func factorial(int) = int.
factorial(N) = F :-
    (   N = 0 -> F = 1
    ;   N > 0 -> F = factorial(N-1)*N
    ;   require__error("out of domain")
    ).
```

```
:- pred even(num).
even(z).
even(s(N)) :-
    odd(N).
```

```
:- pred odd(num).
odd(s(N)) :-
    even(N).
```

143

Problémák a determinizmustal

- **det** és **semidet** módú eljárásokból nem hívható **nondet** vagy **multi** eljárás
- például a `main/2` eljárás **det** módú

Megoldások

- az összes megoldást megkeressük: `std_util__solutions/2`
- csak egy megoldást akarunk (és nem érdekes melyik)
 - ha az eljárás kimenő változóit nem használjuk fel, akkor az első utáni megoldásokat levágja a rendszer: `member(1, [1,1])`
 - kihasználjuk, hogy sosem fogunk egynél több megoldást keresni (committed choice nondeterminism): `cc_nondet`, `cc_multi` determinizmus
- (néhány megoldást keresünk meg: `std_util__do_while/4`)

Amire még nincs igazi megoldás

- meg akarunk hívni egy eljárást, amelynek minden megoldása ekvivalens
- tervezett megoldás: `unique [X] goal(X)`
- egyelőre a C interfésszel kell trükközni

144

Problémák a determinizmusmal, példa

Feladat

```
1. Soroljuk fel egy halmaz összes részhalmazát!
2. Minden megoldást pontosan egyszer adjunk ki!

:- module resze.

:- interface.
:- import_module io.

:- pred main(io__state::di, io__state::uo) is cc_multi.

:- implementation.
:- import_module int, set, list, std_util.

main -->
    read_int_listset(L, S),
    io__write_string("Set version:\n"),
    {std_util__unsorted_solutions(resze(S), P)},
    io__write_list(P, " ", io__write),
    io__write_string("\n\nList version:\n"),
    {std_util__unsorted_solutions(lresze(L), PL)},
    io__write_list(PL, " ", io__write), io_nl.

:- pred read_int_listset(list(int)::out, set(int)::out,
                        io__state::di, io__state::uo) is det.
read_int_listset(L, S) -->
    io__read(R),
    { R = ok(L0) -> L = L0, set__list_to_set(L, S)
    ; set__init(S), L = []
    }.

145
```

Problémák a determinizmusmal, folytatás

1. megoldás: set absztrakt adattípussal

A `set__member/2` felsoroló jellege miatt nem teljesíti a 2. feltételt.

```
:- pred resze(set(T)::in, set(T)::out) is multi.
resze(A, B) :-
    set__init(Fix),
    resze(A, B, Fix).

:- pred resze(set(T)::in, set(T)::out, set(T)::in) is multi.
resze(A, B, Fix) :-
    ( set__member(X, A)
    -> set__delete(A, X, A1),
      ( resze(A1, B, Fix)
      ; resze(A1, B, set__insert(Fix, X))
      )
    )
    ; B = Fix
    ).

146
```

2. megoldás: list adattípussal

A lista fejének levágása (szemi)determinisztikus, így teljesül a 2. feltétel.

```
:- pred lresze(list(T)::in, list(T)::out) is multi.
lresze(A, B) :-
    lresze(A, B, []).

:- pred lresze(list(T)::in, list(T)::out, list(T)::in) is multi.
lresze(A, B, Fix) :-
    ( A = [X|A1],
      ( lresze(A1, B, Fix)
      ; lresze(A1, B, [X|Fix])
      )
    )
    ; A = [], B = Fix
    ).

147
```

146

147

Problémák a determinizmusmal, folytatás

Egy példa-fordítás és futtatás

```
benko:~/mercury$ ls resze*
resze.m
benko:~/mercury$ mmake resze.dep
mmc --generate-dependencies resze
benko:~/mercury$ mmake resze
rm -f resze.c
mmc --compile-to-c --grade asm_fast.gc resze.m > resze.err 2>&1
mgnuc --grade asm_fast.gc -c resze.c -o resze.o
c2init --grade asm_fast.gc resze.c > resze_init.c
mgnuc --grade asm_fast.gc -c resze_init.c -o resze_init.o
ml --grade asm_fast.gc -o resze resze_init.o resze.o
benko:~/mercury$ ls resze*
resze resze.d resze.dv resze.m resze_init.c
resze.c resze.dep resze.err resze.o resze_init.o
benko:~/mercury$ ./resze
[1, 2].
Set version:
[1, 2] [2] [1] [] [1, 2] [1] [2] []

List version:
[2, 1] [1] [2] []
benko:~/mercury$

147
```

147

Committed choice nondeterminism

Használat

- olyan helyeken használhatjuk, ahol biztosan nem lesz szükségünk több megoldásra
- `cc_multi` a `multi` helyett
- `cc_nondet` a `nondet` helyett
- két predikátummód-deklaráció különbözhet csak a `cc-s` mivoltukban

```
:- mode append(out, out, in) is multi.
:- mode append(out, out, in) is cc_multi.
```

Haszna

- I/O műveletek csak `det` és `cc_multi` eljárásokban lehetségesek
- hatékonyság
- nemkanonikus ábrázolású adattípusok egyenlőségének eldöntése

148

Egy cc_multi-s példa

```
:- module queens.

:- interface.
:- import_module list, int, io.

:- pred main(state::di, io_state::uo) is cc_multi.

:- implementation.

main -->
    ( {queen([1,2,3,4,5,6,7,8], Out)} -> write(Out)
      ; write_string("No solution")
      ), nl.

:- pred queen(list(int)::in, list(int)::out) is nondet.
queen(Data, Out) :-
    perm(Data, Out),
    safe(Out).

:- pred safe(list(int)::in) is semidet.
safe([]).
safe([N|L]) :-
    nodiag(N, 1, L),
    safe(L).

:- pred nodiag(int::in, int::in, list(int)::in) is semidet.
nodiag(_, _, []).
nodiag(B, D, [N|L]) :-
    D \= N-B, D \= B-N,
    nodiag(B, D+1, L).
```

149

Példa: a map eljárás definíciója

```
% map(Pred, Xs, Ys): Az Xs lista elemeire
% a Pred transzformációt alkalmazva kapjuk az Ys listát.
:- pred map(pred(X, Y), list(X), list(Y)).
:- mode map(pred(in, out) is det, in, out) is det.
:- mode map(pred(in, out) is semidet, in, out) is semidet.
:- mode map(pred(in, out) is multi, in, out) is multi.
:- mode map(pred(in, out) is nondet, in, out) is nondet.
:- mode map(pred(in, in) is semidet, in, in) is semidet.
map(P, [H|T], [X|L]) :-
    call(P, H, X),
    map(P, T, L).
map(_, [], []).

:- import_module int.

:- pred negyzet(int::in, int::out) is det.
negyzet(X, X*X).

:- pred p(list(int)::out) is det.
p(L) :-
    map(negyzet, [1,2,3,4], L).

:- pred p1(list(int)::out) is det.
p1(L) :-
    map((pred(X::in, Y::out) is det :- Y = X*X), [1,2,3,4], L).
```

151

Magasabb rendű eljárások

Részlegesen paraméterezett eljárások

- segédeszközök: call/2, call/3, ... eljárások
- a call/<I> eljárások Mercuryban beépítettek

A call/4 eljárás Prolog definíciója

```
% Pred az A, B és C utolsó argumentumokkal
% meghívva igaz.
call(Pred, A, B, C) :-
    Pred =.. FArgs,
    append(FArgs, [A,B,C], FArgs3),
    Pred3 =.. FArgs3, call(Pred3).
```

150

Magasabb rendű kifejezések létrehozása

Magasabbrendű eljárások

- tegyük fel, hogy létezik

```
:- pred sum(list(int)::in, int::out) is det.
```
- λ -kifejezéssel

```
X = (pred(Lst::in, Len::out) is det :- sum(Lst, Len))
```
- az eljárás nevét használva (a nevezett dolognak csak egyféle módja lehet és nem lehet 0 aritású függvény):

```
Y = sum
```
- X és Y típusa: `pred(list(int), int)`

Magasabbrendű függvények

- ha adott

```
:- func mult_vec(int, list(int)) = list(int).
```
- λ -kifejezéssel

```
X = (func(N, Lst) = NLst :- NLst = mult_vec(N, Lst))
Y = (func(N::in, Lst::in) = (NLst::out) is det
    :- NLst = mult_vec(N, Lst))
```
- a függvény nevét használva:

```
Z = mult_vec
```

152

Többargumentumú magasabbrendű kifejezések (currying)

Eljárások és függvények

- `Sum123 = sum([1,2,3]):` `Sum123` típusa `pred(int)`
- `Double = mult_vec(2):` `Double` típusa `func(list(int)) = list(int)`

DCG

- Külön szintaxis az olyan eljárásokra, amelyek egy akkumulátor párt használnak
- Példa (típusa `pred(list(string), int, io__state, io__state):`

```
Pred = (pred(Strings::in, Num::out, di, uo) is det -->
  io__write_string("The strings are: "),
  { list__length(Strings, Num) },
  io__write_strings(Strings),
  io__nl
)
```

Amire figyelni kell

- beépített nyelvi konstrukciókat nem lehet „curryzni”
- ilyenek pl.: `=`, `\=`, `call`, `apply`
- `list__filter([1,2,3], \=(2), List)` helyett:
`list__filter([1,2,3], (pred(X::in) is semidet :- X \= 2), List)`

153

Magasabbrendű kifejezések meghívása

Eljárások meghívása

- `call(Closure, Arg1, ..., Argn), n ≥ 0`
- `solutions(match(P1, N1, P2), Sols)`

Függvények meghívása

- `apply(Closure2, Arg1, ..., Argn), n ≥ 0`
- `List = apply(Double, [1,2,3])`

154

Magasabbrendű módok

Mód és determinizmus

- A magasabbrendű kifejezések determinizmus a módjuk része (és nem a típusuké).
- Például:

```
:- pred map(pred(X, Y), list(X), list(Y)).
:- mode map(pred(in, out) is det, in, out) is det.
```

Beépített behelyettesítettségek

- Eljárások:
`pred(<mode1>, ..., <moden>) is <determinism>`, ahol $n \geq 0$
- Függvények:
`(func) = <mode> is <determinism>`
`func(<mode1>, ..., <moden>) = <mode> is <determinism>`, ahol $n > 0$

Beépített módok

- A nevük megegyezik a behelyettesítettségek nevével, és a pár mindkét tagja ugyanolyan, a névnek megfelelő behelyettesítettségű.
- Egy lehetséges definíció lenne:

```
:- mode (pred(Inst) is Det) :: in(pred(Inst) is Det).
```

Amire figyelni kell

- Magasabbrendű kimenő paraméter:

```
:- pred foo(pred(int)).
:- mode foo(free -> pred(out) is det) is det.
foo(sum([1,2,3])).
```
- Magasabbrendű kifejezések nem egyesíthetők:
`foo((pred(X::out) is det :- X = 6))` hibás.

155

Modul-rendszer

Támogatott tulajdonságok

- szeparált fordítás
- modulok egymásbaágyazása
- absztrakt típusok használata

Deklarációk

- modul kezdés: `:- module <modulename>.`
- interfész: `:- interface.`
- megvalósítás: `:- implementation.`
- lezárás (opcionális): `:- end_module <modulename>.`

Az interfész rész

- Minden szerepelhet, kivéve függvények, predikátumok és almodulok definíciója.
- Az itt szereplő dolgok fognak kilátszani a modulból.

Az implementációs rész

- Szerepelnie kell a függvények, predikátumok, absztrakt típusok és almodulok definíciójának.
- Az itt deklarált dolgok lokálisak a modulra.

156

Modul-rendszer, folytatás

Más modulok felhasználása

- `:- import_module <modules>.`
Ezután nem szükséges modulqualifikáció.
- `:- use_module <modules>.`
Csak explicit modulqualifikációval használhatjuk fel a benne levő dolgokat.

Modulqualifikáció

- $\langle \text{mod} \rangle : \langle \text{submodule} \rangle : \dots : \langle \text{submodule} \rangle : \langle \text{name} \rangle$
- Egyelőre a `:` helyett a `__` javasolt, mert lehet, hogy később a `.` lesz a modulqualifikátor és a `:` típusqualifikátor.

Almodulok

- beágyazott almodulok: a főmodul fájljában definiált
- szeparált almodulok: külön fájlban definiált
- a jelenlegi implementációnál az előbbi használata problémás